2024/1716

28.6.2024.

KOMISIJAS IETEIKUMS (ES) 2024/1716

(2024. gada 19. jūnijs),

ar ko nosaka vadlīnijas, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2023/1791 5., 6. un 7. pantu attiecībā uz enerģijas patēriņu publiskajā sektorā, publisko ēku renovāciju un publisko iepirkumu

(izziņots ar dokumenta numuru C(2024) 3744)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu,

tā kā:

(1) Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2012/27/ES ([1]) tika ieviesta prasība līdz 2030. gadam Savienības līmenī sasniegt pamatmērķrādītāju, kas paredz panākt enerģijas ietaupījumu vismaz 32,5 % apmērā.

(2) Komisija 2013. gada norādījumos "5. pants: publisko struktūru ēkas kā paraugs" un "6. pants: publisko struktūru iepirkumi" dalībvalstīm sniedza norādījumus, kā transponēt un īstenot galvenos Direktīvas 2012/27/ES noteikumus par publisko sektoru, tās atbalstot pienācīgu pasākumu, rīku un metodiku ieviešanā, lai būtu iespējams pilnvērtīgi atraisīt to enerģijas ietaupījuma potenciālu un sasniegt energoefektivitātes pamatmērķrādītāju.

(3) 2023. gada 13. septembrī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 ([2]). Ar to Direktīva 2012/27/ES tika pārstrādāta, dažus tās noteikumus atstājot nemainītus, taču ieviešot dažas jaunas prasības. Konkrētāk, tā ievērojami paaugstināja 2030. gada ieceru vērienu attiecībā uz energoefektivitāti, arī publiskajā sektorā.

(4) Direktīvas (ES) 2023/1791 II nodaļā par publisko sektoru kā paraugu ir atzīta publiskā sektora vadošā loma energoefektivitātes panākšanā. Tās 5. pants nosaka jaunus pienākumus publiskajā sektorā samazināt enerģijas patēriņu. Tās 6. pants ievērojami paplašina publisko ēku renovēšanas pienākuma tvērumu. 7. pants par publisko iepirkumu pielāgo esošos pienākumus attiecībā uz energoefektīvu publisko iepirkumu un nosaka jaunus.

(5) Dalībvalstīs līdz 2025. gada 11. oktobrim jāstājas spēkā normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, ar kuriem transponē Direktīvas (ES) 2023/1791 5., 6., 7. pantu un IV pielikumu.

(6) Dalībvalstis pēc saviem ieskatiem var izvēlēties, kā prasības attiecībā uz publisko sektoru kā paraugu transponēt un īstenot tā, kā valsts apstākļos būtu visiederīgāk. Šajā kontekstā būtu ieteicams attiecīgos Direktīvas (ES) 2023/1791 noteikumus interpretēt konsekventi, jo tas dalībvalstīs, kurās tiek gatavoti transponēšanas pasākumi, veicinātu saskanīgu izpratni par Direktīvu (ES) 2023/1791,

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK (OV L 315, 14.11.2012., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj).

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (OV L 231, 20.9.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

Dalībvalstīm, savos tiesību aktos transponējot Direktīvas (ES) 2023/1791 5., 6. un 7. pantu un IV pielikumu, būtu jāievēro šā ieteikuma pielikumā sniegtās skaidrojošās vadlīnijas.

Briselē, 2024. gada 19. jūnijā

Komisijas vārdā –
Komisijas locekle
Kadri SIMSON

PIELIKUMS

1. **IEVADS**

Šajās vadlīnijās dalībvalstīm ir sniegti norādījumi par to, kā interpretēt Direktīvu (ES) 2023/1791, transponējot to savos tiesību aktos. Uzmanības centrā ir Direktīvas (ES) 2023/1791 5., 6. un 7. pants un IV pielikums.

Tomēr juridiski saistoša Savienības tiesību aktu interpretācija ir Eiropas Savienības Tiesas ekskluzīvā kompetencē.

2. **TIESISKAIS UN RĪCĪBPOLITISKAIS KONTEKSTS**

Direktīvas (ES) 2023/1791 5., 6. un 7. pants ir cieši saistīti, jo 6. pantā noteikto ēku renovācijas mērķrādītāju sasniegšana un energoefektīvs publiskais iepirkums ietekmē enerģijas galapatēriņa samazinājumus, kas publiskajām struktūrām jāsasniedz saskaņā ar 5. pantu.

Minētie trīs panti ir arī savstarpēji saistīti ar šādiem Direktīvas (ES) 2023/1791 pantiem:

— 2. pantu, kurā ietvertas definīcijas, citastarp "publiskas struktūras" definīcija,

— 24. pantu par enerģētiskās nabadzības mazināšanu,

— 29. panta 4. punktu par dalībvalstu pienākumu mudināt publiskās struktūras izmantot energoefektivitātes līgumus, lai pārvarētu investīciju šķēršļus,

— 30. pantu par dalībvalstu pienākumu nodrošināt publisko finansējumu un piekļuvi piemērotiem finansēšanas instrumentiem,

— Direktīvas (ES) 2023/1791 V pielikumu attiecībā uz noteikumu, ka pasākumus, kas veicina energoefektivitātes uzlabojumus publiskajā sektorā saskaņā ar 5. un 6. pantu, var ņemt vērā, lai sasniegtu 8. panta 1. punktā prasīto enerģijas ietaupījumu, ar noteikumu, ka tie atbilst Direktīvas (ES) 2023/1791 V pielikuma prasībām.

Direktīvas 6. pants ir saistīts arī ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2024/1275 ([1]) par ēku energosniegumu (turpmāk "ĒESD"), jo īpaši attiecībā uz gandrīz nulles enerģijas ēkām (turpmāk "GNEĒ"), bezemisiju ēkām (turpmāk "BEĒ"), energosnieguma sertifikātiem (turpmāk "ESS"), ēku fonda pārskatu, ko sagatavo, izpildot prasību ēku renovācijas valsts plānos, ēku energosnieguma datubāzi un renovācijas pasēm. Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pants ir saistīts ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvām 2014/23/ES ([2]), 2014/24/ES ([3]), 2014/25/ES ([4]) un 2009/81/EK ([5]), kurās noteikts satvars iepirkuma veikšanai, lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti tādi principi kā godīga konkurence un nodokļu maksātāju naudas optimāla izmantošana, savukārt Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantā ir noteiktas īpašas prasības tādu produktu, pakalpojumu, ēku un būvdarbu iegādei, kuriem ir augsts energoefektivitātes sniegums.

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1275 (2024. gada 24. aprīlis) par ēku energosniegumu (OV L, 2024/1275, 8.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/23/ES (2014. gada 26. februāris) par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu (OV L 94, 28.3.2014., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj).

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV L 94, 28.3.2014., 65. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj).

([4]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV L 94, 28.3.2014., 243. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj).

([5]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/81/EK (2009. gada 13. jūlijs), ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, un ar kuru groza Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK (OV L 216, 20.8.2009., 76. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/81/oj).

3. **PUBLISKAS STRUKTŪRAS DEFINĪCIJA DIREKTĪVĀ (ES) 2023/1791**

3.1. **Vispārīgi**

Direktīvas (ES) 2023/1791 5. un 6. pantu piemēro publiskām struktūrām, kas definētas tās 2. panta 12) punktā: "publiskas struktūras" ir valsts, reģionālās vai vietējās iestādes un subjekti, ko minētās iestādes tieši finansē un pārvalda, bet kam nav rūpnieciska vai komerciāla rakstura.

Turpretī 7. pantu piemēro līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem, kā definēts Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 14) un 15) punktā, ar atsauci uz attiecīgajām definīcijām Direktīvas 2014/23/ES 6. panta 1. punktā, Direktīvas 2014/24/ES 2. panta 1. punkta 1) apakšpunktā un Direktīvas 2014/25/ES 3. panta 1) punktā, Direktīvas 2014/23/ES 7. panta 1) punktā un Direktīvas 2014/25/ES 4. panta 1) punktā.

Lai nodrošinātu Direktīvas (ES) 2023/1791 5. un 6. pantā noteikto mērķrādītāju sasniegšanu, dalībvalstis kā rīcībpolitiku portfeļa būtisku elementu varētu īstenot "mērķrādītāju dalīšanas mehānismu" starp publiskajām struktūrām, kurām visām kopā kā grupai ir jāsamazina savs enerģijas galapatēriņš, lai kopīgi sasniegtu dalībvalsts mērķrādītāju. Tas, kā šāda mērķrādītāju dalīšana būtu jāorganizē, galvenokārt ir atkarīgs no katras dalībvalsts juridiskās un administratīvās struktūras.

3.2. **Valsts, reģionālās un vietējās iestādes**

Valsts iestādes

Direktīvā (ES) 2023/1791 valsts iestādes nav definētas, un tās nav definētas arī Direktīvā 2014/23/ES, Direktīvā 2014/24/ES un Direktīvā 2014/25/ES. Tomēr, ņemot vērā publisko struktūru definīciju Direktīvā (ES) 2023/1791 un Direktīvas (ES) 2023/1791 33. apsvērumu, kurā noteikts, ka "valsts", "reģionāls" un "vietējs" attiecas uz iestādes attiecīgo līmeni valsts struktūrā, var saprast, ka valsts iestādes ir pielīdzinātas "centrālajam" jeb "valsts" valdības līmenim. Centrālais valdības līmenis, kas federālās valstīs ir federālais valdības līmenis, jo īpaši aptver valdības ministrijas vai departamentus ([6]).

ES Tiesa ir norādījusi, ka jēdziens "valsts" ietver visas struktūras, kas īsteno likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu ([7]). Tāpēc, piemēram, iestādes, kas ir daļa no valsts (un tādējādi ir valsts iestādes), ir arī parlamenti ([8]) un tiesu iestādes ([9]).

Tādējādi var saprast, ka Direktīvas 2014/24/ES I pielikumā iekļautais centrālās pārvaldes iestāžu saraksts ietver līgumslēdzējas iestādes, uz kurām attiektos jēdziens "valsts iestādes".

ES Tiesa "valsts" definīciju ir vēl vairāk precizējusi Beentjes lietā, kurā teikts, ka "valsts" attiecas vismaz uz struktūru, "kuras sastāvs un funkcijas ir noteiktas tiesību aktos un kura ir atkarīga no iestādēm tās locekļu iecelšanā, no tās pasākumiem izrietošo pienākumu ievērošanā un tādu līgumu finansēšanā, kuru slēgšanas tiesību piešķiršana ir tās kompetencē" ([10]). Pēc tam definīcija tika precizēta, nosakot, ka tā aptver tikai tiesību subjektus, kuriem nav juridiskās personības ([11]).

Reģionālās iestādes

Saskaņā ar Direktīvas 2014/24/ES 2. panta 2) punktu "reģionālās iestādes" ir iestādes, kas neizsmeļoši uzskaitītas *NUTS* 1 un *NUTS* 2, kā minēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 1059/2003 ([12]) par kopēju statistiski teritoriālo vienību klasifikāciju. Komisijas izpratnē federālajās zemēs šī definīcija attiecas uz valdības reģionālo līmeni (citastarp pavalstīm vai provincēm) un jo īpaši uz šo reģionālo valdību ministrijām vai departamentiem ([13]).

([6]) *Arrowsmith, The Law of Public and Utilities Procurement*, 1. sējums (2014), 342. lpp.
([7]) C-323/96, *Komisija/Beļģija* ECLI:EU:C:1998:411, 27. punkts.
([8]) C-323/96, *Komisija/Beļģija* ECLI:EU:C:1998:411.
([9]) C-222/84, *Johnston / Chief Constable* ECLI:EU:C:1986:206.
([10]) C-31/87, *Gebroeder Beentjes / Nīderlande* ECLI:EU:C:1988:422, 12. punkts.
([11]) C-306/97, *Connemara Machine Turf / Coillte Teoranta* ECLI:EU:C:1998:623 un C-353/96, Komisija/Īrija (1998) ECLI:EU:C:1998:611.
([12]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1059/2003 (2003. gada 26. maijs) par kopējas statistiski teritoriālo vienību klasifikācijas (*NUTS*) izveidi (OV L 154, 21.6.2003., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/1059/oj).
([13]) *Arrowsmith, The Law of Public and Utilities Procurement*, 1. sējums (2014), 342. lpp.

Vietējās iestādes

Saskaņā ar Direktīvas 2014/24/ES 2. panta 2) punktu "vietējās iestādes" ir visas *NUTS* 3 administratīvo vienību iestādes, kā minēts Regulā (EK) Nr. 1059/2003 par kopēju statistiski teritoriālo vienību klasifikāciju, un mazākas administratīvās vienības, uz kurām attiecas tās pašas regulas III pielikums. Tās sauc arī par "vietējām administratīvajām vienībām" (turpmāk *LAU*) ([14]). Komisijas izpratnē šī definīcija attiecas uz valdības vietējo vai pašvaldības līmeni, citastarp uz vispārējām vietējām iestādēm, kas atbildīgas par vietējiem jautājumiem.

3.3. **Finansēšanas un pārvaldības kritēriji**

Vispārīgi

Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punktā ir noteikts, ka "*subjekti*" ir kvalificējami kā "publiskas struktūras" tikai tad, ja tās (cita starpā) "*tieši finansē un pārvalda*" ([15]) valsts, reģionālās vai vietējās iestādes. Vārda "*un*" lietojums nozīmē, ka subjekta kvalificēšanai par "publisku struktūru" ir jāizpildās abiem kritērijiem, t. i., "finansēšanas kritērijam" un "pārvaldīšanas kritērijam" ([16]).

Subjekti

"Subjekti" ir ierobežotas organizācijas ar juridiskas personas statusu. Juridiskās personas statuss ir jānovērtē dalībvalsts līmenī. Tomēr parasti var pieņemt, ka subjekti ir juridiskas personas saskaņā ar publiskajām tiesībām (struktūras, iestādes, fondi), kā arī saskaņā ar privāttiesībām (piemēram, korporācijas, apvienības, privāti fondi, kooperatīvi, Eiropas uzņēmējsabiedrības (*SE*), Eiropas ekonomisko interešu grupas (EEIG)).

Pārvaldības kritērijs

Atšķirībā no publisko tiesību subjektu definīcijas Direktīvas 2014/24/ES 2. panta 1. punkta 4) apakšpunktā un tajā noteiktajiem atkarības kritērijiem publisko struktūru definīcijā Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punktā ir minēts tikai pārvaldības un finansēšanas kritērijs, bet ne uzraudzības kritērijs. Direktīvas (ES) 2023/1791 35. apsvērumā ir paskaidrots, ka pārvaldības kritērijs ir izpildīts, ja valsts, reģionālajai vai vietējai iestādei ir balsu vairākums attiecībā uz subjekta vadības izvēli. Šī definīcija atšķiras no definīcijas Direktīvas 2014/24/ES 2. panta 1. punkta 4) apakšpunktā, jo:

i) tajā nav paredzēts gadījums, kad citai publiskai struktūrai ir balsu vairākums attiecībā uz subjekta vadības izvēli; un

ii) tā attiecas tikai uz subjekta "vadību". Tāpēc valsts, reģionālās vai vietējās iestādes balsu vairākums tikai subjekta pārvaldības vai uzraudzības padomes izvēlē nenozīmē, ka subjekts tiek kvalificēts kā publiska struktūra.

Šajā kontekstā jēdziens "*vairākums*" jāinterpretē kā "vairāk nekā puse". Tomēr atšķirībā no Direktīvas 2014/24/ES 2. panta 1. punkta 4) apakšpunkta c) punktā noteiktā iecelšanas kritērija netiešas iecelšanas tiesības (piemēram, struktūrai, kuru pašu ar balsu vairākumu ieceļ valsts, reģionāla vai vietēja iestāde) nav pietiekamas, lai apmierinātu pārvaldības kritēriju, jo šo iestāžu veiktajai pārvaldībai ir jābūt tiešai.

Finansēšanas kritērijs

Ar valsts, reģionālās vai vietējās iestādes finansējumu saprot līdzekļu ieguldījumu, kas var ietvert maksājumus, aizdevumus, dotācijas, garantijas, subsīdijas vai personāla un materiālo aktīvu nodrošināšanu (bet ne tikai).

Tādējādi iestāžu īstenota finansēšana nozīmē, ka attiecīgajiem subjektiem piešķirtajiem līdzekļiem ir jānāk no publiskajām iestādēm. No otras puses, ja finansējumu galvenokārt nodrošina, iekasējot maksas (kā tas ir, piemēram, sabiedrisko raidorganizāciju vai veselības apdrošināšanas fondu gadījumā), pamatojoties uz atbilstošu tiesību normu, un tādējādi ne tieši no valsts, reģionālajām vai vietējām iestādēm, publiskās iestādes finansējumu nesniedz un tāpēc finansēšanas kritērijs saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punktu netiktu izpildīts. Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad valsts, reģionālās vai vietējās iestādes attiecīgajiem subjektiem piešķir tiesības pašiem iekasēt attiecīgās maksas.

([14]) Vietējās administratīvās vienības, sk. https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/local-administrative-units/.
([15]) Pievienots izcēlums.
([16]) Publiskā iepirkuma direktīvās šie ir alternatīvi kritēriji.

Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punktā iekļautais finansēšanas kritērijs tās 35. apsvērumā tiek konkretizēts, paskaidrojot, ka tas izpildās tikai tad, ja attiecīgo subjektu galvenokārt finansē no publiskiem līdzekļiem. "*Galvenokārt finansē*" var interpretēt kā "vairāk nekā pusi", t. i., vairāk nekā 50 %. Līdz ar to, tiklīdz ir pārsniegti 50 %, 2. panta 12) punktā noteiktais finansēšanas kritērijs ir izpildīts.

Nav rūpnieciska vai komerciāla rakstura

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punkta formulējumu salīdzinājumā ar "publisko tiesību subjektu" definīciju publiskā iepirkuma direktīvās publisko struktūru definīcija neprasa, lai šī definīcija aptvertu subjektus, kas dibināti ar konkrētu mērķi apmierināt vispārējas vajadzības. Tāpēc, pirms veikt to attiecīgo subjektu rūpnieciskā vai komerciālā rakstura neesības pārbaudi, kas minēti Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punktā, nav jāverificē, vai šie subjekti ir dibināti ar konkrētu mērķi apmierināt vispārējas vajadzības.

Saskaņā ar ES Tiesas judikatūru, novērtējot, vai darbību veic subjekts rūpnieciskā vai komerciālā statusā, ir jāņem vērā visi juridiskie un faktiskie apstākļi, kas dominē subjekta dibināšanas brīdī, un nosacījumi, kuriem pakļauta subjekta darbība ([17]). Vispārīgāk runājot, ES Tiesa ir lēmusi, ka tad, ja subjekts darbojas normālos tirgus apstākļos, tā mērķis ir gūt peļņu un tas sedz zaudējumus, kas saistīti ar tā darbībām, ir maz ticams, ka tā veiktajām darbības nav rūpnieciska vai komerciāla rakstura ([18]). No tā var secināt, ka subjekts, kas neveic "rūpnieciska vai komerciāla rakstura" uzdevumus, principā ir subjekts, kas nepiedalās vispārējā komercdarbībā attiecīgajā tirgū, konkurējot ar privātiem uzņēmējiem tādos pašos apstākļos (t. i., ievērojot tos pašus ekonomiskos noteikumus) un neuzņemas ar savām darbībām saistīto ekonomisko risku (tostarp maksātnespējas risku).

Tas, vai šāds subjekts, piemēram, pilnībā darbojas konkurences apstākļos, ir jānovērtē ne tikai attiecībā uz tā mērķiem (citastarp, nemot vērā statūtos vai reglamentā noteikto korporatīvo mērķi), bet galvenokārt arī pamatojoties uz konkrētā tirgus objektīvu novērtējumu. Šajā ziņā īpaši svarīgi ir tas, vai subjekts savus uzdevumus veic konkurences situācijā ar privātiem uzņēmumiem vai uzņēmumiem, kas orientēti uz privātā sektora mērķiem, vai arī tas vismaz zināmā mērā no "konkurences situācijas" tirgū ir izslēgts īpaša juridiska vai faktiska stāvokļa dēļ.

Vēl viena norāde uz "nekomerciāla rakstura" uzdevumu ir tāda, ka finansiālus zaudējumus nesedz pats subjekts, bet, piemēram, reglamentā vai statūtos vai citos privāttiesību nolīgumos ir noteikts, ka izmaksas sedz valsts, vai arī ir ļoti iespējams, ka zaudējumus segs valsts; šāda pieeja tika pieņemta, piemēram, attiecībā uz valsts cietumiem ([19]). Citiem vārdiem sakot, darbību nevar klasificēt kā komercdarbību, ja nepastāv "finanšu risks".

Citi argumenti par labu "nekomerciālai" darbībai ir iespējamība, ka valsts, reģionālā vai vietējā iestāde veiks pasākumus, lai novērstu to, ka subjekts tiek piespiedu kārtā likvidēts, vai šāda iestāde veiks pasākumus, lai subjektu "glābtu", nevis ļautu tam bankrotēt ([20]).

Ja subjekts veic kādu nekomerciālu darbību (papildus komercdarbībai), nekomerciālajai darbībai ir izšķiroša nozīme, novērtējot, vai attiecīgais subjekts ir publiska struktūra, pat ja lielākā daļa tā darbību ir komerciālas ([21]). Tas tā ir pat tad, ja subjekta komercdarbības ir skaidri nodalītas no tā nekomerciālajām darbībām.

Publiskās struktūras judikatūrā

Piemērojot publisko struktūru definīciju praksē un izmantojot to kā iespējamu atsauci, lai noteiktu iestādes un subjektus, uz kuriem attiecas Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punkta definīcija, dalībvalstis var izmantot Direktīvas 2014/24/ES I pielikumā iekļauto sarakstu ar centrālās pārvaldes iestādēm, kas ir "valsts iestādes" Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punkta nozīmē.

([17]) Sk., piem., C-567/15, LitSpecMet ECLI:EU:C:2017:736, 43. punkts un C-393/06, *Ing. Aigner* (2008) ECLI:EU:C:2008:213.
([18]) Sk., piem., C-567/15, *LitSpecMet* ECLI:EU:C:2017:736, 44. punkts.
([19]) C-283/00, Komisija/Spānija ECLI:EU:C:2003:544.
([20]) C-18/01, *Korhonen et. al.* ECLI:EU:C:2003:300, 91. punkts.
([21]) C-360/96, *Gemeente Arnhem* ECLI:EU:C:1998:525, 55. punkts.

Tādu subjektu piemēri, kuri saskaņā ar judikatūru ir kvalificēti kā tādi, kam nav rūpnieciska vai komerciāla rakstura, ir ([22]):

— Spānijas subjekts, kas nodrošina atbalsta darbības cietumu dienestam ([23]);

— *Funeral Vienna Ltd*. (*Bestattung Wien GmbH*) ([24]),

— *Fernwärme Wien Gesellschaft m.b.H.* ([25]),

— *Telekom Austria AG* ([26]),

— bezpeļņas mājokļu apvienība ([27]) ([28]).

4. **AR 5. PANTU SAISTĪTS PIENĀKUMS**

4.1. **Pienākums samazināt enerģijas galapatēriņu**

5. pants salīdzinājumā ar Direktīvu 2012/27/ES ir jauns.

5. panta 1. punktā noteikts, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka katru gadu visu publisko struktūru kopējais enerģijas galapatēriņš tiek samazināts vismaz par 1,9 % salīdzinājumā ar bāzlīnijas gadu, proti, 2021. gadu.

Enerģijas galapatēriņš galvenokārt būtu jāsamazina, uzlabojot energoefektivitāti visos sabiedriskajos pakalpojumos ([29]).

Dalībvalstis var izvēlēties no šā pienākuma izpildes atbrīvot sabiedrisko transportu un bruņotos spēkus. No pienākuma izpildes var atbrīvot abus minētos vai vienu no tiem. Tomēr jāuzsver, ka tā ir iespēja, nevis pienākums. Bruņoto spēku sektors ir energoietilpīgs un ir atbildīgs par ievērojamu daļu no publiskā sektora enerģijas patēriņa ([30]). Turklāt, pateicoties darbam, kas kopš 2016. gada rit Apspriežu forumā par ilgtspējīgu enerģiju aizsardzības un drošības nozarē ([31]), aizsardzības nozare ir guvusi plašu ieskatu energoefektivitātes pasākumos un kopumā uztver tos pozitīvi. Arī sabiedriskā transporta nozarei ir ievērojams ekonomiski pievilcīgs energoefektivitātes potenciāls, jo īpaši transporta elektrifikācijas jomā. Turklāt tā ir vienīgā ekonomikas nozare, kurā enerģijas patēriņš gadu gaitā ir pastāvīgi palielinājies. Tāpēc dalībvalstīm tiek ieteikts rūpīgi novērtēt iespējamo ieguldījumu, ko bruņotie spēki un sabiedriskā transporta nozare varētu dot valsts mērķu sasniegšanā, un apsvērt regulatīvo un likumdošanas šķēršļu likvidēšanu tā pilnīgai izmantošanai.

([22]) Šos piemērus var izmantot tikai kā aptuvenu atsauci. Vienmēr ir jāapsver katrs konkrētais gadījums.
([23]) C-283/00, Komisija/*Spānija* ECLI:EU:C:2003:544.
([24]) C-373/00, *Adolf Truley* ECLI:EU:C:2003:110.
([25]) C-393/06, *Ing. Aigner* ECLI:EU:C:2008:213.
([26]) C-324/98, *Telaustria und Telefonadress* ECLI:EU:C:2000:669.
([27]) Austrijas Augstākā tiesa OGH 31.1.2002., 6 Ob 236/01a.
([28]) Rūpnieciska vai komerciāla rakstura kritērija interpretēšanai var atsaukties arī, piemēram, uz lietu C-373/00, *ECLI:EU:C:2003:110*, lietu C-360/96, *Gemeente Arnhem un Gemeente Rheden / BFI Holding (1998) ECLI:EU:C:1998:525*, lietu C-18/01, *Korhonen u.c. (2003) ECLI:EU:C:2003:300* un lietu C-283/00, *Komisija/Spānija (2003) ECLI:EU:C:2003:544*.
Finansēšanas kritērija interpretēšanai var atsaukties, piemēram, uz lietu C-380/98, *R. / HM Treasury Ex p. University of Cambridge(2000) ECLI:EU:C:2000:529*, lietu C-115/12 P, *Francija/Komisija (2013) ECLI:EU:C:2013:596* un diferenciācijai no netiešas finansēšanas –, piemēram, uz lietu C-337/06, *Bayerischer Rundfunk (2007) ECLI:EU:C:2007:786* vai lietu C-300/07, *Hans & Christophorus Oymanns / AOK Rheinland/Hamburg (2009) ECLI:EU:C:2009:358*.
Pārvaldības kritērija interpretēšanai var atsaukties, piemēram, uz lietu C-380/98, *R. / HM Treasury Ex p. University of Cambridge(2000) ECLI:EU:C:2000:529*, lietu C-237/99, *Komisija/Francija (2001) ECLI:EU:C:2001:70* un diferenciācijai no netiešas pārvaldības –, piemēram, uz lietu C-44/98, *Mannesmann/Strohal (1998) ECLI:EU:C:1998:4*.
([29]) Kā pamatojums pienākumam samazināt enerģijas galapatēriņu norādīts, ka *"publiskais sektors ir svarīgs virzītājspēks, kas stimulē tirgus pāreju uz efektīvākiem ražojumiem, ēkām un pakalpojumiem, kā arī veicina iedzīvotāju un uzņēmumu enerģijas patēriņa paradumu maiņu. Turklāt enerģijas patēriņa samazināšana, izmantojot energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus, var atbrīvot publiskos resursus citiem mērķiem.. Publiskajām struktūrām valsts, reģionālā un vietējā līmenī vajadzētu būt par paraugu energoefektivitātes ziņā."* Tādējādi, lai sasniegtu enerģijas galapatēriņa samazinājuma mērķrādītāju, uzmanības centrā ir energoefektivitātes pasākumi.
([30]) https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/05-01-24-defence-energy-factsheet.pdf.
([31]) https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/consultation-forum/.

Līdz pārejas perioda beigām, kas attiecībā uz šo noteikumu ir četri gadi pēc spēkā stāšanās dienas (t. i., līdz 2027. gada 11. oktobrim), enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītājs ir indikatīvs, un tas kļūst obligāts tikai pēc minētā datuma.

Turklāt līdz 2026. gada 31. decembrim pienākums samazināt kopējo enerģijas galapatēriņu par 1,9 % neattiecas uz publiskām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 50 000, un līdz 2029. gada 31. decembrim tas neattiecas uz publiskām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 5 000.

Enerģijas galapatēriņa samazinājumu nav paredzēts panākt, samazinot sabiedrisko pakalpojumu līmeni zem faktiskā pieprasījuma.

1. tabula

Pārskats par pienākumiem, kas saistīti ar publisko sektoru

Pienākums	Pienākuma sākums	Biežums
Enerģijas galapatēriņa samazinājums		
Enerģijas galapatēriņa bāzlīnijas noteikšana 2021. kalendārajam gadam	līdz 2027. gada 11. oktobrim	neattiecas
Visām publiskajām struktūrām, izņemot publiskās struktūras vietējās administratīvajās vienībās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 50 000: samazināt enerģijas galapatēriņu vismaz par 1,9 %	transponēšanas datums	katru gadu
Visām publiskajām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 50 000: samazināt enerģijas galapatēriņu vismaz par 1,9 % ik gadu	2027. gada 1. janvāris	katru gadu
Visām publiskajām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 5 000: samazināt enerģijas galapatēriņu vismaz par 1,9 % ik gadu	2030. gada 1. janvāris	katru gadu
Rīcībpolitikas prasības saistībā ar publisko struktūru atbalstu		
Nodrošināt, ka visas reģionālās un vietējās iestādes savos ilgtermiņa plānošanas instrumentos nosaka konkrētus energoefektivitātes pasākumus	transponēšanas datums	nepārtraukti
Nodrošināt, ka visas iestādes, citastarp reģionālās un vietējās iestādes, ir aktīvi iesaistītas ar enerģētisko nabadzību saistītu rīcībpolitiku īstenošanā	transponēšanas datums	nepārtraukti
Atbalstīt publiskās struktūras energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu ieviešanā	transponēšanas datums	nepārtraukti
Mudināt publiskās struktūras, ieguldot publiskās ēkās, ņemt vērā aprites cikla oglekļa emisijas	transponēšanas datums	nepārtraukti
Mudināt publiskās struktūras uzlabot ēku energosniegumu, citastarp nomainot neefektīvus sildītājus	transponēšanas datums	nepārtraukti
Ēku saraksts		
Darīt publiski pieejamu un piekļūstamu apsildāmo un/vai dzesējamo ēku sarakstu	transponēšanas datums	neattiecas
Atjaunināt sarakstu	transponēšanas datums	Reizi divos gados
Renovācijas pienākums		
Aplēst 3 % mērķrādītāju, balstoties uz publisko struktūru īpašumā esošo apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējo grīdas platību 2024. gada 1. janvārī	transponēšanas datums	neattiecas
Renovēt 3 % no apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējās grīdas platības	transponēšanas datums	katru gadu

Pienākums	Pienākuma sākums	Biežums
Risināt sarunas ar ēku īpašniekiem par ēku pārveidi par GNEĒ vai BEĒ	transponēšanas datums	nepārtraukti
Alternatīva pieeja		
Paziņo Komisijai prognozēto enerģijas ietaupījumu, kas ar galveno pieeju tiks panākts līdz 2030. gada 31. decembrim	līdz 2023. gada 31. decembrim	neattiecas
Panākt tādu enerģijas ietaupījuma apjomu, kas ir ekvivalents ar galveno pieeju panāktajam	transponēšanas datums	katru gadu
Izdot renovācijas pasi ēkām, kas veido 3 % no apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējās platības	transponēšanas datums	katru gadu
Renovēt ēkas, kurām izdota renovācijas pase, pārveidojot tās par GNEĒ vai BEĒ.	līdz 2040. gadam	neattiecas
Energoefektivitāte publiskajā iepirkumā		
Iegādāties tikai tādus produktus, pakalpojumus, ēkas un būvdarbus, kuriem ir augsts energoefektivitātes sniegums	transponēšanas datums	nepārtraukti
Piemērot principu "energoefektivitāte pirmajā vietā"	transponēšanas datums	nepārtraukti
Attiecīgā gadījumā apsvērt plašākus ilgtspējas aspektus	transponēšanas datums	nepārtraukti
Slēdzot līgumus par pakalpojumiem, kuros ievērojamu daļu veido enerģija, novērtēt iespēju slēgt ilgtermiņa energosnieguma līgumus	transponēšanas datums	nepārtraukti
Iegādāties ražojumu paketi, kas atbilst kritērijam par piederību augstākajai pieejamajai energoefektivitātes klasei	transponēšanas datums	nepārtraukti
Ņemt vērā Savienības zaļā publiskā iepirkuma kritērijus vai pieejamus līdzvērtīgus valsts kritērijus	transponēšanas datums	nepārtraukti
Darīt publiski pieejamu informāciju par līgumu ietekmi uz energoefektivitāti	transponēšanas datums	nepārtraukti

4.1.1. *Bāzlīnijas noteikšana*

Pamatprincipi

Enerģijas galapatēriņa bāzlīnija ir definēta kā visu dalībvalsts publisko struktūru kopējais enerģijas galapatēriņš bāzlīnijas gadā, attiecībā pret kuru nākamajos gados tiks monitorēta mērķrādītāja sasniegšana. Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 1. punktā kā bāzlīnijas gads ir noteikts 2021. kalendārais gads.

Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantu piemēro publiskām struktūrām (sk. trešo iedaļu) kopumā.

Šis pienākums aptver visu publisko sektoru kopējo enerģijas galapatēriņu, tādējādi ietverot publiskās ēkas, veselības aprūpi, telpisko plānošanu, ūdens resursu apsaimniekošanu un notekūdeņu apstrādi, notekūdeņu un ūdens attīrīšanu, atkritumu apsaimniekošanu, publisko apgaismojumu, izglītību un sociālos pakalpojumus, IKT ([32]).

Publisko struktūru enerģijas galapatēriņš aptver enerģiju, kas patērēta publisko struktūru darbībās, piemēram, ēkās, kompleksos, teritorijā, ierīcēs, transportlīdzekļos u. c., kas pieder publiskajām struktūrām vai ko tās izmanto.

([32]) Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 6) punktu enerģijas galapatēriņš ir visa enerģija, kas piegādāta rūpniecībai, transportam, ieskaitot starptautiskās aviācijas energopatēriņu, mājsaimniecībām, publiskā un privātā sektora sniegto pakalpojumu nozarei, lauksaimniecībai, mežsaimniecībai un zivsaimniecībai un citiem galalietotāju sektoriem. Tomēr tas neietver enerģijas patēriņu starptautiskās kuģniecības bunkuros, apkārtējās vides enerģiju un piegādes pārveidošanas nozarei un enerģētikas nozarei un pārvadē un sadalē radušos zudumus, kā definēts Regulas (EK) Nr. 1099/2008 A pielikumā. Tas ietver arī pašražotu enerģiju, piemēram, siltumenerģiju vai elektroenerģiju no saules enerģijas paneļiem, hidroenerģiju un vēja enerģiju.

Lai savāktu visus vajadzīgos enerģijas galapatēriņa datus par bāzlīnijas gadu, kā arī par gadiem, uz kuriem pienākums attiecas, būs nepieciešama visaptveroša augšupēja datu vākšana, iesaistot visas tās publiskās struktūras dalībvalstī, uz kurām pienākums attiecas. Tas ietvertu publiskās struktūras aizsardzības un transporta nozarē, ja dalībvalsts izvēlētos šo nozaru enerģijas samazinājumu ieskaitīt kā samazinājumu saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantu. Esošie konsolidētie dati no enerģētikas statistikas var būt pieejami tikai par atsevišķiem publiskā sektora segmentiem, kā noteikts Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantā ([33]), un tie var ietvert dažādus subjektus. Divu gadu pārejas periods papildus divu gadu transponēšanas periodam pēc Direktīvas (ES) 2023/1791 stāšanās spēkā dos dalībvalstīm papildu laiku izveidot enerģijas galapatēriņa datu vākšanas procesus, kas aptvertu visas publiskās struktūras. Šajā pārejas periodā dalībvalstis enerģijas galapatēriņa bāzlīnijai var izmantot aplēstus datus. Pēc šā četru gadu laikposma, proti, līdz 2027. gada 11. oktobrim, kad pienākums stājas spēkā, dalībvalstīm bāzlīnija jākoriģē un pilnībā jāsaskaņo ar visu publisko struktūru faktisko enerģijas galapatēriņu. Ja tiek atklāts, ka atsevišķas publiskās struktūras nav iekļautas, bāzlīniju koriģē. Jebkurā gadījumā ir ieteicams pēc direktīvas stāšanās spēkā sākt enerģijas galapatēriņa datu vākšanu no visām publiskajām struktūrām. Bāzlīnijas gads paliek nemainīgs, un pēc vairākiem gadiem var rasties papildu grūtības savākt enerģijas galapatēriņa datus par 2021. gadu.

Parasti publiskās struktūras enerģijas galapatēriņa datus varēs iegūt no saviem rēķiniem, kuru pamatā būs uzskaitītie gada patēriņa dati ([34]). Dažos gadījumos informācija par enerģijas galapatēriņu tiek apkopota grāmatvedības, enerģijas uzskaites vai enerģijas monitoringa sistēmās, ko pārvalda publiskās iestādes.

Ja publisko struktūru enerģijas patēriņš ir ietverts darbības izmaksu pārskatā, piemēram, ja publiska struktūra nomā daļu ēkas, kuras enerģijas izmaksas sākotnēji sedz īpašnieks un pēc tam sadala nomniekiem vai īrniekiem, jāņem vērā arī šis enerģijas galapatēriņš.

Ja publiskā ēkā vai objektā izmantoto enerģiju patērē cits subjekts, nevis publiskā struktūra, piemēram, publiskas ēkas nomnieks (piemēram, sociālā mājokļa nomnieks), šo enerģijas patēriņu publiskās struktūras enerģijas galapatēriņā neiekļauj.

Attiecībā uz saules fotoelementiem un saules siltumenerģijas ieguvi publiskā sektora iestādes pašpatēriņa īpatsvars ir daļa no enerģijas galapatēriņa ([35]). To fotoelementu vai saules siltumenerģijas daļu, kas tiek ievadīta tīklā vai piegādāta energokopienas ārējiem ražojošiem patērētājiem, kā ražojošās publiskās struktūras enerģijas galapatēriņu neieskaita.

Ja energoapgāde notiek, izmantojot siltumsūkni, ieskaita tikai to elektroenerģiju, kas vajadzīga siltumsūkņa darbībai ([36]). Apkārtējās vides siltumu neieskaita.

Enerģijas galapatēriņa detalizācija

Enerģijas galapatēriņa dati par bāzlīnijas gadu, kā arī turpmākajiem gadiem būtu jāvāc ar pienācīgu enerģijas galapatēriņa detalizāciju saskaņā ar šādiem apsvērumiem:

— jāīsteno pareizas un visaptverošas koriģēšanas procedūras saskaņā ar jaunākajiem risinājumiem (sk. 4.1.3. iedaļu),

([33]) Šā iemesla dēļ Komisija ir sagatavojusi programmatūras risinājuma veidni enerģijas galapatēriņa datu vākšanai no publiskā sektora struktūrām un to monitorēšanai un nodrošina to ieinteresētajām dalībvalstīm.

([34]) Tā kā mērķrādītāju nosaka par katru gadu, nav vajadzības vākt patēriņa datus augstākā detalizācijā, piemēram, mēneša patēriņa datus.

([35]) Attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu ar saules fotoelementiem vairumā gadījumu pašpatēriņa apjomu var aprēķināt, pamatojoties uz uzskaitītajiem datiem. Tādos saules siltumenerģijas ieguves gadījumos, kad vairumā gadījumu uzskaites dati nav pieejami, pašpatēriņa noteikšanai var izmantot inženiertehniskās aplēses saskaņā ar jaunākajiem sasniegumiem, ja aplēšu sagatavošana nerada pārmērīgu slogu.

([36]) Retos gadījumos siltumsūkni var darbināt arī ar gāzes dzinēju.

— ziņošanā, kas dalībvalstīm jāveic saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punktu ([37]), jāiespējo bāzlīnijas patēriņa un turpmāko gadu patēriņa ticamības pārbaude.

Lai gan Direktīvā (ES) 2023/1791 nav paredzēta oficiāla minimālā detalizācija un dalībvalstis var izmantot citus datu detalizācijas paņēmienus, 2. tabula ir piemērs tam, kāda varētu būt pienācīga to enerģijas galapatēriņa datu detalizācija, kas jāvāc par katru publisko struktūru par bāzlīnijas gadu, kā arī turpmākajiem gadiem. Norādītās detalizācijas pamatā ir energoauditos izmantotā pieeja, un tā ir pietiekami detalizēta iepriekš minētajiem mērķiem. Visus šos datus parasti var vākt no enerģijas rēķiniem un apkopot esošajās energogrāmatvedības sistēmās. Turklāt tiek ieteikts visām publiskajām struktūrām vienā dalībvalstī reģistrēt savus enerģijas galapatēriņa datus vienādā formātā. Pirmajā slejā norādītie apakšsektori un darbības ir arī pietiekamas, lai izpildītu pienākumu detalizēti paziņot publisko struktūru patēriņu pa sektoriem saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punktu.

([37]) Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punkts attiecas uz sasniedzamā enerģijas patēriņa samazinājuma apjoma atspoguļojumu pa sektoriem. Tāpat var pieņemt, ka arī gada ziņojumā būtu jāiekļauj enerģijas galapatēriņa sadalījums pa sektoriem. Lai gan minētās direktīvas 5. panta 5. punktā nav sīki aprakstīts, kuri sektori ir jāuzrāda, gan iespējamais atbrīvojums sabiedriskajam transportam, gan pieļaujamās korekcijas prasa enerģijas galapatēriņa datu pietiekamu detalizāciju atbilstoši jaunākajiem risinājumiem.

2. tabula

Datu lauki enerģijas galapatēriņa datu vākšanai (bāzlīnija un gada ziņojumi) par katru publisko struktūru

Patēriņa sektori un publiskie pakalpojumi	Elektro-enerģija (1)	Centralizētā siltumapgāde	Centralizētā aukstumapgāde	Dabasgāze	Krāšņu kurināmais	Benzīns	Dīzeļdegviela	Granulas	Koksnes šķelda	Cietais biomasas kurināmais	Cietais fosilais kurināmais	Biogāze	Citas degvielas	KOPĀ
Enerģijas patēriņš ēkās														
Biroju un pārvaldes ēkas														
Slimnīcas un veselības aprūpes ēkas														
Skolas un bērnudārzi														
Universitātes														
Rūpnīcu un darbnīcu ēkas														
Citas publiskās ēkas (īpašumā esošas vai nomātas)														
Enerģijas patēriņš procesiem														
Publiskais apgaismojums														
Ūdensapgāde														
Notekūdeņu attīrīšana														
Atkritumu apsaimniekošana														
Citi procesi														
Enerģijas patēriņš mobilitātes pakalpojumiem														
Sabiedriskais transports (2)														
Publiskai struktūrai piederošu transportlīdzekļu autoparks, kas nav paredzēts sabiedriskajam transportam														
Bruņotie spēki (3)														
KOPĀ														

(1) Neobligāts paplašinājums: attiecībā uz elektroenerģiju būtu ieteicams diferencēt sīkāk (piemēram, elektroenerģija siltumapgādei, aukstumapgādei un citiem mērķiem, pašpatēriņš no saules fotoelementiem), taču šie dati var būt pieejami tikai tad, ja ir izmantotas īpašas dalītās uzskaites ierīces.

(2) Ja dalībvalsts pienākuma izpildei saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 1. punktu vēlas ieskaitīt sabiedriskā transporta enerģijas galapatēriņa samazinājumu, šim sektoram ir jānosaka konkrēta bāzlīnija (sk. 4.1. iedaļu).

(3) Ja dalībvalsts pienākuma izpildei saskaņā ar 5. panta 1. punktu vēlas ieskaitīt bruņoto spēku sektora enerģijas galapatēriņa samazinājumu, šim sektoram ir jānosaka konkrēta bāzlīnija (sk. 4.1. iedaļu). Turklāt enerģijas patēriņa datu vākšana bruņoto spēku sektorā, iespējams, var notikt tikai tajos apakšsegmentos, uz kuriem drošības apsvērumu dēļ neattiecas slepenība.

Enerģijas patēriņa bāzlīnija publiskām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās ir mazāk nekā 50 000 iedzīvotāju un mazāk nekā 5 000 iedzīvotāju

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 1. punktu enerģijas galapatēriņa samazināšanas pienākums līdz 2026. gada 31. decembrim neattiecas uz publiskām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 50 000, un līdz 2029. gada 31. decembrim tas neattiecas uz publiskām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks par 5 000. Tomēr arī abām šīm grupām bāzlīnijas gads ir 2021. gads.

Tāpēc dalībvalstis tiek mudinātas nekavēties ar enerģijas galapatēriņa bāzlīnijas datu vākšanu par šīm divām publisko struktūru grupām, līdz pienākums stājas spēkā, bet sākt datu vākšanu tūlīt pēc Direktīvas (ES) 2023/1791 stāšanās spēkā. Tomēr attiecībā uz šīm divām grupām ir vairāk laika, lai izveidotu vajadzīgās procedūras un pabeigtu visu vajadzīgo enerģijas galapatēriņa datu vākšanu.

Konkrēta enerģijas patēriņa bāzlīnija atbrīvotajiem sektoriem

Ja dalībvalsts saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 1. punktu samazināšanas mērķrādītāja sasniegšanā vēlas ieskaitīt sabiedriskā transporta vai bruņoto spēku sektorā sasniegtos enerģijas galapatēriņa samazinājumus, tad ir jānosaka konkrēta enerģijas galapatēriņa bāzlīnija, ko izmanto tikai, lai aprēķinātu šajos konkrētajos sektoros panākto enerģijas galapatēriņa samazinājumu. Bāzlīnijas gads ir 2021. gads, tāpat kā visām pārējām publiskajām struktūrām. Starpība starp enerģijas galapatēriņu bāzlīnijas gadā un faktisko enerģijas galapatēriņu konkrētā gadā ir patēriņa samazinājums, ko var ieskaitīt attiecīgā gada samazinājuma mērķrādītāja sasniegšanā. Datus par bruņotajiem spēkiem var vākt un sniegt apkopoti.

Dalībvalstis var brīvi izmantot šo iespēju, un tās var to izmantot vienu vai vairākus gadus vienā vai abos sektoros.

4.1.2. *Enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītāju aprēķināšana katram gadam*

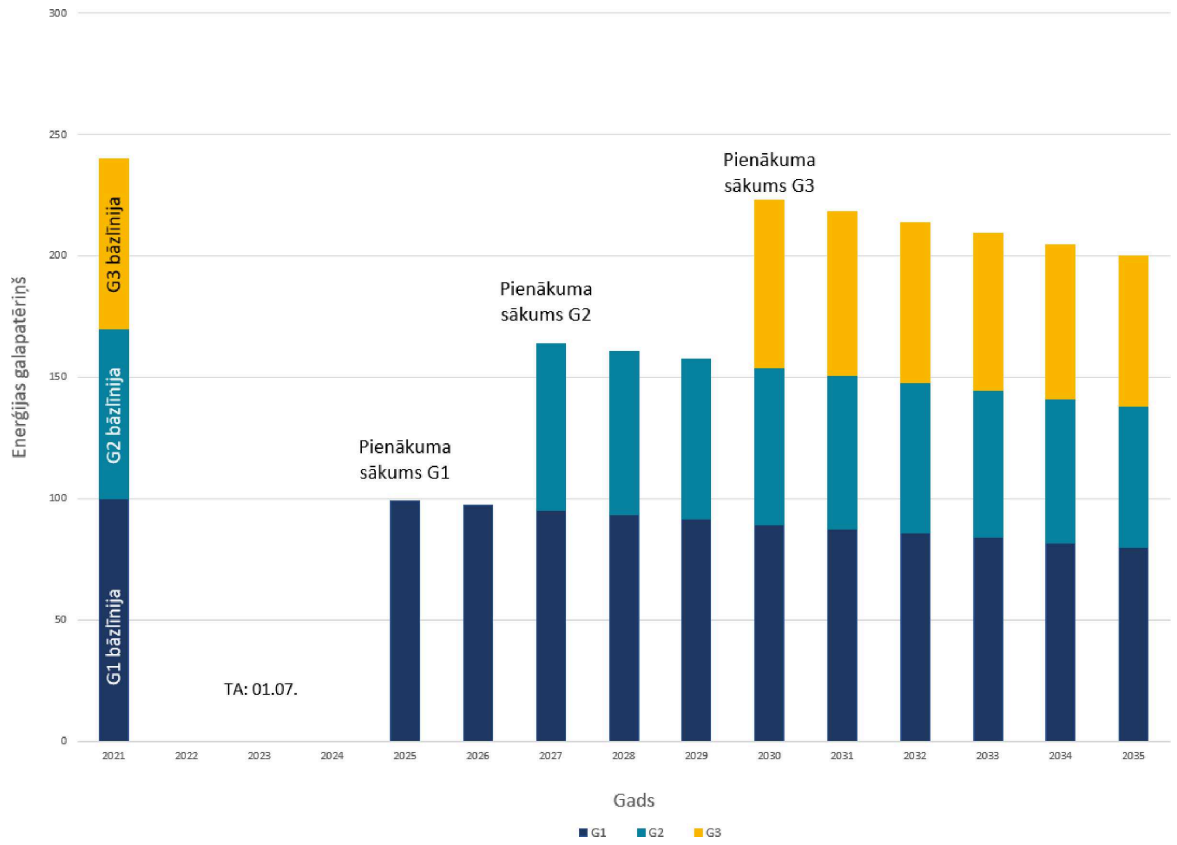
Tā kā publiskajām struktūrām pienākums dažāda lieluma administratīvajās vienībās stājas spēkā pakāpeniski, kā aprakstīts iepriekš, enerģijas galapatēriņa samazināšanas pienākums jāaprēķina katrai publisko struktūru grupai atsevišķi.

Kad katrai grupai atsevišķi ir noteikta bāzlīnija, t. i., publiskajām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 5 000 iedzīvotājiem, publiskajām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 50 000, bet vairāk nekā 5 000 iedzīvotāju, tad katram gadam enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītāju var izteikt kā maksimālo enerģijas galapatēriņu.

Pamatojoties uz pieņemtajām bāzlīnijas vērtībām trim publisko struktūru grupām dažāda lieluma administratīvajās vienībās, 1. attēlā ir parādīta maksimālā enerģijas galapatēriņa dinamika laika gaitā, sākot no 2025. gada. 2025. gadā šis pienākums ir proporcionāls pienākums, kas sākas transponēšanas gada 11. oktobrī, un tas nozīmē, ka dalībvalstīm nav jāpanāk viss enerģijas galapatēriņa samazinājums 1,9 % apmērā salīdzinājumā ar bāzlīniju, bet gan tikai proporcionālā daļa no par to gada daļu, kas sākas ar transponēšanas datumu, proti, 0,4 %. Turklāt mērķrādītāji četru gadu laikā pēc direktīvas stāšanās spēkā ir orientējoši. Detalizētas formulas katra gada enerģijas galapatēriņa samazinājuma mērķrādītāja aprēķināšanai ir iekļautas Direktīvas (ES) 2023/1791 I pielikumā.

1. attēls

Piemērs enerģijas galapatēriņa mērķvērtību pakāpeniskai attīstībai (pieņemtās vērtības "1. bāzlīnijas grupai" (G1) = 100 enerģijas vienības; "2. bāzlīnijas grupa" (G2, publiskās struktūras vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 50 000 un vairāk nekā 5 000 iedzīvotāju) = 70; "3. bāzlīnijas grupa" (G3, publiskās struktūras vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 5 000 iedzīvotājiem) = 70; 2025. gadam piemēro proporcionālu mērķrādītāju)

Ja bāzlīniju koriģē, piemēram, pēc pārejas perioda, kad aplēstās vērtības aizstāj ar faktiskajām vērtībām, vai kāda cita iemesla dēļ nākamajos gados ([38]), mērķrādītāji ir jāpārrēķina ar jaunajām bāzlīnijas vērtībām.

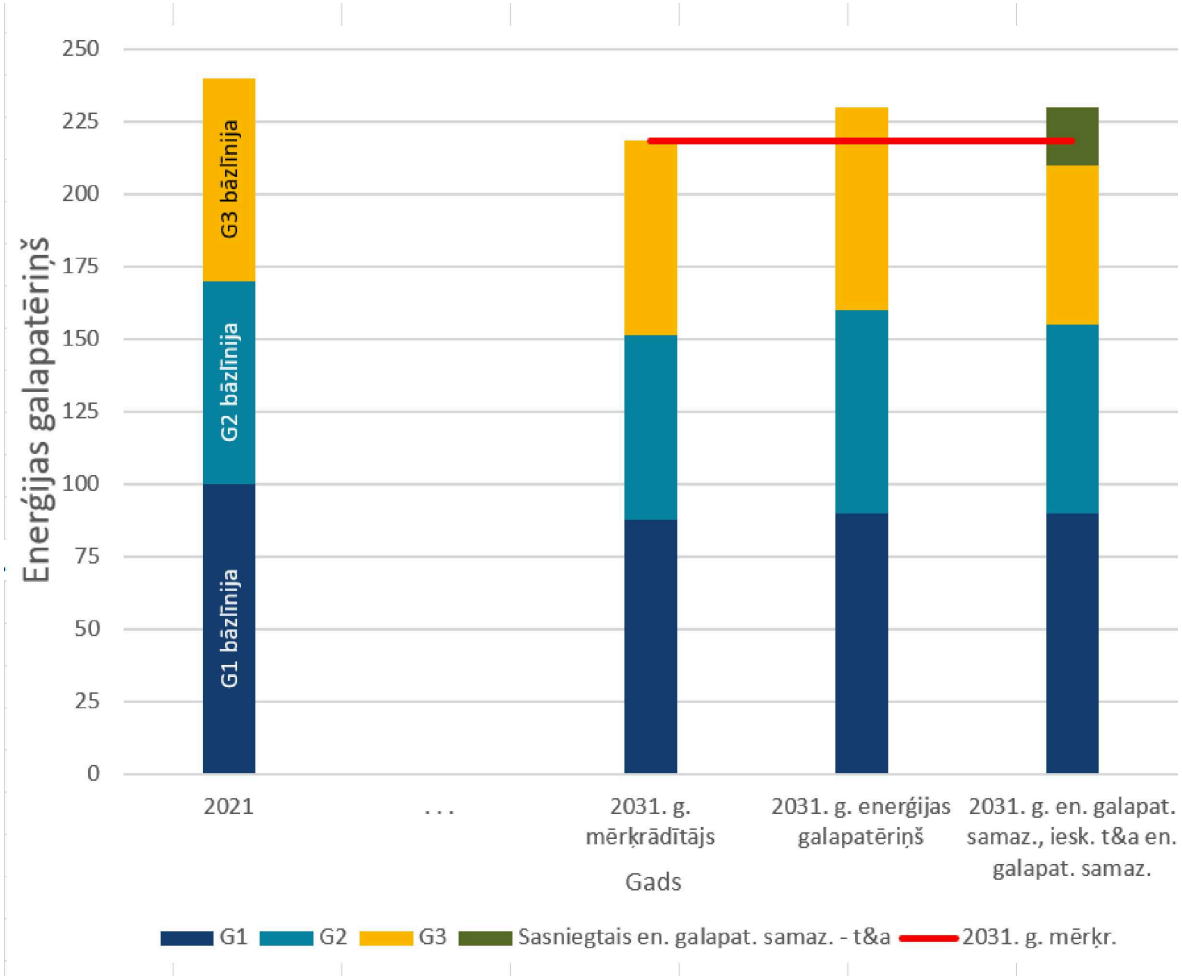
Lai ziņotu par pienākuma izpildi, ieteicams izmantot kalendāros gadus, jo bāzlīnija ir jānosaka 2021. kalendārajam gadam un ziņošanai saskaņā ar nacionālo enerģētikas un klimata plānu ir vajadzīgi divu kalendāro gadu pārskata periodi.

Enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītājs konkrētā gadā tiek sasniegts, ja faktiskais enerģijas galapatēriņš, iespējams, pēc dažu enerģijas galapatēriņa elementu koriģēšanas (sk. 4.1.3. iedaļu), ir mazāks nekā maksimālais enerģijas galapatēriņš attiecīgajā gadā. 2. attēlā ir parādīta mērķrādītāja sasniegšanas verifikācija, kā piemēru izmantojot 2031. gadu. Mērķrādītājs, kas visām publiskajām struktūrām kopā jāsasniedz 2031. gadā, ir bāzlīnijas vērtību summa katrai no trim publisko struktūru grupām dažāda lieluma administratīvajās vienībās. Turklāt piemērā redzams, kā mērķrādītāja sasniegšanu var veicināt sabiedriskā transporta un bruņoto spēku enerģijas galapatēriņa samazinājumu iekļaušana, jo tos var atskaitīt no faktiskā enerģijas galapatēriņa attiecīgajā gadā.

([38]) Piemēram, ja publiskās struktūras tiek likvidētas privatizācijas dēļ, tad likvidēšana ir jāatspoguļo gan bāzlīnijā, gan ikgadējā enerģijas galapatēriņā (sk. 4.1.3. iedaļu).

2. attēls

Mērķrādītāju sasniegšanas verifikācija, kā piemēru izmantojot 2031. gadu, vienreiz neņemot un vienreiz ņemot vērā sabiedriskā transporta un bruņoto spēku sektora enerģijas galapatēriņa samazinājumus

4.1.3. *Enerģijas galapatēriņa samazinājuma reģistrēšana par katru gadu*

Katru gadu, sākot ar 2025. gadu, dalībvalstīm būs jāatkārto publisko struktūru enerģijas galapatēriņa datu vākšana, izmantojot to pašu metodiku un datu struktūru, ko izmanto, lai vāktu datus bāzlīnijas noteikšanas vajadzībām. Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 3. punktu dati par publiskajām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās, kurās ir mazāk nekā 50 000 iedzīvotāju, ir jāvāc, sākot no 2027. gada. Datu vākšana par publiskajām struktūrām vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 5 000 iedzīvotājiem sākas no 2030. gada. Dalībvalstis var vēlēties izvērtēt, vai datu vākšanas procedūra faktiski darbojas un vai šajās publiskajās struktūrās ir vērojama enerģijas galapatēriņa mazināšanās tendence. Tāpēc būtu ieteicams sākt datu vākšanu līdz ar datu vākšanu par citām publiskajām struktūrām, attiecībā uz kurām samazināšanas pienākums sākas 2025. gadā.

Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 4. punkts dalībvalstīm, aprēķinot savu publisko struktūru enerģijas galapatēriņu, skaidri atļauj ņemt vērā klimatiskās atšķirības dalībvalstī.

Turklāt, ņemot vērā direktīvas vispārējos mērķus, dalībvalstis, aprēķinot savu publisko struktūru enerģijas galapatēriņu, drīkst piemērot papildu korekcijas. Tas jo īpaši ietver korekcijas sakarā ar publisko pakalpojumu līmeņa izmaiņām vai korekcijas gadījumos, kad publiskās struktūras tiek pievienotas, likvidētas vai pārstrukturētas. Enerģijas galapatēriņa koriģēšana, lai ņemtu vērā šos ietekmējošos faktorus, arī palīdzēs izvairīties no būtiskiem nevēlamiem stimuliem un pārvirzēm, ko varētu radīt Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 1. punktā noteiktie pienākumi, piemēram, enerģijas galapatēriņa samazinājumi, ko panāk, izmantojot ārpakalpojumus, vai pakalpojumu līmeņu samazināšana.

Dalībvalstīm klimatiskās atšķirības vai citi ietekmējoši faktori nav jāņem vērā obligāti. Ja dalībvalsts izvēlas koriģēt enerģijas patēriņu klimatisko atšķirību vai citu ietekmējošu faktoru dēļ, tai būtu jāsniedz pietiekama informācija, lai būtu skaidrs, kā korekcija tikusi aprēķināta un kā tā ietekmējusi paziņoto enerģijas galapatēriņu.

Saskaņā ar jaunākajiem risinājumiem enerģijas galapatēriņa pielāgošanai klimatiskajām atšķirībām, kas jo īpaši aprakstīti ISO 17742 vai ISO 50049, koriģēšanas metodiku no gada uz gadu nedrīkst mainīt. Turklāt piemērotajai korekcijas pieejai jābūt konsekventai visos patēriņa sektoros, un to nedrīkst selektīvi piemērot konkrētiem patēriņa segmentiem, piemēram, nozarēm, publiskajiem pakalpojumiem vai publisko struktūru grupām.

Ja dalībvalsts pēc noteikta pārskata gadu skaita izvēlas mainīt izvēlēto pieeju, būtu jāsniedz visaptverošs skaidrojums par jebkādu izmaiņu iemesliem un konsekvences labad būtu jāsniedz par iepriekšējiem gadiem paziņoto enerģijas galapatēriņa rādītāju pārrēķins, kas veikts, piemērojot jauno pieeju visiem sektoriem un publiskajiem pakalpojumiem. Tam jāpierāda, ka pantā noteiktie pienākumi ir konsekventi izpildīti arī saskaņā ar jauno metodiku.

Ņemot vērā iepriekš minēto, šā pielikuma B papildinājumā ir īsi aprakstītas tās metodiskās pieejas enerģijas galapatēriņa aprēķinu koriģēšanai, kas tiek uzskatītas par piemērotām saskaņā ar jaunākajiem risinājumiem. Pamatotu iemeslu dēļ un to pienācīgi pamatojot, dalībvalstis no ierosinātās procedūras drīkst atkāpties.

4.2. **Rīcībpolitikas prasības Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantā**

Dalībvalstis var brīvi veidot rīcībpolitikas pasākumu kopumu, kas paredzēts enerģijas galapatēriņa mērķrādītāju sasniegšanai. Lai gan Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 3., 4. un 5. punktā ir paredzēti daži obligāti instrumenti, konkrētus īstenošanas ceļus dalībvalstis var izstrādāt ar augstu elastības pakāpi.

Turpmākajās iedaļās ir uzsvērtas galvenās prasības, kas saistītas ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 3., 4. un 5. punkta īstenošanu.

4.2.1. *Prasības saistībā ar ilgtermiņa plānošanas instrumentiem*

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 6. punktu dalībvalstis nodrošina, ka visas reģionālās un vietējās iestādes savos ilgtermiņa plānošanas rīkos nosaka konkrētus energoefektivitātes pasākumus. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm ir jāīsteno pienācīgi rīcībpolitikas pasākumi, kuru rezultātā visi reģioni un pašvaldības izmanto ilgtermiņa plānošanas instrumentus, kas aptver vismaz energoefektivitātes jautājumu. Ilgtermiņa energoefektivitātes plāniem ideālā gadījumā vajadzētu būt daļai no plašākiem plāniem, piemēram, dekarbonizācijas vai ilgtspējīgas enerģētikas plāniem, ja tādi ir vai tiek izstrādāti.

Dalībvalstis par izejas punktu var izmantot dažādus dekarbonizācijas vai ilgtspējīgas enerģētikas plānu veidus, ko vietējās iestādes izstrādājušas attiecīgo valsts un Eiropas iniciatīvu ietvaros ([39]). Parasti energoefektivitātes pasākumi jau ir šo iniciatīvu plānošanas procesa neatņemama daļa. Turklāt lielākā daļa iniciatīvu paredz noteikta veida kvalitātes nodrošināšanu ilgtermiņa plāniem, kā arī īstenošanas procedūrām. Dažas dalībvalstis jau ir arī sākušas iekļaut ilgtspējīgas enerģijas apsvērumus, citastarp energoefektivitāti, telpiskās attīstības plānos vai pilsētu plānos, ko regulāri sagatavo reģioni un pašvaldības.

4.2.2. *Enerģētiskās nabadzības mazināšana*

Prasības, kas dalībvalstīm jāizpilda saistībā ar enerģētiskās nabadzības mazināšanu un mazaizsargāto lietotāju aizsardzību, ir iekļautas Direktīvas (ES) 2023/1791 24. pantā. Šajā kontekstā Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 6. punktā papildus noteikts tikai, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka visām iestādēm, citastarp reģionālajām un vietējām iestādēm ([40]), ir aktīvi jāiesaistās ar enerģētisko nabadzību saistītu rīcībpolitiku īstenošanā. Jo īpaši ir jānodrošina, ka, plānojot un īstenojot energoefektivitātes pasākumus, tiek ņemtas vērā prioritāro grupu (enerģētiskās nabadzības skarto cilvēku, mājsaimniecību ar zemiem ienākumiem un mazaizsargātu grupu) intereses un ka tiek mazināta energoefektivitātes pasākumu būtiska tieša vai netieša negatīvā ietekme. Tas attiecas uz ilgtermiņa energoefektivitātes un dekarbonizācijas plāniem un jo īpaši uz sociālajiem mājokļiem, kas pieder reģionālajām vai vietējām iestādēm, plāniem un rīcībpolitikām, kurus var kombinēt arī ar pasākumiem un investīcijām, kas ir atbalsttiesīgas Sociālā klimata fonda satvarā.

([39]) Dažas parauginiciatīvas: Eiropas līmenī Pilsētas mēru pakts ir sekmīgi ieviesis Ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāna (*SECAP*) instrumentu. *DACH* reģionā labi zināmas ir tādas iniciatīvas kā e5 vai *Klimabündnis*. Nīderlande ir uzsākusi valsts programmu reģionālo enerģētikas stratēģiju izstrādei.

([40]) Vietējās iestādes, kas parakstījušas ES Pilsētas mēru paktu, var saņemt atbalstu enerģētiskās nabadzības novēršanas plānošanai un īstenošanai. Lai piedāvātu šo atbalstu, pakts sadarbojas ar *JRC* un ES Enerģētiskās nabadzības konsultāciju centru. Plašākai informācijai sk. https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/library/energy_poverty/.

4.2.3. *Atbalsts publiskajām struktūrām energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu ieviešanā*

Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 7. punktā ir noteikts, ka, neskarot valsts atbalsta pasākumus, dalībvalstīm publiskās struktūras ir jāatbalsta energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu ieviešanā un ka šāds atbalsts var ietvert finansiālu un tehnisku atbalstu.

Kopumā dalībvalstis var brīvi veidot "atbalsta paketes" publiskajām struktūrām. Tomēr, ņemot vērā Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 6. un 7. punktā minētos piemērus un pamatojoties uz praktisko pieredzi, atbalstam cita starpā būtu jāietver šādi svarīgi elementi ([41]):

— tehnisks un finansiāls atbalsts, lai uzlabotu ilgtermiņa plānošanu saistībā ar ilgtspējīgu enerģiju un dekarbonizāciju reģionālā un vietējā līmenī,

— tehnisks atbalsts investīciju projektu sagatavošanai, pamatojoties uz ilgtermiņa plānošanas rezultātiem ("projektu plūsmas"),

— finansiāls atbalsts energoefektivitātes, pārjaunošanas vai dekarbonizācijas investīciju projektiem, kā prasīts Direktīvas (ES) 2023/1791 30. pantā ([42]),

— atbalsts plašāku energoefektivitātes ieguvumu un aprites cikla oglekļa emisiju apsvērumu integrēšanai investīciju novērtējumos, ko īsteno, piemēram, izmantojot spēju veidošanas programmas,

— tehniskā palīdzība energoefektivitātes līgumu piemērošanā, kā prasīts Direktīvas (ES) 2023/1791 29. panta 4. punktā.

Turklāt atbalsta pasākumiem vajadzētu būt pieejamiem visām publiskajām struktūrām. Izmēģinājuma programmas un pasākumi ar ierobežotu tvērumu nav pietiekami.

4.2.4. *Ēku energosniegums un neefektīvu sildītāju aizstāšana*

Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 9. punkts ir vērsts uz ēku energoefektivitāti, citastarp veco un neefektīvo sildītāju aizstāšanu kā īpaši pievilcīgu energoefektivitātes pasākumu, ko var veikt publiskās struktūras. Tā kā Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 1. punktā noteiktais pienākums attiecas uz enerģijas galapatēriņa samazināšanu, fosilā kurināmā apkures katlu aizstāšana ar (atjaunīgo resursu) centralizēto siltumapgādi (ja iespējams) vai ar siltumsūkņiem ievērojami samazinātu enerģijas galapatēriņu.

5. **PIENĀKUMI SAISTĪBĀ AR DIREKTĪVAS (ES) 2023/1791 6. PANTU**

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pants aizstāj Direktīvas 2012/27/EK 5. pantu. Svarīgākās izmaiņas ir šādas:

— ir paplašināta prasība renovēt 3 % no apsildāmu un/vai dzesējamu ēku kopējās grīdas platības, kura tagad aptver ne tikai centrālās valdības īpašumā esošās un izmantotās ēkas, bet arī visas Direktīvas (ES) 2023/1791 2. pantā definētajām publiskajām struktūrām piederošās ēkas,

— nepieciešamais renovācijas līmenis ir palielināts no minimālajām energosnieguma prasībām (kā noteikts ĒESD 5. pantā) līdz GNEĒ (kā definēts ĒESD 2. panta 3) punktā) vai BEĒ (kā noteikts ĒESD 11. pantā) standartiem,

— papildus tam, ka katru gadu tiek sasniegts līdzvērtīgs enerģijas ietaupījuma līmenis, alternatīvā pieeja paredz, ka dalībvalstīm ir jāievieš renovācijas pase ēkām, kas veido vismaz 3 % no publisko struktūru īpašumā esošo apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējās grīdas platības, kā arī pirms 2040. gada ir jāveic minēto ēku renovācija, pārveidojot tās par GNEĒ vai BEĒ.

([41]) Attiecībā uz daudziem uzskaitītajiem elementiem pastāv ES programmas un shēmas, ko var izmantot, piemēram, *ELENA*, *LIFE*, *INTERREG* u. c.

([42]) Komisijas Ieteikums (2023. gada 12. decembris) par to, kā transponēt Direktīvas (ES) 2023/1791 par energoefektivitāti 30. pantu par nacionālajiem energoefektivitātes fondiem, finansējumu un tehnisko atbalstu (OV C, C/2023/1553, 19.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1553/oj).

Lai izpildītu Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta prasības, dalībvalstīm:

— jānodrošina, ka katru gadu tiek renovēti vismaz 3 % no to apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējās grīdas platības, kuras pieder publiskām struktūrām un kuru kopējā izmantojamā grīdas platība pārsniedz 250 m^2, tās pārveidojot vismaz par GNEĒ vai BEĒ (noklusējuma pieeja),

— attiecībā uz ēkām, kuras publiskās struktūras izmanto, bet kuras tām nepieder – jārisina sarunas ar ēkas īpašnieku, jo īpaši tad, ja tiek sasniegti tādi atskaites punkti kā nomas līguma pagarināšana, izmantojuma maiņa, nozīmīgi remontdarbi vai uzturēšanas darbi, lai izstrādātu līguma noteikumus, kas ļautu ēkai kļūt par GNEĒ vai BEĒ,

— jāizveido un jādara publiski pieejams un piekļūstams publisko ēku saraksts.

Dalībvalstis drīkst lemt piemērot alternatīvu pieeju, kas paredz panākt ikgadēju enerģijas ietaupījumu, kurš ir vismaz līdzvērtīgs tam, kas panākts, izmantojot noklusējuma pieeju. Lai piemērotu alternatīvu pieeju, dalībvalstīm:

— jāaplēš enerģijas ietaupījums, ko radītu renovācijas saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1.–4. punktu, šajā nolūkā izmantojot attiecīgas standarta vērtības references publisko struktūru ēku energopatēriņam pirms un pēc renovācijas par GNEĒ vai BEĒ,

— jānodrošina, ka ik gadu tiek ieviesta ēkas renovācijas pase ēkām, kas veido vismaz 3 % no publisko struktūru īpašumā esošo apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējās grīdas platības. Attiecībā uz minētajām ēkām GNEĒ renovāciju veic vēlākais līdz 2040. gadam.

Ēkas, uz kurām attiecas Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pants, ir apsildāmas un/vai dzesējamas ēkas, kas pieder publiskām struktūrām vai ko tās izmanto, un kuru kopējā izmantojamā grīdas platība pārsniedz 250 m^2 (minētās direktīvas 6. panta 1. punkts). Jēdziens "ēka" ir jāinterpretē saskaņā ar ĒESD 2. panta 1) punktā sniegto definīciju, kur "ēka" ir "būve ar jumtu un sienām, kur telpu vides regulēšanai izmanto enerģiju". "Kopējā izmantojamā grīdas platība" ir "ēkas vai ēkas daļas platība, kur enerģiju izmanto iekštelpu mikroklimata regulēšanai" (Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 13) punkts). Tas nozīmē, ka tādas ēkas kā, piemēram, neapsildītas garāžas vai noliktavas, no pienākuma ir atbrīvotas. 3. tabulā ir sniegts pārskats par dažādajiem pienākumiem atbilstoši Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pantā iekļautajām ēku kategorijām.

3. tabula

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pantā noteikto dažādo pienākumu tvērums

Kategorija		Iekļauta sarakstā	Iekļauta bāzlīnijā [1]	Renovācijas pienākums	Renovācijas par GNEĒ devums mērķrādītāja sasniegšanā
Atsauce		6.panta 5.punkts	6. panta 1.–4. punkts un 6. punkts		
Izmanto publiskās struktūras, bet tām nepieder		JĀ	NĒ	NĒ [2]	NĒ
Pieder publiskajām iestādēm	Ēkas, kas 2024. gada 1. janvārī jau ir GNEĒ	JĀ	NĒ	NĒ	NĒ
	Sociālie mājokļi, renovācija NAV izmaksu ziņā neitrāla	JĀ	NĒ	NĒ	NĒ
	Sociālie mājokļi, renovācija ir izmaksu ziņā neitrāla	JĀ	JĀ	JĀ	JĀ
	Ēkas, kuras tehniskā, ekonomiskā vai funkcionālā ziņā nav iespējams pārveidot par GNEĒ (6. panta 2. punkta 2) apakšpunkts)	JĀ	JĀ	NĒ	JĀ [3]

Kategorija		Iekļauta sarakstā	Iekļauta bāzlīnijā [1]	Renovācijas pienākums	Renovācijas par GNEĒ devums mērķrādītāja sasniegšanā
Atsauce		6.panta 5.punkts	6. panta 1.–4. punkts un 6. punkts		
	Īpašas ēkas, kā noteikts 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktā.	JĀ	JĀ	JĀ	JĀ [4]
	Visas citas ēkas, uz kurām attiecas renovācijas pienākums, > 250 m^2	JĀ	JĀ	JĀ	JĀ
Citas ēkas, ≤ 250 m^2		NĒ [5]	NĒ	NĒ	NĒ

[1] Bāzlīnijā iekļauj tikai ēkas, kas publiskajām struktūrām piederēja 2024. gada 1. janvārī. Ēkas, ko publiska struktūra iegādājusies pēc šā datuma, bāzlīnijā neiekļauj, bet tās var palīdzēt sasniegt mērķrādītāju, ja tās pēc tam tiek pārjaunotas uz GNEĒ vai BEĒ standartu.
[2] Pienākums apspriest līguma noteikumus (6. panta 1. punkts).
[3] Tikai tad, ja tās tomēr tiek renovētas par GNEĒ vai BEĒ.
[4] Attiecībā uz īpašām ēkām, kā noteikts 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktā, pietiek ar energoefektivitāti uzlabojošu renovāciju līdz dalībvalstu noteiktam pienācīgam līmenim, kas var būt mazāk stingrs nekā GNEĒ. GNEĒ sasniegšana pēc renovācijas nav obligāta.
[5] Nav pienākuma sarakstā iekļaut ēkas, kuru platība ir mazāka par 250 m^2, saskaņā ar 6. panta 5. punktu, bet dalībvalstis var izvēlēties to darīt, lai iegūtu pilnīgu publisko ēku sarakstu.

Renovācijas un enerģijas ietaupījuma pienākumi, kas noteikti Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pantā, dalībvalstīm jāizpilda katru gadu, sākot no transponēšanas dienas, proti, 2025. gada 11. oktobra. Datu vākšanas un ziņošanas vajadzībām dalībvalstīm par pamatu aprēķiniem un ziņošanas pienākuma izpildei ieteicams izmantot kalendāro gadu. Laikposmā no transponēšanas dienas līdz gada beigām prasību par renovējamajiem m^2 vai panākamo enerģijas ietaupījumu var aprēķināt proporcionāli, t. i., 0,7 % no visu publisko struktūru ēku platības 2025. gadā, papildus 2,3 % centrālās valdības ēku, kas renovējamas 2025. gadā saskaņā ar Direktīvas 2012/27/ES 5. pantu.

Energorenovācijas jēdziens nozīmē viena vai vairāku būves elementu, piemēram, norobežojošo konstrukciju vai ēkas inženiertehnisko sistēmu, energosnieguma uzlabošanu, kas ievērojami samazina enerģijas patēriņu telpu apsildei un/vai dzesēšanai, karstajam ūdenim, ventilācijai, (iebūvētam) apgaismojumam un papildu vajadzībām ([43]).

Komisijas Ieteikumā (ES) 2019/1019 ([44]) ir sniegta sīkāka informācija par tehniskās, ekonomiskās un funkcionālās iespējamības jēdzieniem, kas attiecas arī uz 6. panta 2. punkta piemērošanu. Tajā teikts, ka dalībvalstu ziņā ir noteikt, kuros konkrētajos gadījumos šādu prasību izpilde nav iespējama no tehniska, ekonomiska un/vai funkcionāla skatpunkta, un ka tām jānodrošina, ka šie gadījumi ir skaidri identificēti, noteikti un pamatoti. Iespējamības novērtēšanas procedūras var atšķirties arī atkarībā no ēku veidiem, lai ņemtu vērā to īpatnības. Tehniskā, ekonomiskā un funkcionālā iespējamība būtu jāinterpretē šādi.

— *Tehniskā iespējamība*: tehniskās iespējamības nav, ja prasības nav iespējams piemērot no tehniska skatpunkta, t. i., ja piemērot prasības liedz sistēmas tehniskie raksturlielumi.

— *Ekonomiskā iespējamība:* tā ir saistīta ar prasību piemērošanas izmaksām un to, vai: i) šīs izmaksas ir samērīgas attiecībā pret plānotās intervences izmaksām (piemēram, sistēmas modernizācija); ii) gaidāmie ieguvumi pārsniedz izmaksas, ņemot vērā sistēmas paredzamo darbmūžu.

— *Funkcionālā iespējamība*: prasības piemērot nav funkcionāli iespējams, ja tās novestu pie izmaiņām, kas pasliktinātu sistēmas darbību vai ēkas (vai ēkas daļas) izmantojumu, ņemot vērā konkrētos ierobežojumus (piemēram, tehniskos noteikumus), kuri var attiekties uz sistēmu un/vai ēku.

([43]) Eiropas Komisija, Enerģētikas ģenerāldirektorāts, 2019, Visaptverošs pētījums par ēku energorenovācijas darbībām un gandrīz nulles enerģijas ēku ieviešanu ES: galīgais ziņojums, Publikāciju birojs, 208. lpp., https://data.europa.eu/doi/10.2833/14675.
([44]) Komisijas Ieteikums (ES) 2019/1019 (2019. gada 7. jūnijs) par ēku modernizāciju (OV L 165, 21.6.2019., 70. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2019/1019/oj).

5.1. **Pienākumi saistībā ar publisko struktūru ēku sarakstu**

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktu dalībvalstīm līdz transponēšanas dienai, proti, 2025. gada 11. oktobrim, jāizveido un jādara publiski pieejams un piekļūstams tādu publisko struktūru īpašumā vai lietošanā esošu apsildāmu un/vai dzesējamu ēku saraksts, kuras ir lielākas par 250 m^2. Par katru ēku sarakstā norāda vismaz tās platību m^2, energosnieguma sertifikātu (ESS) un, ja pieejams, siltumapgādei un aukstumapgādei, elektroenerģijai un karstā ūdens uzsildīšanai izmantotās enerģijas mērīto gada patēriņu. Šo sarakstu atjaunina vismaz reizi divos gados. Saraksts palīdz novērtēt Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1.–4. un 6. punktā noteiktos pienākumus, jo ļauj dalībvalstīm aprēķināt kopējo platību, kas apgūta saskaņā ar 3 % mērķrādītāju, un m^2, kas katru gadu jārenovē saskaņā ar noklusējuma pieeju, vai līdzvērtīgu enerģijas ietaupījumu, kas jāpanāk saskaņā ar alternatīvo pieeju.

Saraksta izveide jāsāk ar visu publisko iestāžu saraksta sagatavošanu. Tā pamatā var būt publisko struktūru saraksts, kas prasīts Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantā. Tāpēc ir ieteicams datus, kas vajadzīgi, lai izpildītu 6. panta 5. punkta prasības, vākt kopā ar datiem, kas vajadzīgi, lai izpildītu 5. panta prasības, un izmantot tos pašus rīkus. Attiecībā uz katru publisko struktūru dalībvalstīm jāidentificē visas ēkas, uz kuru pants attiecas. Lai gan Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktā nav prasīts, lai dalībvalstis ziņotu, kurām struktūrām ēkas pieder vai kuras tās izmanto, šī informācija dalībvalstīm būs vajadzīga, lai izstrādātu piemērotus pasākumus, kas atšķiras publisko struktūru īpašumā esošām un publisko struktūru izmantotām ēkām. Dalībvalstis šo informāciju var arī izmantot, lai izpildītu citas prasības, piemēram, prasību regulāri atjaunināt sarakstu un saiti uz ĒESD. Var būt lietderīgi publicēt arī datus par īpašumtiesībām vai izmantojumu, lai saraksta lietotāji varētu identificēt tās ēkas, kurās publiskās struktūras ir tieši atbildīgas par energoefektivitātes pasākumiem (citastarp renovāciju).

Saraksts būtu jāizveido tā, lai būtu iespējams nepārprotami identificēt katru ēku. Praktiska pieeja varētu būt izmantot to pašu unikālo identifikāciju, ko izmanto ESS un kas katrā dalībvalstī var atšķirties. Piemēram, tā varētu būt adrese un/vai ēkas nosaukums. Tam būtu vēl vairāk jāatvieglo saraksta pārvaldība un sasaiste ar citām datubāzēm, kas prasītas ĒESD.

Pamatojoties uz Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktā noteiktajām kategorijām, sarakstā iekļauj visas ēkas, kas pieder publiskai struktūrai vai ko tā izmanto, ieskaitot:

— ēkas, kas jau atbilst GNEĒ vai BEĒ standartiem,

— sociālos mājokļus: tā kā sociālo mājokļu definīcija dalībvalstīs atšķiras, lai noteiktu, vai ēka būtu jāiekļauj, būtu jāizmanto konkrētās valsts definīcija,

— ēkas, kas ietilpst Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punktā noteiktajās īpašajās kategorijās.

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktā ir noteikts, ka sarakstā jāiekļauj energoefektivitātes sertifikāts, kas nozīmē tā elektronisku versiju, kas, piemēram, aplūkojama tīmekļa lapā, kā PDF datne vai attēls.

ESS ietver ēkas grīdas platību (ar to saprot kopējo izmantojamo grīdas platību, kas norādīta m^2), ko var izmantot attiecīgajam saraksta elementam.

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāreģistrē katras sarakstā iekļautās ēkas mērītais enerģijas patēriņš, kad šādi dati ir pieejami. Tas ietver gada enerģijas patēriņu siltumapgādei, aukstumapgādei, elektroenerģijai un karstā ūdens uzkarsēšanai. Datus par enerģijas patēriņu parasti var viegli iegūt, jo tos sniedz enerģijas piegādātājs. Tomēr jāņem vērā šādi aspekti:

— siltumapgādi ēkās parasti nodrošina ar elektriskām sistēmām (siltumsūkņi, *HVAC* (apsildes, ventilacijas un gaisa kondicionesanas) sistēmas, rezistīvie sildītāji), kurināmā katliem (gāze, biomasa u. c.), siltumtīkliem vai cita veida siltumražošanu uz vietas (piemēram, saules siltumenerģija). Dažos gadījumos siltuma galapatēriņa noteikšana ir salīdzinoši vienkārša, piemēram, siltumtīkli var reģistrēt ēkai piegādātās siltumenerģijas daudzumu rēķinu izrakstīšanas vajadzībām. Citos gadījumos (piemēram, biomasas katli) rēķini lietotājiem tiek izrakstīti atbilstoši iegādātā kurināmā daudzumam, kas tāpēc ir jāpārrēķina kWh,

— elektroenerģijas patēriņš parasti ietver enerģiju, ko patērē iekārtas, kuras nav tieši saistītas ar pašu ēku. Piemēram, ēkā var būt uzstādīti visas organizācijas serveri, un tāpēc patēriņš salīdzinājumā ar ESS norādīto vērtību var būt ļoti augsts,

— ja ēkā nav dalītās uzskaites, var nebūt iespējams atsevišķi norādīt enerģijas patēriņu siltumapgādei, aukstumapgādei un karstajam ūdenim, ja to nodrošina elektroiekārtas. Šādā gadījumā tas būtu jāiekļauj elektroenerģijas patēriņā,

— attiecībā uz ēkām, kurās uz vietas izmanto atjaunīgos energoresursus, no tīkla importētās enerģijas neto daudzumam būtu jāpieskaita uz vietas saražotās enerģijas patēriņš. Kopējo enerģijas patēriņu aprēķina kā *kopējo importēto* enerģiju, kurai pieskaitīta saražotā enerģija un no kuras atņemta *kopējā eksportētā* enerģija,

— dažos gadījumos nebūs iespējams iegūt pilnīgu vērtību vienai no enerģijas patēriņa apakškategorijām, piemēram, tādas ēkas gadījumā, kurā saules enerģijas ūdenssildītājs apmierina tikai daļu no karstā ūdens vajadzībām. Šādā gadījumā apakškategorijā *karstais ūdens* būtu jāziņo tikai izmērāmais uz vietas uzkarsētā karstā ūdens daudzums.

Nosakot metodiku Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punkta prasību izpildei, dalībvalstīm būtu publiskajām struktūrām jāsniedz skaidri norādījumi, kā ziņot patēriņa datus.

Lai sarakstu darītu publiski pieejamu un piekļūstamu, dalībvalstis nodrošina, ka datiem var viegli piekļūt un tos var izmantot plaša sabiedrība un visas ieinteresētās personas. Praksē dalībvalstis var izpildīt šo prasību, piemēram, šādi:

— publicēt sarakstu viegli pieejamā publiskā tīmekļvietnē,

— nodrošināt brīvu piekļuvi bez reģistrācijas vai pēc vienkārša reģistrācijas procesa,

— nodrošināt lietotajiem pamatfunkcijas, piemēram, iespēju meklēt konkrētu ēku vai ēkas, kas pieder konkrētai publiskai struktūrai, vai meklēšanai izmantot citus pieejamus ēkas raksturlielumus,

— ļaut lietotājiem lejupielādēt visus datus vai to daļas.

Saraksta izmantošanas atvieglošanai dalībvalstis var nodrošināt papildu funkcijas, piemēram, meklēšanu pēc publiskas struktūras vai pilsētas/reģiona nosaukuma, vai adreses.

Saraksts dalībvalstīm jāizveido līdz transponēšanas termiņam un jāatjaunina vismaz reizi divos gados ([45]). Atjauninājumos būtu jāiekļauj vismaz šādas izmaiņas:

— jaunbūvētas ēkas, jaunas ēkas, ko iegādājusies vai izmanto publiska struktūra,

— datubāzē esošas ēkas, kuras pārdotas vai nojauktas vai kuru noma ir izbeigta,

— ēkas, kurās veic izmaiņas, kas maina to lielumu,

— ēkas, kurām veikts atjaunināts energosnieguma novērtējums, kā rezultātā tās saņem jaunu EES;

— ēkas, kurās veikta energorenovācija, kas ievērojami samazina enerģijas patēriņu.

Lai sarakstu reizi divos gados varētu atjaunināt, dalībvalstīm jāatjaunina arī publisko struktūru ēku enerģijas patēriņa dati. Tomēr, lai mazinātu administratīvo slogu dalībvalstīm, enerģijas patēriņa datus ieteicams atjaunināt tikai tad, ja ir būtiskas izmaiņas, piemēram, energorenovācijas vai izmantojuma maiņas dēļ. Lai vēl vairāk samazinātu administratīvo slogu, datu vākšanas atvieglošanai tiek ieteikts izmantot digitālus un automatizētus risinājumus. Tie būtu jāizstrādā tā, lai, izmantojot to pašu datu plūsmu, varētu izpildīt arī ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantu saistītās prasības. Piemēram, automatizētus datu nolasījumus no viedajiem skaitītājiem var agregēt ēkas līmenī un publiskas struktūras līmenī, lai varētu regulāri atjaunināt gan Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pantā paredzēto sarakstu, gan datubāzi, kas izveidota, lai izpildītu Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta prasības.

([45]) Saraksta atjaunināšana neietekmēs bāzlīniju un gada mērķrādītāju, kas paliks nemainīgi.

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm saraksts ir jāsasaista ar ēku fonda pārskatu, kas sagatavots ēku renovācijas valsts plānu satvarā saskaņā ar ĒESD 3. pantu, un datubāzēm, kas izveidotas saskaņā ar ĒESD 22. pantu. To varētu panākt, sasaistot sarakstu ar šīm datu kopām, izmantojot ēkas nosaukumu vai identifikatoru. Ja saskaņā ar ĒESD dalībvalstīm ir jāziņo ēku skaits un publisko ēku kopējā grīdas platība (m^2), šos datus var iegūt no saraksta, kas sagatavots Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta vajadzībām. Lai aizpildītu ēku fonda valsts pārskatu, var izmantot datus, kas savākti, lai izveidotu Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktā prasīto sarakstu, bet būs vajadzīgi arī citi datu avoti.

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punkta otrajā daļā ir noteikts, ka publiski pieejamus un piekļūstamus saraksta datus (par ēku fonda raksturlielumiem, ēku renovāciju un energosniegumu) var apkopot ES Ēku fonda observatorija (ES ĒFO), lai ar salīdzināmiem datiem nodrošinātu labāku izpratni par ēku sektora energosniegumu. ES ĒFO ir rīks ēku energosnieguma uzraudzībai visā ES ([46]). Saskaņā ar 6. panta 5. punktu izveidotajam sarakstam būtu jāpalīdz uzlabot datus un informāciju ES ĒFO, sniedzot datus par publisko struktūru ēku fondu, arī par energosnieguma sertifikātiem, GNEĒ ēkām un enerģijas patēriņu. Prasība būtu izpildīta tad, ja dalībvalstis vismaz kopīgotu saraksta datus ar ES ĒFO saskaņā ar kārtību, kas jānosaka Komisijai.

5.2. **Pienākums ievērot ikgadējo renovācijas mērķrādītāju**

3 % renovācijas norma jāaprēķina, izmantojot to publiskām struktūrām piederošu ēku kopējo grīdas platību, kuru kopējā izmantojamā grīdas platība pārsniedz 250 m^2 un kuras 2024. gada 1. janvārī nebija GNEĒ. Tas nozīmē, ka ikgadējais 3 % renovācijas mērķrādītājs visā īstenošanas periodā ir balstīts uz fiksētu vērtību (bāzlīniju).

Dalībvalstis drīkst izvēlēties, kuras ēkas renovēt, lai izpildītu 3 % renovācijas prasību, renovējamo ēku izvēlē pienācīgi ņemot vērā izmaksu lietderību un tehnisko iespējamību. Ja dalībvalstis novērtē, ka konkrētu ēku tehniski, ekonomiski vai funkcionāli nav iespējams pārveidot par GNEĒ, un tās šo ēku renovē līdz zemākam līmenim, minētās ēkas renovāciju prasības izpildē neieskaita. Tomēr šīs ēkas joprojām jāiekļauj to ēku sarakstā, ko izmanto, lai aprēķinātu ikgadējo renovācijas prasību (t. i., bāzlīnijā). Dalībvalstīm būtu arī jāņem vērā, ka GNEĒ definīcijā ir iekļauts izmaksu lietderības jēdziens.

Izņēmuma kārtā mazāk stingras prasības nekā renovācijai līdz GNEĒ vai BEĒ dalībvalstis drīkst piemērot šādām ēku kategorijām (Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punkts):

— aizsargātām ēkām ([47]) tiktāl, ciktāl konkrētu minimālo energosnieguma prasību izpilde nepieņemami izmainītu to raksturu vai izskatu,

— ēkām, kuras ir bruņoto spēku vai centrālās valdības īpašumā un kalpo valsts aizsardzības mērķiem. Šis noteikums neietver atsevišķas dzīvojamās telpas vai biroju ēkas,

— ēkām, kas kalpo par kulta vietām un ko izmanto reliģiskām darbībām.

Šis noteikums nozīmē, ka šīs ēkas būtu jāiekļauj bāzlīnijas aprēķinā un ka tās var ieskaitīt mērķrādītāja sasniegšanā pat tad, ja to renovācijā sasniegtais energosnieguma standarts nav ne GNEĒ, ne BEĒ. Šo ēku renovācijai līdz standartam, kas zemāks par GNEĒ vai BEĒ, vajadzētu būt pēc iespējas tuvākam GNEĒ vai BEĒ standartam, lai tās varētu ieskaitīt mērķrādītāja sasniegšanā, ņemot vērā ēku īpašos raksturlielumus. Lai to izdarītu, dalībvalstīm šis minimālais līmenis būtu jānosaka atbilstoši ēkas raksturlielumiem vai līdzīgu raksturlielumu ēku grupas raksturlielumiem.

([46]) ES Ēku fonda observatorija, https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/eu-building-stock-observatory_en/.

([47]) Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pants attiecas uz ēkām, ko oficiāli aizsargā kā daļu no klasificētas vides vai to īpašās arhitektūras vai vēsturiskās vērtības dēļ, proti, tās lielā mērā būs vēsturiskas ēkas.

Sociālie mājokļi

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1. punkta trešās daļas vajadzībām sociālie mājokļi aptver visas ēkas (citastarp daudzdzīvokļu ēkas un atsevišķas mājas), kuru kopējā izmantojamā grīdas platība pārsniedz 250 m^2, kuras pieder publiskām struktūrām sociālo mājokļu nodrošināšanas vajadzībām un kuras 2024. gada 1. janvārī neatbilst GNEĒ definīcijai, kas piemērojama attiecīgajā dalībvalstī. Dalībvalstīm būtu jāatsaucas uz sociālo mājokļu valsts definīciju. Jauktu īpašumtiesību ēkas būtu jāietver renovācijas pienākumā, ja grīdas platības kritēriji izpildās attiecībā uz publiskajai struktūrai piederošajām daļām.

Dalībvalstis drīkst izvēlēties sociālos mājokļus no renovācijas pienākuma atbrīvot, ja renovācijas rezultātā sociālajos mājokļos dzīvojošajiem cilvēkiem nomas maksas palielinājums būtu lielāks nekā ekonomiskais ietaupījums no enerģijas rēķiniem. Šajā nolūkā dalībvalstis var aplēst enerģijas rēķinu radīto ietaupījumu, kas izriet no sociālo mājokļu renovācijas (ņemot vērā enerģijas ietaupījumu un enerģijas cenu attīstību), un novērtēt, vai tas ir pietiekams, lai segtu renovācijas izmaksas. Ja ar enerģijas rēķiniem gūtais ekonomiskais ietaupījums renovācijas izmaksas nesedz, dalībvalstis var apsvērt alternatīvas iespējas, kā izvairīties no tā, ka visas renovācijas izmaksas tiek pārnestas uz iedzīvotājiem, piemēram, daļu no izmaksām finansējot ar publiskiem vai privātiem finansēšanas instrumentiem, citastarp izmantojot pasākumus un investīcijas, kas ir tiesīgas saņemt atbalstu no Sociālā klimata fonda. Šis gadījums būtu jāpiemēro situācijās, kad nomas maksa tiek iekasēta proporcionāli mājokļa vērtībai un kad mājokļa uzlabošanas izmaksas (citastarp energorenovācijas izmaksas) tiek pārnestas uz mājsaimniecībām lielākas nomas maksas veidā.

Izmaksu ziņā neitrāls nozīmē, ka investīcijas, kas vajadzīgas ēkas renovācijai, ir vienādas ar vai mazākas par ieguvumiem, kuri ekspluatācijas laikā sagaidāmi pēc renovācijas. Lai izvērtētu, vai tas tā ir, dalībvalstīm būtu jānosaka piemērota metodika, kurā norādīts, kā noteikt aprēķinam nepieciešamos parametrus, piemēram, renovācijas izmaksas, diskonta likmes, nākotnes enerģijas cenas, patēriņu pirms un pēc renovācijas utt.

Dalībvalstīm būtu jāņem vērā citas attiecīgās izmaksas, ko rada sociālie mājokļi, kā arī citi ieguvumi, ko var panākt pēc renovācijas līdz GNEĒ. Piemēram, mājsaimniecības, kas nomā sociālos mājokļus, var gūt labumu no (zemākiem) tarifiem, kas paredzēti, lai palīdzētu prioritārajām grupām (piemēram, enerģētiskās nabadzības skartiem cilvēkiem, mazaizsargātiem lietotājiem, cilvēkiem, kas dzīvo mājsaimniecībās ar zemiem ienākumiem, un attiecīgā gadījumā sociālajos mājokļos dzīvojošiem cilvēkiem) apmaksāt enerģijas rēķinus, vai enerģijas rēķini var daļēji vai pilnībā tikt apmaksāti no sociālā atbalsta shēmām vai citiem katrā dalībvalstī pieejamiem instrumentiem, citastarp izpētot iespējas, ko sniedz apgrozības fondi un kopienas īpašumā esoši atjaunīgās enerģijas projekti, t. i., saules enerģijas koplietošana starp nomniekiem sociālajos mājokļos, kas nodrošina zaļo elektroenerģiju par zemāku cenu. Energorenovācija samazinātu rēķinus par enerģiju un tādējādi pazeminātu šīs netiešās enerģijas izmaksas, kas var nebūt acīmredzamas, ja ņem vērā tikai enerģijas rēķinus. Izmaksu neitralitātes novērtējumā būtu jāņem vērā arī tādi aspekti kā zemākas uzturēšanas izmaksas un labāki dzīves apstākļi pēc renovācijas.

Dalībvalstīm būtu jānovērtē intervences izmaksu neitralitāte, pamatojoties uz aplēstajām izmaksām un patēriņa vērtībām, taču tās var apsvērt sociālo mājokļu nomnieku nomas maksas pieaugumu pēc renovācijas ierobežot līdz ietaupījuma apjomam, kas panākts ar rēķinu par enerģiju. Fiktīvs piemērs ir sociālā mājokļa renovācija, kas izmaksā 30 000 EUR un pēc kuras enerģijas patēriņa ietaupījums ir 12 000 kWh gadā. Ja mājsaimniecības maksātu vidēji 0,25 EUR par kWh, tās ietaupītu 3 000 EUR gadā, bet, ja mājsaimniecībai būtu piemērots samazināts tarifs, piemēram, 0,10 EUR par kWh, ikgadējais ietaupījums būtu 1 200 EUR. Turklāt, ja mājsaimniecības enerģijas patēriņš būtu mazāks nekā šim mājoklim aplēstais enerģijas patēriņš, praksē panāktais ietaupījums būtu mazāks par 1 200 EUR. Šādā gadījumā investīcijas nebūtu iespējams atgūt pat tad, ja tiktu izmantotas ļoti zemas diskonta likmes. Tomēr tas ir saistīts ar socializētajām izmaksām (šajā piemērā – subsidētie elektroenerģijas tarifi) un to, ka nav pienācīgi ņemts vērā, ka nomnieki savus mājokļus apsilda nepietiekami. Lai panāktu izmaksu neitralitāti, dalībvalstīm būtu jāņem vērā sociālo mājokļu nodrošinātāju saņemtās subsīdijas un jāpalīdz tiem segt renovācijas izmaksas, kuras tie nevar atgūt no nomniekiem.

Dalībvalstīm būtu jāizveido piemērota metodika, lai izvērtētu, vai izpildās izmaksu neitralitātes nosacījums. Dalībvalstīm būtu jānosaka atbilstoša diskonta likme uzturēšanas izmaksu un enerģijas rēķinu aktualizēšanai, taču tā būtu jānosaka reālistiskā līmenī, piemēram, pamatojoties uz publiskās struktūras kapitāla izmaksām vai sociālā diskonta likmi ([48]). Tas atšķiras no ekonomiskās iespējamības pārbaudes, kurā var būt lietderīgi iekļaut peļņas normu un augstāku diskonta likmi, lai atspoguļotu atalgojumu par risku.

([48]) Šajā kontekstā kapitāla izmaksas var definēt kā minimālo peļņas normu, kas publiskai struktūrai ir jāsaņem pirms peļņas gūšanas. Piemēram, tās varētu būt izmaksas, kas saistītas ar naudas aizņemšanos no finanšu iestādes. Sociālā diskonta likme ir atlaižu likme, ko parasti piemēro projektiem ar publisku vai sociālu vērtību.

Izmaksu neitralitātes principu var uzskatīt par ievērotu, ja ir izpildīts šāds nosacījums:

$$RC \leq \sum_{i=0}^{rl} \frac{(E_{br,i} + OC_{br,i} - OB_{br,i}) - (E_{ar,i} + OC_{ar,i} - OB_{ar,i})}{(1+r)^i}$$

Kur:

RC: izmaksas, kas radušās ēkas energorenovācijā;

E: kopējais enerģijas rēķins;

OC: citas izmaksas;

OB: citi ieguvumi;

br: pirms renovācijas;

ar: pēc renovācijas;

r: piemērotā diskonta likme;

i: gads, kuram aplēš izmaksas un ieguvumus;

rl: esošās ēkas atlikušais kalpošanas laiks pirms renovācijas.

Vienādojuma labajā pusē ir ēku ekspluatācijas izmaksu ietaupījumi, kas panākti visā lietderīgās izmantošanas laikā un ir pienācīgi diskontēti. Vienādojumam ir summēšanas forma, jo dalībvalstis var vēlēties ņemt vērā enerģijas izmaksu un citu izmaksu un ieguvumu izmaiņas, kas gaidāmas turpmākajos gados.

Dalībvalstis var sīkāk definēt metodiku, tomēr novērtējumam būtu jāatbilst izmaksu neitralitātes definīcijai un paraugpraksei. Veicot novērtējumu, dalībvalstīm būtu jāņem vērā šādi aspekti:

— novērtējumā nebūtu jāņem vērā faktiskās enerģijas izmaksas, ko maksā mājsaimniecības, kuras dzīvo sociālajos mājokļos, ja tās ir zemākas par tirgus cenu, to vietā izmantojot nosacītu rēķinu, kas aprēķināts pēc vidējām likmēm un aplēstā patēriņa, piemēram, saskaņā ar ēku energosnieguma aprēķināšanas metodiku saskaņā ar ĒESD I pielikumu. Tomēr, aplēšot nomas maksas pieaugumu, būtu jāņem vērā tikai tas enerģijas ietaupījums, ko faktiski gūst nomnieki,

— aplēšot energorenovācijas izmaksas, būtu jāņem vērā to ēku elementu aizstāšanas izmaksas, kuriem ir beidzies kalpošanas laiks. Piemēram, ja ir jānomaina gāzes katls, energorenovācijas izmaksās būtu jāiekļauj tikai izmaksu starpība starp energoefektīvu sistēmu (piemēram, siltumsūkni) un visiespējamāko tirgū pieejamo alternatīvu gāzes katla nomaiņai,

— ieguvumu novērtējumā būtu jāņem vērā aizstāto elementu paredzamais kalpošanas laiks, un tas būtu jāaplēš tāpat kā metodikā, ko izmanto, lai novērtētu izmaksu ziņā optimālo līmeni saskaņā ar Komisijas Deleģētās regulas (ES) Nr. 244/2012 ([49]) I pielikumu. Lai aprēķinātu ēkas atlikušo vērtību, dalībvalstīm būtu jāatsaucas uz I pielikumu Deleģētajā regulā (ES) Nr. 244/2012, ar kuru nosaka salīdzinošās metodoloģijas sistēmu izmaksu ziņā optimālu minimālo energoefektivitātes prasību līmeņu aprēķināšanai ēkām un būves elementiem. Tajā teikts, ka dalībvalstīm jāizmanto 30 gadu aprēķinu periods dzīvojamām un publiskā sektora ēkām un 20 gadu aprēķinu periods komerciālām, nedzīvojamām ēkām,

— citi ieņēmumi, piemēram, no saules fotoelementu paneļiem, būtu jāuzskata par daļu no citiem ieguvumiem pēc renovācijas,

— renovācijas var novest pie papildu darbiem, lai izpildītu regulatīvas prasības vai nolūkā ēkai veikt papildu uzlabojumus. Piemēram, renovējot ēku, var būt nepieciešams to pielāgot ugunsdrošības, piekļūstamības vai elektroinstalācijas noteikumiem, vai arī renovācijas rezultātā var rasties jaunas dzīvojamās zonas (piemēram, jumts). Dalībvalstīm metodikā būtu jāpaskaidro, kā šo darbu izmaksas atskaitīt no renovācijas izmaksām. Tomēr, ja tas nav iespējams, šo izmaksu radītie papildu ieguvumi pēc renovācijas būtu jāklasificē kā *citi ieguvumi*.

([49]) Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 244/2012 (2012. gada 16. janvāris), ar kuru papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti, nosakot salīdzinošās metodoloģijas sistēmu izmaksu ziņā optimālu minimālo energoefektivitātes prasību līmeņu aprēķināšanai ēkām un būves elementiem (OV L 81, 21.3.2012., 18. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2012/244/oj).

Dalībvalstis var ņemt vērā arī citus aspektus:

— ēkas vērtības starpība pirms un pēc renovācijas (ēkas atlikusī vērtība attiecīgā perioda beigās),

— aplēse par iedzīvotāju komforta pieaugumu.

Sociālos mājokļus, kas neatbilst izmaksu neitralitātes kritērijiem, bāzlīnijā drīkst neietvert. Ja dalībvalstis izvēlas daļu savu sociālo mājokļu vai tos visus bāzlīnijā neietvert, tās sniedz pamatojumu, kāpēc šo ēku renovācija nebūtu izmaksu ziņā neitrāla vai novestu pie nomas maksas pieauguma, kas pārsniegtu ietaupījumu enerģijas rēķinos.

Tā kā izmaksu neitralitātes novērtējums un sociālo mājokļu iespējamā neietveršana ietekmē ikgadējā renovācijas mērķrādītāja aprēķināšanu, dalībvalstīm pirms transponēšanas termiņa būtu jāveic visa sociālo mājokļu fonda izmaksu neitralitātes novērtējums. Dalībvalstis izmaksu neitralitātes iepriekšējai novērtēšanai var izmantot dažādas metodes:

— ja sociālo mājokļu fonds ir salīdzinoši viendabīgs, dalībvalstis var definēt standarta vērtības galveno mājokļu veidu izmaksu un ieguvumu aplēsēm. Šīs vērtības var būt saistītas ar tādiem faktoriem kā būvniecības gads un pēdējās renovācijas gads, un tās ļauj ātri novērtēt visa sociālo mājokļu fonda izmaksu neitralitāti,

— ja sociālo mājokļu fondam ir būtiski atšķirīgi raksturlielumi, dalībvalstīm būtu jāveic virkne īpaši izstrādātu novērtējumu, lai gūtu pietiekami detalizētu priekšstatu par visu fondu.

Tā kā izmaksu neitralitātes novērtējums ir jāveic pirms renovācijas darbiem, izvērtējumā būtu jāņem vērā ēkas stāvoklis (arī dažādu būves elementu atlikušais kalpošanas laiks) brīdī, kad tiek veikts novērtējums.

Īpašas ēku kategorijas, kā definēts Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktā

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis dažām ēku kategorijām, kas definētas Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktā, var piemērot prasības, kas ir mazāk stingras par minētās direktīvas 6. panta 1. punktā noteiktajām prasībām. Šis noteikums būtu jāinterpretē kā pienākums veikt renovāciju, ko var izpildīt, renovējot šīs ēkas līdz tādam energosnieguma līmenim, kas nav GNEĒ vai BEĒ, lai gan pēc noklusējuma, kad vien iespējams, šīs ēkas tiek renovētas līdz GNEĒ vai BEĒ līmenim. Dalībvalstīm ēkas, kas pieder pie īpašajām kategorijām, vienmēr ir jāiekļauj 3 % renovācijas prasības aprēķināšanas bāzlīnijā. Dalībvalstīm ir atļauts šo ēku renovāciju ieskaitīt gada renovācijas kvotā pat tad, ja tās tiek renovētas līdz citam standartam. Lai gan ēkām, kas pieder bruņotajiem spēkiem vai centrālajai valdībai un kalpo valsts aizsardzības mērķiem, drīkst piemērot mazāk stingras renovācijas prasības, atsevišķas dzīvojamās telpas vai biroju ēkas bruņotajiem spēkiem un citam personālam, ko nodarbina valsts aizsardzības iestādes, ir jārenovē līdz GNEĒ vai BEĒ līmenim, lai tās varētu ieskaitīt gada mērķrādītāja sasniegšanā.

Lai apzinātu šīm kategorijām piederošas ēkas, dalībvalstīm būtu jāizmanto jau pastāvošas metodes. Piemēram, oficiāli aizsargātām ēkām un kulta un reliģisku darbību vietām varētu izmantot to pašu metodiku, ko izmanto ĒESD vajadzībām.

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punktā dalībvalstīm nav skaidri noteikts pienākums paziņot Komisijai par savu pieeju attiecībā uz īpašajām ēku kategorijām, taču saskaņā ar aizsargātām ēkām noteiktiem kritērijiem dalībvalstīm ir jāveic novērtējums. Attiecībā uz bruņoto spēku vai aizsardzības ēkām un ēkām, kas kalpo par kulta vietām un ko izmanto reliģiskām darbībām, dalībvalstīm ir tikai jāpierāda, ka šādas ēkas pieder pie šīm kategorijām. To var izdarīt, šo ēku renovāciju ieskaitot ikgadējās renovācijas kvotā, jo visas īpašo kategorijas ēkas ir jāiekļauj bāzlīnijā, ko izmanto gada prasības aprēķināšanai.

Dalībvalstīm būtu skaidri jānosaka energosnieguma līmenis, kas šo kategoriju ēkām būs jāsasniedz, lai tās varētu ieskaitīt ikgadējā renovācijas normā, un šie snieguma līmeņi jāpamato. Energosnieguma līmenim būtu jāatbilst 6. panta mērķim, t. i., būtu jāīsteno visi pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot energoefektivitāti un pārveidot ēku par GNEĒ vai BEĒ, ja vien tie neietekmē ēku raksturu vai izmantojumu vai nav nesamērīgi.

Attiecībā uz īpašām ēkām (Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunkts) un ēkām, kuras dalībvalstis izvēlas nerenovēt, pamatojoties uz iespējamības apsvērumiem (Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punkta otrā daļa), dalībvalstīm būtu jāapsver iespēja noteikt piemērotu metodiku, kas dotu iespēju apzināt ēkas, kuras nav iespējams renovēt par GNEĒ vai BEĒ, pamatojoties uz standartkritērijiem. Metodikā jāņem vērā renovācijas izmaksas, enerģijas ietaupījums un papildu izmaksas vai ietekme, kas saistīta ar ēkas raksturlielumiem, kuru dēļ to iedala īpašā kategorijā. Metodiku un kritērijus var piemērot ēku grupām, nevis ēku līmenī, piemēram, tās var būt biroja telpas, kas uzbūvētas noteiktā laikposmā, izmantojot vienu un to pašu celtniecības procesu. Attiecīgi rādītāji, kurus dalībvalstis varētu ņemt vērā, lai novērtētu ēku salīdzināmību, ir šādi:

a) ēkas raksturlielumi

— ēkas veids (piemēram, dzīvojamā ēka, biroju ēka, izglītības iestāžu ēka, slimnīca),

— būvniecības gads,

— fiziskā lieluma rādītājs (piemēram, grīdas platība),

— apsildāma un/vai dzesējama grīdas platība,

— ārsienu platība,

— energoefektivitātes pasākumi (piemēram, hermētiskums, logu/sienu attiecība, logu veidi, izolācijas līmeņi, divkāršs stiklojums, efektīvs apgaismojums, sildītāju taimeri, laiks kopš apsildes iekārtu pēdējās pielāgošanas),

— bojātas ēku sistēmas (piemēram, apsildes sistēmas, elektroinstalācijas, ēkas norobežojošās konstrukcijas);

b) klimatiskie faktori

— klimatiskā zona,

— mākoņainība;

c) pilsētplānošana

— apkaimju apbūves blīvums,

— pasākumi laikapstākļu ietekmes mazināšanai (piemēram, stratēģisks veģetācijas izvietojums).

5.2.1. *Publiskām struktūrām piederošu ēku renovācija*

Lai izpildītu renovācijas pienākumu, dalībvalstīm vispirms ir jānosaka kopējā izmantojamā grīdas platība, uz kuru 2024. gada 1. janvārī pienākums attiecas (bāzlīnija). Pamatojoties uz šo skaitli, dalībvalstis var aplēst ikgadējo renovācijas mērķrādītāju (3 % no bāzlīnijas).

Lai ēkas ietvertu bāzlīnijā, tām jāatbilst šādiem kritērijiem:

— kopējā izmantojamā grīdas platība pārsniedz 250 m^2,

— pieder publiskām struktūrām, kas definētas Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 12) punktā,

— 2024. gada 1. janvārī nav sasniegušas GNEĒ standartu;

ja renovācijas nebūtu izmaksu ziņā neitrālas vai ja renovācija izraisītu nomas maksas pieaugumu, kas pārsniegtu ekonomisko ietaupījumu no enerģijas rēķiniem, dalībvalstis bāzlīnijā var neietvert sociālos mājokļus.

Kad bāzlīnija ir noteikta, dalībvalstis aprēķina ikgadējo renovācijas mērķrādītāju, kas tām būs jāsasniedz. Lai aprēķinātu minimālo ikgadējo renovācijas mērķrādītāju, būtu jāizmanto šāda formula:

$$Minimālais\ ikgdējais\ renovācijas\ mērķrādītājs\ (m^2) = m^2{}_{total\ useful\ floor\ area} * r_r$$

Kur:

$m^2{}_{total\ useful\ floor\ area}$ ir visu bāzlīnijā ietverto ēku izmantojamās grīdas platības summa;

r_r ir 3 % renovācijas norma, kas noteikta Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1. punktā.

Skaitlisks piemērs ir sniegts šā pielikuma C papildinājumā.

Ikgadējais renovācijas mērķrādītājs m^2 izteiksmē ir nemainīgs visā laikposmā, kurā Direktīva (ES) 2023/1791 ir spēkā. Tā ir atšķirība no Direktīvas 2012/27/ES, kurā noteikts, ka ikgadējais renovācijas mērķrādītājs jāaprēķina katru gadu, pamatojoties uz grīdas platību, kas neatbilst valsts minimālajām energosnieguma prasībām. Direktīvā (ES) 2023/1791 noteiktais nozīmē, ka nepieciešamā ikgadējā renovācijas norma būs ievērojami augstāka salīdzinājumā ar Direktīvā 2012/27/ES izmantoto metodi. Tas nozīmē arī to, ka līdz pirmā pārskata perioda beigām noteikto bāzlīniju un līdz ar to arī ikgadējo renovācijas mērķrādītāju nedrīkst atjaunināt, kad ēku pārdod, nojauc, iegādājas vai uzbūvē. Ir īpaši gadījumi, kas dalībvalstīm nodrošina zināmu elastību ikgadējā renovācijas mērķrādītāja sasniegšanā. Šie gadījumi ir izskaidroti turpinājumā.

Dalībvalstis savos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos, kas jāsagatavo saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2018/1999 ([50]) (sk. 7.1. nodaļu), paziņo Komisijai savu bāzlīniju (kopējais to ēku m^2 skaits, uz kurām pants attiecas) un ikgadējo renovācijas mērķrādītāju (arī m^2). Šajā paziņojumā dalībvalstīm būtu jānorāda arī to ēku m^2, kas ietilpst 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktā norādītajās īpašajās kategorijās. Renovēto m^2 skaits, ko var ieskaitīt ikgadējās prasības izpildē, dalībvalstīm būtu jāpaziņo reizi divos gados saskaņā ar Regulu (ES) 2018/1999, nošķirot to renovēto ēku m^2, kuras ietilpst Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktā norādītajās īpašajās kategorijās.

Ietaupījumi no agrīnākas īstenošanas

Lai stimulētu agrīnu rīcību, Direktīva (ES) 2023/1791 ļauj dalībvalstīm, kas kādā gadā renovē vairāk nekā 3 % no savu ēku kopējās grīdas platības, šo tā saukto renovācijas pārpalikumu ieskaitīt nākamo gadu ikgadējā renovācijas normā (6. panta 3. punkts). Līdz 2026. gada 31. decembrim kādā gadā sasniegtos renovācijas pārpalikumus var ieskaitīt nākamo trīs gadu ikgadējā renovācijas normā. No 2027. gada 1. janvāra kādā gadā sasniegtos renovācijas pārpalikumus var ieskaitīt tikai nākamo divu gadu ikgadējā renovācijas normā. Praksē tas nozīmē, ka, ja, piemēram, dalībvalsts X. gadā renovē 3,5 % no savas ēku fonda kopējās izmantojamās platības, X+1. gadā tai ir jārenovē tikai 2,5 % no kopējās izmantojamās platības. Ja dalībvalsts renovē 3 % no kopējās izmantojamās platības arī X+1. gadā, 0,5 % starpību var izmantot X+2. gadā, lai samazinātu renovācijas prasību līdz 2,5 %. Pārsniegumu ir iespējams sadalīt arī pa diviem gadiem (piemēram, 0,25 % X+1. gadā un 0,25 % X+2. gadā).

Nojaukšana un aizstāšana

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 4. punktu dalībvalstis noteiktos apstākļos var ēku ikgadējā renovācijas normā ieskaitīt tādas jaunas ēkas izmantojamo grīdas platību, kas nonāk to īpašumā, aizstājot ēku, kas ir nojaukta divu iepriekšējo gadu laikā. Jaunas GNEĒ vai BEĒ ieskaitīšana ikgadējās renovācijas normas sasniegšanā ir atļauta tikai tad, ja izpildās šādi divi kritēriji:

— **1. kritērijs**. Jaunā ēka aizstāj publiskas struktūras ēku, kas nojaukta jebkurā no diviem iepriekšējiem gadiem, un

([50]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013 (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj).

— **2. kritērijs**. Pašreizējās ēkas nojaukšana un aizstāšana ar jaunu ēku ir lietderīgāka izmaksu ziņā un ilgtspējīgāka enerģijas izmantošanas un dzīves cikla CO_2 emisiju ziņā salīdzinājumā ar tās renovāciju. Dzīves cikla CO_2 emisijas ietver iegultās un ekspluatācijas CO_2 emisijas un CO_2 emisijas, kas saistītas ar vecās ēkas nojaukšanu.

Nosacījumi otrā kritērija izpildei ir norādīti 4. tabulā.

4. tabula

Nojaukšanas un aizstāšanas kritēriji

Parametri	Stāvoklis
Izmaksu lietderīgums	Pašreizējas ēkas nojaukšanas kopējās izmaksas (EUR) + jaunas ēkas celtniecības kopējās izmaksas (EUR) < pašreizējās ēkas renovācijas kopējās izmaksas (EUR)
Ilgtspēja	(Renovētās ēkas kopējais enerģijas patēriņš (kWh) tās atlikušajā aplēstajā kalpošanas laikā + enerģijas patēriņš (kWh) renovācijas posma laikā) > (jaunas ēkas kopējais enerģijas patēriņš (kWh) tikpat daudzu gadu laikā + kopējais enerģijas patēriņš (kWh) nojaukšanas un būvniecības posma laikā) UN (Renovētās ēkas dzīves cikla CO_2 emisijas (izteiktas t CO_2 ekv.) tās atlikušajā aplēstajā kalpošanas laikā + dzīves cikla CO_2 emisijas (izteiktas t CO_2 ekv.) renovācijas posma laikā) > (jaunās ēkas dzīves cikla CO_2 emisijas (izteiktas t CO_2 ekv.) tikpat daudzu gadu laikā + dzīves cikla CO_2 emisijas (izteiktas t CO_2 ekv.) nojaukšanas un būvniecības posma laikā))

Aplēsto kalpošanas laiku nosaka dalībvalstis saskaņā ar ĒESD. Nojauktā ēka, kas tiktu renovēta, un jaunā ēka būtu jāsalīdzina vienā un tajā pašā laikposmā (t. i., visā vai atlikušajā aplēstajā pašreizējās ēkas kalpošanas laikā).

Ilgtspējas nosacījumu varētu izpildīt, piemēram, ja renovāciju ar energoietilpīgiem un CO_2 ietilpīgiem materiāliem (piemēram, betonu, tēraudu) aizstāj ar rekonstrukciju, kurā izmanto materiālus ar zemu energoietilpību un zemu CO_2 saturu (piemēram, no koksnes un biomasas iegūtiem produktiem).

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 4. punktu dalībvalstis skaidri nosaka un publicē vispārīgos kritērijus, metodiku un procedūras, ko izmanto, lai noteiktu izņēmuma gadījumus, kad tās ikgadējā renovācijas rādītājā drīkst ieskaitīt jaunas ēkas, ar kurām aizstāj nojauktas ēkas.

Lai nodrošinātu precīzas aplēses, izstrādājot metodiku ēku dzīves cikla emisiju novērtēšanai, dalībvalstīm būtu jāizmanto Komisijas norādīti standarti un metodika. Piemēram:

— Eiropas Komisija, Eiropas Aprites cikla novērtējuma platforma. (https://eplca.jrc.ec.europa.eu/lifecycleassessment.html)

— EN 15978:2011 Ilgtspējīga būvniecība. Ēku ekoloģiskās veiktspējas novērtējums. Aprēķinu metode. (https://www.en-standard.eu/bs-en-15978-2011-sustainability-of-construction-works-assessment-of-environmental-performance-of-buildings-calculation-method/)

— ISO 14040:2006 "Vides pārvaldība. Dzīves cikla novērtēšana. Principi un struktūra" (https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:14040:ed-2:v1:en)

— ISO 14044:2006 "Vides pārvaldība. Dzīves cikla novērtēšana. Prasības un vadlīnijas" (https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:14044:ed-1:v1:en).

5.2.2. *Sarunas par līguma noteikumiem attiecībā uz apdzīvotām ēkām*

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1. punkta ceturtajā daļā ir arī noteikts pienākums, kas īpaši attiecas uz ēkām, kuras publiskās struktūras apdzīvo, bet kuras tām nepieder. Tāpat kā attiecībā uz pienākumu renovēt publiskām struktūrām piederošas ēkas saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1. punktu, šis pienākums attiecas tikai uz tām ēkām, kuru kopējā izmantojamā grīdas platība pārsniedz 250 m^2. Attiecībā uz šīm ēkām dalībvalstīm jānodrošina, ka publiskās struktūras risina sarunas ar ēku īpašniekiem par tādiem līguma noteikumiem, kuru rezultātā nomātās ēkas tiek pārveidotas vismaz par GNEĒ vai BEĒ. Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1. punkta ceturtajā daļā ir uzsvērta nepieciešamība sarunu uzsākšanai izmantot līgumā noteiktus atskaites punktus, piemēram, nomas līgumu pagarināšanu, izmantojuma maiņu un nozīmīgus remontdarbus vai uzturēšanas darbus. Publiskās struktūras, kas apdzīvo ēku, ēku īpašniekiem var uzsvērt, kā viņi varētu gūt labumu no renovācijas: tā palielina viņu ēkas vērtību, kas var attaisnot sekojošus nomas maksas palielinājumus; tā paildzina ēkas kalpošanas laiku, jo tiek uzlabots ēkas elementu sniegums un kvalitāte; tā samazina pastāvīgās uzturēšanas izmaksas; tā nodrošina atbilstību valsts būvnormatīviem un prasībām (piemēram, iespējamiem minimālajiem energosnieguma standartiem); tā piesaista nomniekus un samazina dīkstāves periodus.

Konkrētāk, lai palīdzētu risināt pretrunīgu stimulu problēmu, ja publiskās struktūras ir viens no galvenajiem ēkas izmantotājiem un plāno ēku īrēt ilgtermiņā, tās, piemēram, varētu piedāvāt segt noteiktu daļu no renovācijas izmaksām (vai nu izmantojot vienreizēju maksājumu, vai vienojoties par nomas maksas palielināšanu), vai varētu apsvērt iespēju meklēt jaunu ēku, ja ēkas īpašnieks renovāciju veikt nevēlas. Vēl viena iespēja ir atsaukties uz energopakalpojumu uzņēmumiem (EPU) ([51]), kas varētu finansēt renovāciju apmaiņā pret publiskās iestādes vai ēkas īpašnieka pašreizējiem maksājumiem.

Citu noderīgu pieeju piemēri:

— dalībvalstis var atjaunināt iepirkuma procedūras, kas visām publiskajām struktūrām jāievēro, nomājot jaunas ēkas un pārvaldot līgumus par ēkām, kas tām pašlaik pieder,

— dalībvalstis var publiskām struktūrām sniegt norādījumus un veidnes, kā formulēt nomas līgumus, lai līgumos tiktu iekļauti attiecīgi noteikumi,

— Dalībvalstis var pieprasīt, lai visas publiskās struktūras savos nomas līgumos iekļautu pienācīgas obligātas klauzulas, lai renovācijas pienākums kļūtu par standartu. Dalībvalstīm būtu jānodrošina konkrēti publisko struktūru atbalsta līdzekļi gadījumiem, kad privātais iznomātājs standarta nosacījumiem nepiekrīt,

— tā kā dalībvalstīm ir pienākums lielu daļu no sava ēku fonda renovēt un ņemot vērā to, ka pārveidē par vismaz GNEĒ vai BEĒ var būt jāiegulda būtisks darbs, publiskās struktūras var apzināt tās publiskām struktūrām piederošās ēkas, kuras pašlaik netiek izmantotas vai netiek izmantotas pietiekami un kuras varētu izmantot, lai izmitinātu struktūras, kas ēkas pašlaik nomā no privātā sektora. Spēcīgs šīs stratēģijas atbalsta instruments būs iepriekšējā iedaļā iztirzātais ēku saraksts, it sevišķi tad, ja tas būs paplašināts ar papildu datiem par publisko struktūru ēku fondu.

5.3. **Alternatīva pieeja: līdzvērtīgs enerģijas ietaupījums**

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 6. punkta pirmajā daļā paredzētā alternatīvā pieeja publisko struktūru ēkās radīs tādu enerģijas ietaupījumu, kas būs vismaz līdzvērtīgs Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1. punktā prasītajam (noklusējuma pieeja). Saskaņā ar šo pieeju dalībvalstīm nav pienākuma publisko struktūru ēkas nekavējoties renovēt, lai tās kļūtu par GNEĒ vai BEĒ. Tā vietā dalībvalstis publisko struktūru ēkās var piemērot citus pasākumus, kas rada līdzvērtīgu enerģijas ietaupījumu, arī tādus pasākumus kā pieprasījuma samazināšana, un pasākumus, kas var tieši ietekmēt norobežojošās konstrukcijas vai ēku inženiertehniskās sistēmas.

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 6. punktu veido divi atsevišķi pienākumi (pirmā daļa un otrās daļas a) apakšpunkts), kas dalībvalstīm jāizpilda, ja tās nolemj izvēlēties alternatīvo pieeju.

([51]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133984 .

Lai izpildītu pirmo pienākumu, dalībvalstis:

— aplēš, kāds enerģijas ietaupījums ik gadu tiktu panākts, ja dalībvalsts būtu izvēlējusies 6. panta 1. līdz 4. punktā paredzēto pieeju (līdzvērtīgs enerģijas ietaupījums) (6. panta 6. punkta otrās daļas b) apakšpunkts),

— ik gadu publisko struktūru ēkās panāk tādu enerģijas ietaupījumu, kas ir vismaz līdzvērtīgs 6. panta 1. punktā prasītajam (6. panta 6. punkta pirmā daļa).

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 6. punkta otrajā daļā noteiktais otrais pienākums prasa, lai dalībvalstis ik gadu ieviestu atjaunošanas jeb renovācijas pasi ēkām, kas atbilst vismaz 3 % kopējās grīdas platības publisko struktūru īpašumā esošajās ēkās, kuras apsilda un/vai dzesē. Turklāt dalībvalstis nodrošina, ka ēkas, kurām ir ieviesta renovācijas pase, vēlākais līdz 2040. gadam tiek renovētas par GNEĒ.

Alternatīvā pieeja attiecas tikai uz ēkām, kas pieder publiskām struktūrām, ar tādiem pašiem izņēmumiem kā tie, kas noteikti Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1.–4. punktā paredzētajai pieejai. Noklusējuma pieejā paredzētie noteikumi attiecas arī uz alternatīvo pieeju, jo līdzvērtīgu enerģijas ietaupījumu aplēš saskaņā ar to pašu bāzlīniju, ko izmanto, lai aprēķinātu ikgadējo renovācijas prasību (m^2).

5.3.1. *Līdzvērtīga enerģijas ietaupījuma panākšana*

Enerģijas ietaupījuma mērķapjoma aplēšana

Lai izpildītu šo pienākumu, dalībvalstis aplēš, kāds enerģijas ietaupījums tām katru gadu jāpanāk. Vispirms dalībvalstīm būtu jāaplēš 3 % renovācijas prasība, ievērojot tos pašus soļus, kas noteikti Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1.–4. punktā paredzētajā pieejā. Tā noskaidro, cik m^2 dalībvalstīm ik gadu jārenovē.

Pēc tam dalībvalstis aplēš, kāds enerģijas ietaupījums ik gadu jāpanāk ar alternatīviem pasākumiem. Lai attiecīgi plānotu un īstenotu alternatīvos pasākumus, tas, kāds enerģijas ietaupījums jāsasniedz, dalībvalstīm būtu jāaplēš pirms gada, kurā ietaupījums jāpanāk. Lai aplēstu gada enerģijas ietaupījumu, dalībvalstīm

— būtu jāapzina, kuras publisko struktūru ēku fonda ēkas tās būtu renovējušas, ja tās būtu izvēlējušās noklusējuma pieeju. Šīm ēkām kopumā jāaptver vismaz tāda pati platība m2, kāda noteikta iepriekš aprēķinātās renovācijas prasības vajadzībām. Dalībvalstis var ietaupījumu aplēst attiecībā uz tām pašām ēkām, kuras izraudzītas renovācijas pases saņemšanai konkrētā gada laikā, jo tās atbilst 3 % no publisko struktūru ēku fonda,

— būtu jānosaka to ēku bāzlīnijas energopatēriņš, ko dalībvalstis būtu renovējušas. Lai noskaidrotu references publisko struktūru ēku energopatēriņu pirms renovācijas, tās izmanto pienācīgas standartvērtības. Standartvērtības būtu jānosaka katrai ēku kategorijai vai apakškategorijai,

— jāaplēš šo ēku primārās enerģijas patēriņu pēc renovācijas, izmantojot pienācīgas standartvērtības references publisko struktūru ēku energopatēriņam pēc renovācijas par GNEĒ,

— no bāzlīnijas patēriņa būtu jāatskaita aplēstais patēriņš pēc renovācijas. Iegūtā vērtība ir enerģijas daudzums, kas tiktu ietaupīts, renovējot 3 % no pienākuma tvērumā iekļauto ēku izmantojamās grīdas platības.

Formula, kas jāizmanto, lai aplēstu ikgadējo enerģijas ietaupījuma mērķapjomu, ir šāda:

$$\textit{Annual targeted amount of energy savings } (kWh) = \sum(a-b)*c$$

kur

summa atbilst visu to ēku summai, kuras dalībvalsts būtu plānojusi renovēt, ja tā būtu izvēlējusies pieeju, kas noteikta Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1.–4. punktā, katrā references publisko struktūru ēku kategorijā;

a ir aplēstais enerģijas patēriņš references ēkās, kas neatbilst GNEĒ standartam / pirms renovācijas (kWh/m²);

b ir aplēstais to pašu references ēku enerģijas patēriņš pēc tam, kad tās būtu pārveidotas par GNEĒ (kWh/m²);

c ir to apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējā platība katrā references ēku kategorijā, ko dalībvalsts būtu renovējusi, ja tā būtu izvēlējusies noklusējuma pieeju.

Lai aplēstu ikgadējo enerģijas ietaupījuma apjomu, dalībvalstis var izmantot datus, kas savākti Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktā prasītajā sarakstā. Šā pielikuma C papildinājumā ir sniegts orientējošs šīs aplēses piemērs.

Lai noteiktu bāzlīnijas enerģijas patēriņu un aplēstu ēku energopatēriņu pēc renovācijas, dalībvalstis nosaka references publisko struktūru ēku enerģijas patēriņa standartvērtības pirms un pēc to renovācijas par GNEĒ. Ja enerģijas patēriņa standartvērtības ir pieejamas dažādu veidu ēkām, dalībvalstīm, lai uzlabotu enerģijas ietaupījuma precizitāti un reprezentativitāti, būtu jāizveido dažādas references publisko struktūru ēku kategorijas. Ēkas var kategorizēt pēc izmantojuma (piemēram, biroji, izglītības iestāžu ēkas, slimnīcas), klimatiskās zonas (piemēram, ziemeļu, dienvidu, kalnu, piekrastes) vai jebkāda cita faktora, kas ietekmē to enerģijas patēriņu.

Ikgadējā enerģijas ietaupījuma mērķrādītāja sasniegšana

Lai izpildītu Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 6. punkta prasības, dalībvalstis var izvēlēties pasākumus, ko tās uzskata par piemērotiem enerģijas patēriņa samazināšanai publiskajās ēkās. Pasākumu piemēri:

— ēku renovācija ar mērķi izpildīt GNEĒ vai BEĒ standartus un renovācija ar mērķi sasniegt augstākus vai zemākus energosnieguma līmeņus,

— energolīgumu (piemēram, energosnieguma līgumu) slēgšana un energopārvaldība,

— ēku inženiertehnisko sistēmu nomaiņa un modernizācija,

— pāreja uz energoefektīvu sadzīves tehniku,

— apsildāmās un/vai dzesējamās ēku grīdas platības samazināšana,

— pieprasījuma samazināšana,

— paradumu maiņas pasākumi, kas samazina enerģijas patēriņu,

— jebkādi citi pasākumi, kas nav saistīti ar renovāciju, bet skar publisko ēku energoefektivitāti.

Ēku pārdošana nav energoefektivitātes pasākums. Tā nav pielīdzināma ēku renovācijai.

Pakāpeniska renovācija un ēku inženiertehnisko sistēmu modernizācija, ko veic, lai panāktu līdzvērtīgu enerģijas ietaupījumu, visticamāk, būs iekļauta renovācijas pasēs saskaņā ar grafiku, kas noteikts katrai ēkai ar pasi. Attiecībā uz šiem pasākumiem renovācijas pases var kalpot par informācijas avotu izrietošā enerģijas ietaupījuma aplēšanai.

Izvēloties nestrukturālus pasākumus (piemēram, paradumu maiņu), dalībvalstīm būtu jāaplēš, cik lielā mērā pasākuma ietekme varētu saglabāties nākamajos gados. Praksē tas nozīmē, ka dalībvalstīm būtu jāņem vērā ar pasākumu panāktais kumulatīvais enerģijas ietaupījums ēkas atlikušajā kalpošanas laikā. Piemēram, būtu jāaplēš, cik ilgi saglabāsies gaismas izslēgšanas kampaņas pozitīvā ietekme.

Paziņošana par alternatīviem pasākumiem

Dalībvalstīm, kuras nolemj piemērot alternatīvo pieeju, līdz 2023. gada 31. decembrim bija Komisijai jāpaziņo par prognozēto enerģijas ietaupījumu, kas tiktu panākts līdz 2030. gada 31. decembrim, ja dalībvalsts būtu izvēlējusies 6. panta 1.–4. punktā paredzēto pieeju (līdzvērtīgs enerģijas ietaupījums). Prognozētais enerģijas ietaupījums būtu jāaplēš, balstoties uz informāciju, kas dalībvalstīm pieejama paziņošanas brīdī; šo aplēsi var atjaunināt un precizēt pirmajā ziņojumā par pirmo īstenošanas gadu.

Dalībvalstis var izmantot 6. panta 1. punktā noteiktās noklusējuma pieejas un 6. panta 6. punktā noteiktās "alternatīvās" pieejas kombināciju. Praksē tas nozīmētu, ka enerģijas ietaupījumu, kas izriet no publisko struktūru ēku renovācijas par GNEĒ vai BEĒ, var ieskaitīt ikgadējā enerģijas ietaupījuma mērķapjomā. Šādā gadījumā dalībvalstīm joprojām būtu jāievēro 6. panta 6. punkta trešā daļa.

5.3.2. *Renovācijas pase*

Papildus enerģijas ietaupījuma apjomam, kas ir vismaz līdzvērtīgs 6. panta 1. punktā prasītajam, dalībvalstis ik gadu saskaņā ar Ēku energosnieguma direktīvas (ĒESD) 12. pantu ievieš renovācijas pases ēkām, kas kopā veido vismaz 3 % no publisko struktūru īpašumā esošo apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējās grīdas platības.

Renovācijas pase publiskajām struktūrām palīdzēs izlemt, kuras darbības vai pasākumi būtu jānosaka par prioritāriem un kādā secībā tie būtu jāīsteno, lai mērķēka varētu sasniegt GNEĒ vai BEĒ standartu ne vēlāk kā 2040. gadā. Dalībvalstis virzībā uz ikgadējā enerģijas ietaupījuma mērķrādītāju var ieskaitīt arī renovācijas pasē ierosinātos pasākumus. Praksē tas nozīmē, ka līdz 2040. gadam par GNEĒ vai BEĒ būs jārenovē tikpat m^2 (aptuveni 45 % no bāzlīnijas), bet dalībvalstīm, kas izvēlējušās alternatīvo pieeju, būtu jāīsteno papildu darbības, lai nodrošinātu līdzvērtīgu ietaupījuma līmeni visā periodā.

6. **PIENĀKUMI SASKAŅĀ AR DIREKTĪVAS (ES) 2023/1791 7. PANTU**

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pants aizstāj Direktīvas 2012/27/ES 6. pantu. 7. panta mērķis joprojām ir noteikt augstu energoefektivitātes sniegumu kā publiskā iepirkuma prasību. Tomēr salīdzinājumā ar Direktīvas 2012/27/ES 6. pantu piemērošanas joma ir paplašināta.

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pants nosaka, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji, slēdzot publiskus līgumus un publiskus koncesijas līgumus, kuri attiecīgi atbilst vai pārsniedz sliekšņvērtības, kas noteiktas Direktīvās 2014/23/ES, 2014/24/ES un 2014/25/ES (kopā: klasiskās publiskā iepirkuma direktīvas), iepirktu tikai produktus, pakalpojumus, ēkas un (tagad arī) būvdarbus ar augstu energosniegumu. "Līgumslēdzējas iestādes" un "līgumslēdzēji" ir definēti Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 14) un 15) punktā, kur savukārt ir atsauces uz attiecīgajām definīcijām klasiskajās publiskā iepirkuma direktīvās. Turklāt šā pienākuma tvērums salīdzinājumā ar Direktīvu 2012/27/ES ir paplašināts, to attiecinot uz visām publiskā sektora līgumslēdzējām iestādēm un visiem līgumslēdzējiem, kā arī uz visiem publiskās pārvaldes līmeņiem.

Turklāt šajā pantā vairs nav paredzēti nosacījumi attiecībā uz izmakslietderību, ekonomisko īstenojamību, ilgtspēju kopumā un pietiekamu konkurenci, bet gan tikai uz tehnisko iespējamību.

Turklāt šis pienākums ir paplašināts, i) prasot, lai dalībvalstis nodrošinātu, ka līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji, slēdzot publiskus līgumus un koncesijas, piemērotu principu "energoefektivitāte pirmajā vietā", un ii) nosakot, ka princips "energoefektivitāte pirmajā vietā" attiecas arī uz publiskiem līgumiem un koncesijām, attiecībā uz kuriem Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikumā nav paredzētas īpašas prasības.

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pants tagad arī

1) paredz variantus, kā ar publisko iepirkumu sasniegt Savienības dekarbonizācijas un nulles piesārņojuma mērķus, iepirkuma praksē, kad tiek slēgti minētā panta 1. punktā minētie līgumi, iekļaujot plašākus ilgtspējas, sociālos, vidiskos un aprites ekonomikas aspektus, kā arī Savienības zaļo publisko iepirkumu vai pieejamus pielīdzināmus valsts kritērijus;

2) prasa publicēt informāciju par noteiktu līgumu ietekmi uz energoefektivitāti;

3) līgumslēdzējām iestādēm dod iespēju prasīt, lai pretendenti atklātu informāciju par globālās sasilšanas potenciālu visā dzīves ciklā, mazoglekļa materiālu izmantojumu un to materiālu apritīgumu, kurus izmanto jaunās un renovējamās ēkās, it sevišķi ar platību virs 2 000 kvadrātmetriem;

4) prasa, lai dalībvalstis līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem sniegtu atbalstu energoefektivitātes prasību ieviešanā;

5) Komisijai dod iespēju vajadzības gadījumā valstu iestādēm un iepirkuma amatpersonām sniegt papildu norādījumus par energoefektivitātes prasību piemērošanu iepirkuma procesā;

6) prasa, lai dalībvalstis īstenotu pasākumus ar mērķi novērst, ka līgumslēdzējas iestādes tiek atturētas no investīcijām energoefektivitātes uzlabošanā, un

7) prasa, lai dalībvalstis likvidētu šķēršļus energoefektivitātei un ziņotu par pasākumiem, kas veikti, lai to panāktu.

Papildus tam, ka Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punktā minētie pienākumi netiek piemēroti militārā aprīkojuma piegādes līgumiem, minētās direktīvas 7. panta 2. punkts tagad arī nosaka, ka šie pienākumi nav piemērojami, ja tas apdraud sabiedrisko drošību vai kavē reaģēšanu uz ārkārtas situācijām sabiedrības veselības jomā.

6.1. **Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta pienākumu tvērums**

Jēdziena "publiski līgumi" definīciju sk. Direktīvas 2014/24/ES 2. panta 1. punkta 5) apakšpunktā un jēdziena "koncesijas" definīciju sk. Direktīvas 2014/23/ES 5. panta 1) punktā. Attiecībā uz robežvērtībām jeb sliekšņvērtībām, kas minētas Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punktā, sk. tur minētās klasiskās publiskā iepirkuma direktīvas.

Neraugoties uz to, ka uz ēkām klasiskās publiskā iepirkuma direktīvas neattiecas, jo tās skaidri norādītas izslēgto pakalpojumu līgumu vidū, uz tām tomēr attiecas sliekšņvērtības, kas publiskā iepirkuma direktīvās noteiktas attiecībā uz pakalpojumu līgumiem. Tas nozīmē, ka Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pants uz ēku pirkšanu vai nomu attiecas, bet publiskā iepirkuma noteikumi uz to joprojām neattiecas.

Augsts energoefektivitātes sniegums

Pakalpojumiem, produktiem, ēkām un darbiem, ko iegādājas līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji un uz ko attiecas Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punkts, jābūt ar augstu energoefektivitātes sniegumu. Energoefektivitātes prasības, kas jāievēro šajā kontekstā, ir sīkāk izklāstītas Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikumā un aptver

— ražojumus, uz kuriem attiecas energomarķējuma deleģētie akti,

— ražojumus, uz kuriem neviens energomarķējuma deleģētais akts neattiecas, bet uz kuriem attiecas īstenošanas pasākums saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/125/EK ([52]),

— ražojumus un pakalpojumus, uz kuriem attiecas ES zaļā publiskā iepirkuma kritēriji (ES ZPI) ([53]) vai pieejami pielīdzināmi valsts kritēriji,

— riepas ar augstāko degvielas energoefektivitātes klasi saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2020/740 ([54]),

— ēkas.

([52]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/125/EK (2009. gada 21. oktobris), ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības ar enerģiju saistītiem ražojumiem (OV L 285, 31.10.2009., 10. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/125/oj).

([53]) ZPI kritērijus un prasības sk. https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en.

([54]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/740 (2020. gada 25. maijs) par riepu marķēšanu attiecībā uz degvielas patēriņa efektivitāti un citiem parametriem, ar ko groza Regulu (ES) 2017/1369 un atceļ Regulu (EK) Nr. 1222/2009 (OV L 177, 5.6.2020., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/740/oj).

Ja uz ražojumiem attiecas energomarķējuma deleģētais akts vai īstenošanas pasākums saskaņā ar Direktīvu 2009/125/EK un ES ZPI kritēriji, ir jāņem vērā vērienīgākā energoefektivitātes prasība. Ja ES ZPI kritēriji ir vērienīgāki, dalībvalstis šos ES ZPI ņem vērā un dara visu iespējamo, lai tos izmantotu, kā paredz Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 5. punkts un IV pielikuma c) punkts.

Energomarķējuma deleģētie akti

Lai, kā minēts Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikuma a) punktā un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2017/1369 ([55]) 7. panta 2. punktā, novērtētu, kas ir tādu ražojumu "(divas) augstākā(-s) (būtiski) pārstāvētās klase (-es)", uz kuriem attiecas energomarķējuma deleģētais akts ([56]), var atsaukties uz Eiropas ražojumu energomarķējuma reģistru (*EPREL*) ([57]), kurā piegādātājiem ([58]) no 2019. gada 1. janvāra ([59]) savi ražojumi ([60]) jāreģistrē pirms to laišanas tirgū. *EPREL* klientiem un attiecīgi līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem dod iespēju atrast detalizētu informāciju par ražojumiem un modeļiem, kas marķēti ar energomarķējumu ([61]). ([62]).

Piemēram, nākamajā attēlā redzams 2023. gada vidū *EPREL* reģistrēto noteikta ekrāna izmēra TV modeļu sadalījums pa klasēm. Mērķrādītājs saskaņā ar Regulas (ES) 2017/1369 7. panta 2. punkta kritēriju šajā gadījumā būtu stimuli E un F (vai augstākām) klasēm, kuras abas ir **būtiski** pārstāvētas, bet ne arī zemākajai G klasei, lai gan tā ir pārstāvēta visvairāk.

3. attēls

Atlasītu 2023. gada vidū *EPREL* reģistrēto noteikta ekrāna izmēra TV modeļu sadalījums pa klasēm (167 modeļi no kopā 17 976 modeļiem)

Klase	Ieraksti	%
A	0	0,0
B	1	0,6
C	0	0,0
D	0	0,0
E	21	12,6
F	37	22,2
G	108	64,7

([55]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1369 (2017. gada 4. jūlijs), ar ko izveido energomarķējuma satvaru un atceļ Direktīvu 2010/30/ES (OV L 198, 28.7.2017., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1369/oj).

([56]) https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en/.

([57]) Sīkāku informāciju sk. https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/product-database_en.

([58]) "Piegādātājs" ir "ražotājs, kas veic uzņēmējdarbību Savienībā, tāda ražotāja pilnvarotais pārstāvis, kurš neveic uzņēmējdarbību Savienībā, vai importētājs, kurš šo ražojumu laiž Savienības tirgū" (sk. Regulas (ES) 2017/1369 2. panta 14) punktu).

([59]) Sk. Regulas (ES) 2017/1369 4. pantu.

([60]) Šis pienākums attiecas uz jauna modeļa vienībām, uz kurām attiecas deleģētais akts (sk. Regulas (ES) 2017/1369 4. pantu).

([61]) *EPREL* sniedz informāciju arī par citiem aspektiem, kas nav ražojuma energopatēriņš, piemēram, tā iespējamo ūdens patēriņu, trokšņa emisiju, pagarināto garantiju, rezerves daļu pieejamību, ražojuma atbalsta ilgumu. Līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji visus *EPREL* uzskaitītos kritērijus var izmantot arī par atsauces avotu, nosakot tehniskās specifikācijas vai atlases vai piešķiršanas kritērijus konkrētu kategoriju ražojumu iepirkumam. Šī funkcija turklāt līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem dod iespēju iegūt priekšstatu par tirgu un augstas energoefektivitātes ražojumu pieejamību pa ražojumu kategorijām. Tas savukārt līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem dod iespēju aplēst, cik piedāvājumu var gaidīt attiecīgā konkursā.

([62]) Regulas (ES) 2017/1369 7. panta 2. punkts precizē: ja dalībvalstis attiecībā uz kādu ražojumu, kas norādīts deleģētajā aktā, ir paredzējušas stimulējošus pasākumus, minētie stimulējošie pasākumi ir vērsti uz divām augstākajām būtiski pārstāvētajām energoefektivitātes klasēm vai uz augstākām klasēm, kas noteiktas minētajā deleģētajā aktā, proti, divām augstākajām energoefektivitātes klasēm, kuras ir arī būtiski pārstāvētas (reģistrēto ražojumu skaita ziņā).

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 4. punktu, iegādājoties ražojumu kopumu, kuru pilnībā aptver saskaņā ar Regulu (ES) 2017/1369 pieņemts deleģētais akts, var prasīt, lai ražojumu kopējais energosniegums būtu svarīgāks nekā katra kopumā iekļautā ražojuma energosniegums atsevišķi, iegādājoties ražojumu kopumu, kas atbilst kritērijam par piederību augstākajai pieejamajai energoefektivitātes klasei. Piemēram, iepirkuma veicēji, kas iegādājas ražojumu kopumu, kurā ir cietā kurināmā katls apvienojumā ar papildu sildītāju, temperatūras regulatoru un saules enerģijas ierīci, varētu prasīt, lai saules enerģijas ierīce atbilstu tikai "B" kategorijai, ja viss kopums sasniedz augstāko pieejamo kategoriju (labākajā gadījumā "A+++"). Tādu pašu pieeju publiskā iepirkuma veicēji var izmantot individuāli, pat ja dalībvalstis to neprasa.

Ekodizaina īstenošanas pasākumi saskaņā ar Direktīvu 2009/125/EK

Runājot par ražojumiem, uz kuriem attiecas deleģētie akti, kas pieņemti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/125/EK ([63]), ([64]), prasība iegādāties tikai tādus ražojumus, kas atbilst minētajā īstenošanas pasākumā noteiktajiem energoefektivitātes kritērijiem, attiecas tikai uz ražojumiem, uz kuriem neattiecas saskaņā ar Regulu (ES) 2017/1369 pieņemts deleģētais akts.

ES zaļā publiskā iepirkuma kritēriji vai pielīdzināmi valsts kritēriji

ZPI koncepcijas pamatā ir skaidri, verificējami, pamatojami un vērienīgi vidiskie kritēriji, kas piemērojami ražojumiem un pakalpojumiem un ir balstīti uz aprites cikla pieeju un zinātniskiem pierādījumiem. Kopš 2008. gada Komisija ir izstrādājusi ES ZPI kritērijus vairāku kategoriju ražojumiem ([65]).

Ja attiecībā uz ražojumu vai pakalpojumu ir pieejami ES ZPI kritēriji vai pielīdzināmi brīvprātīgi valsts kritēriji, līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji dara visu iespējamo, lai iegādātos tikai tādus ražojumus un pakalpojumus, kas enerģijas kritērijiem (piemēram, tehniskajām specifikācijām, piešķiršanas kritērijiem, energosnieguma līgumu klauzulām) atbilst vismaz "pamata" līmenī. Pamatkritēriji ir tie, ko var lietot jebkura līgumslēdzēja iestāde vai līgumslēdzējs jebkurā dalībvalstī. Šie kritēriji izstrādāti tā, lai to izmantošana prasītu minimālu papildu verifikāciju vai papildu izmaksas ([66]).

Riepas

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantu līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji varēs iegādāties tikai tādas riepas, kas atbilst augstākajai degvielas energoefektivitātes klasei, kas definēta Regulā (ES) 2020/740. Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikuma d) punktā norādīts, ka šī prasība publiskām struktūrām neliedz iegādāties riepas, kas pieder pie augstākās klases tādos parametros kā saķere ar slapju ceļu vai ārējais rites troksnis, ja to var pamatot ar drošuma vai sabiedrības veselības apsvērumiem.

Ražojumi, ko izmanto pakalpojumu sniedzēji

Līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem savos pakalpojumu līgumu konkursos jāpieprasa, lai pakalpojumu sniedzēji, ja tie attiecīgā pakalpojuma sniegšanai pilnībā vai daļēji iegādājas jaunus ražojumus, kas minēti Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikuma a), b) un d) punktā, izmantotu tikai ražojumus, kas atbilst Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikuma a), b) un d) punktā noteiktajām prasībām. Piemēram, iepirkuma veicējam, kas iegādājas transportlīdzekļu tehniskās apkopes pakalpojumus, nav jāpieprasa, lai attiecīgie pakalpojumu sniedzēji visas riepas nomainītu uz augstākās degvielas energoefektivitātes klases riepām; šāda prasība attiecināma tikai uz jaunām riepām, ja pakalpojuma sniedzējs tādas iegādājas attiecīgā pakalpojuma sniegšanai.

([63]) Direktīvas 2009/125/EK 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts.
([64]) https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en/.
([65]) https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en/.
([66]) https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en/.

Minimālās ēku energosnieguma prasības

Iegādājoties ēkas vai ēku daļas ar ēkas funkciju vai par tām slēdzot jaunus nomas līgumus, līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji principā (sk. izņēmumus tālāk) izvēlas tikai ēkas, kas atbilst vismaz gandrīz nulles enerģijas līmenim. Nosakot šīs prasības, dalībvalstis var nošķirt jaunas ēkas un jau esošas ēkas, kā arī dažādu kategoriju ēkas.

Lai panāktu atbilstību gandrīz nulles enerģijas līmenim, ēkām ir jābūt ļoti augstam energosniegumam, kas noteikts saskaņā ar ĒESD I pielikumu. Savukārt nullei tuvais vai ļoti mazais energopatēriņš ir ļoti lielā mērā jāapmierina ar atjaunīgo energoresursu enerģiju. Transponējot ĒESD, dalībvalstis ir noteikušas energosnieguma līmeņus un piemērojamo minimālo atjaunīgo energoresursu īpatsvaru, kas to teritorijā atbilst gandrīz nulles enerģijas ēkām.

Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikumā norādīts, ka atbilstība Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantam un IV pielikuma f) punktam ir jāverificē, izmantojot ĒESD minētos energosnieguma sertifikātus. ĒESD 19. pants paredz, ka, lai varētu salīdzināt un novērtēt energosniegumu, energosnieguma sertifikātos jāiekļauj ēkas energosniegums un tādas atsauces vērtības kā minimālās energosnieguma prasības.

Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikuma f) punktā izņēmuma kārtā ir atļauts iegādāties ēkas, kas neatbilst gandrīz nulles enerģijas līmenim, – kad līgumslēdzējas iestādes vai līgumslēdzēji iegādājas vai nomā ēku, lai veiktu pamatīgu renovāciju vai nojaukšanu. Termins "pamatīga renovācija" ir jāsaprot ĒESD 2. panta 20) punkta nozīmē. Ja ēka ir tuvu "gandrīz nulles enerģijas" standartam, "pamatīga renovācija" var nozīmēt salīdzinoši nelielu darbu.

Tehniskā iespējamība

Kā norādīts iepriekš, Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punktā noteiktais vispārīgais pienākums nav piemērojams, ja tas nav tehniski iespējams. Iespējamības nosacījums attiecas uz visiem publiskā iepirkuma līgumiem neatkarīgi no tā, kura publiskā iepirkuma direktīva attiecas uz līgumu. Līgumslēdzējām iestādēm vai līgumslēdzējiem pirms iepirkuma procedūras sākšanas katrs gadījums ir jānovērtē atsevišķi un jāspēj pierādīt, ka prasīt augstu energoefektivitātes sniegumu līgumā vai koncesijā nav tehniski iespējams. Ja to pierādīt nav iespējams, līgumslēdzējām iestādēm vai līgumslēdzējiem ir jāiegādājas pieejamie energoefektīvi ražojumi, pakalpojumi, ēkas un būvdarbi saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikumā minētajām prasībām.

Tehniskā iespējamība pastāv, ja sistēmas (piemēram, ēkas vai ēkas vienības) tehniskie raksturlielumi dod iespēju prasības piemērot. Tehniskās iespējamības nav, ja prasības nav iespējams piemērot no tehniska skatpunkta, t. i., ja sistēmas tehniskie raksturlielumi prasības piemērot liedz.

Piemēram, ja ēkas siltumsadales sistēma nav piemērota efektīvai siltumsūkņu izmantošanai vajadzīgajā temperatūrā, lai gan attiecīgā ēka jau ir īpašumā vai iznomāta, varētu nebūt tehniski iespējams iepirkt energoefektīvus siltumsūkņus.

Lai pierādītu tehnisko neiespējamību, ir nepieciešams labi dokumentēts novērtējums, kas ietver tādus argumentus kā tehnoloģiski ierobežojumi, konkrētam objektam specifiski ierobežojumi vai tehniska nesaderība ar esošo infrastruktūru vai sistēmām. Šis novērtējums būtu jāveic pirkuma sagatavošanas posmā, tas būtu jāiekļauj iestāžu vai struktūru dokumentos, un caurredzamības un vienlīdzīgas attieksmes labad ir ieteicams novērtējuma slēdzienu norādīt paziņojumos par līgumu. Tehniskās neiespējamības pierādīšanai un dokumentēšanai būtu piemērots labi dokumentēts novērtējums, kas pamatots, piemēram, ar salīdzinošu analīzi, kuras pamatā ir iepriekšēja apspriešanās ar tirgus dalībniekiem.

Līdz ar to, ja iepirkuma rīkotāji konstatē, ka visus priekšmetus, kas ietilpst efektivitātes kategorijā un kas jāiegādājas saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantu, nav tehniski iespējams izmanto, bet ka citus – mazāk efektīvus – priekšmetus izmantot ir tehniski iespējams, tie varētu iegādāties šos mazāk efektīvos priekšmetus.

6.2. **Sīkāka informācija par pienākumiem**

6.2.1. *Principa "energoefektivitāte pirmajā vietā" piemērošana*

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantā tagad iekļauts arī jauns noteikums, kas prasa, lai dalībvalstis nodrošinātu, ka līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji piemēro principu "energoefektivitāte pirmajā vietā" saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 3. pantu, slēdzot publiskus līgumus un koncesijas, kuru paredzamā vērtība (aplēstā vērtība) ([67]) ir vienāda ar vai lielāka par Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punktā minētajām robežvērtībām (sliekšņvērtībām), neatkarīgi no tā, vai šiem publiskajiem līgumiem un koncesijām ir paredzētas īpašas prasības saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 IV pielikumu. Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pants ir piemērojams arī iepirkumiem, kuri ietilpst Direktīvas 2009/81/EK darbības jomā un kuru aplēstā vērtība pārsniedz klasiskā iepirkuma direktīvās noteiktās sliekšņvērtības.

Šī prasība attiecas uz visiem iepriekšējā punktā minētajiem publiskajiem līgumiem un koncesijas līgumiem, jo Direktīvā (ES) 2023/1791 šajā sakarā nav nekādu atkāpju ([68]).

Sīkāka informācija par principu "energoefektivitāte pirmajā vietā" un tā piemērošanu ir sniegta Komisijas Ieteikumā (ES) 2021/1749 ([69]).

Piemērot principu "energoefektivitāte pirmajā vietā" nozīmē rūpīgi analizēt iepirkumam pieejamās alternatīvas un variantus un šos variantus novērtēt ne tikai, bet arī energoefektivitātes rakursā. Pirms iestāde vai subjekts nolemj veikt iepirkumu, būtu jāanalizē visi risinājumi un alternatīvas, **vajadzības gadījumā** arī izmaksas un ieguvumi no sabiedrības viedokļa, ņemot vērā vispārējos ieguvumus no energoefektivitātes. Pircējs var paļauties uz relevantu analīzi (ja pirkumi ir salīdzināmi, analīze nav novecojusi utt.), kas analoģiskās situācijās veikta iepriekš, piemēram, ja to veikusi reģionāla vai nacionāla struktūra, kas atbild par rīcībpolitiku šajā jomā, vai centralizētu iepirkumu struktūra.

Princips "energoefektivitāte pirmajā vietā" jāņem par vienu no pamatprincipiem, lemjot par projekta izstrādes veidu un vēlāk par produktiem, būvdarbiem, pakalpojumiem un ēkām, par ko tiks izsludināts konkurss. Iepirkuma procedūrā principu "energoefektivitāte pirmajā vietā" varētu ņemt vērā piešķiršanas kritērijos vai tehniskajās specifikācijās. Principa "energoefektivitāte pirmajā vietā" piemērošanu var dokumentēt, piemēram, pircēju dokumentācijā.

6.2.2. *Sabiedriskā drošība, sabiedrības veselības ārkārtas situācijas un bruņoto spēku līgumi / līgumi par militārā ekipējuma piegādi*

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 2. punktā ir saglabāts atbrīvojums no minētās direktīvas 7. panta 1. punktā noteiktā pienākuma attiecībā uz bruņoto spēku līgumiem vai līgumiem par noteikta militārā ekipējuma piegādi. Šie līgumi no Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta piemērošanas ir izslēgti neatkarīgi no tā, kura no direktīvām par publisko iepirkumu (ieskaitot Direktīvu 2009/81/EK) ([70]) attiecas uz līgumu. Tā arī ievieš vēl vienu atbrīvojumu no šā pienākuma gadījumiem, kad tā izpilde apdraudētu sabiedrisko drošību vai kavētu reaģēšanu uz ārkārtas situācijām sabiedrības veselības jomā.

Sabiedriskā drošība un ārkārtas situācija sabiedrības veselības jomā

Ar sabiedrisko drošību parasti saprot darbības jomu, kurā valsts teritorijas un iedzīvotāju aizsardzība ir valsts primārā atbildība. "Sabiedriskās drošības jēdziens LESD 52. panta nozīmē un atbilstoši Tiesas interpretācijai aptver gan dalībvalsts iekšējo, gan ārējo drošību, kā arī sabiedrības drošības jautājumus [u. tml.]. Tas saprotams tā, ka pastāv reāli un pietiekami nopietni draudi, kas skar sabiedrības pamatintereses, piemēram, institūciju darbību, svarīgu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu un iedzīvotāju izdzīvošanu, kā arī risks, ka var nopietni tikt apdraudētas ārējās attiecības vai mierīga naciju līdzāspastāvēšana, vai militāro interešu apdraudējums." ([71])

([67]) Direktīvas 2014/24/ES 5. panta, Direktīvas 2014/25/ES 16. panta un Direktīvas 2014/23/ES 8. panta izpratnē.

([68]) Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punktā ir noteikts, ka princips "energoefektivitāte pirmajā vietā" (bez ierobežojumiem) būtu jāpiemēro, "slēdzot publiskos līgumus un koncesijas līgumus, kuru vērtība ir vienāda ar pirmajā daļā minētajām robežvērtībām vai lielāka par tām, [..] tostarp attiecībā uz publiskajiem līgumiem un koncesijas līgumiem, attiecībā uz kuriem IV pielikumā nav paredzētas īpašas prasības".

([69]) Komisijas Ieteikums (ES) 2021/1749 (2021. gada 28. septembris) par principu "energoefektivitāte pirmajā vietā": no principiem pie prakses – vadlīnijas un piemēri principa ieviešanai lēmumu pieņemšanā enerģētikas nozarē un ārpus tās (OV L 350, 4.10.2021., 9. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1749/oj).

([70]) Jāuzskata, ka Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punktā minētās vērtības attiecas uz klasiskā publiskā iepirkuma direktīvām, nevis uz Direktīvā 2009/81/EK minētajām vērtībām.

([71]) 19. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2018/1807 (2018. gada 14. novembris) par satvaru nepersondatu brīvai apritei Eiropas Savienībā (OV L 303, 28.11.2018., 59. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1807/oj).

Lai gan "ārkārtas situācija sabiedrības veselības jomā" Savienības tiesību aktos nav oficiāli definēta, to var plaši definēt kā bioterorisma, epidēmiskas slimības (piemēram, kuņģa un zarnu trakta infekciju, malārijas, denges drudža, Zikas vīrusslimības), pandēmiskas slimības (piemēram, putnu gripas, Covid-19) vai jauna un ļoti nāvējoša infekcijas ierosinātāja vai bioloģiska toksīna izplatības gadījumus vai tiešus draudus, kas rada būtisku ievērojama cilvēku nāves vai ilgtermiņa invaliditātes gadījumu skaita risku.

Principā, ja dalībvalsts vēlas atsaukties uz sabiedriskās drošības vai sabiedrības veselības ārkārtas situācijas izņēmumu, tai ir konkrēti pēc būtības jāpierāda pamatojums, kas dod iemeslu atkāpei no attiecīgajiem šā panta noteikumiem. Valsts pasākumi no Savienības tiesību aktu piemērošanas nav jāizslēdz tikai tāpēc vien, ka to mērķis ir sabiedriskās drošības aizsardzība vai valsts aizsardzība.

Bruņoto spēku līgumi un militārā ekipējuma piegāde

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantu bruņoto spēku līgumiem piemēro tikai tiktāl, ciktāl tā piemērošana nav pretrunā bruņoto spēku darbību būtībai un virsmērķim. Piemērojot šo izņēmumu, katrs līgums ir jāanalizē atsevišķi, lai noskaidrotu, vai starp Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantā noteiktajiem pienākumiem un bruņoto spēku darbību būtību un virsmērķi ir pretruna. Šis izņēmums attiecas uz visu veidu darbu, piegāžu un pakalpojumu līgumiem.

Definējot jēdzienu "bruņotie spēki", ir jānošķir **bruņotie** spēki un **drošības** spēki (sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/81/EK 28. panta 5. punktu). "Bruņotie spēki" būtībā ir dalībvalsts militārie spēki – parasti armija, jūras spēki un gaisa spēki – , savukārt "drošības spēki" ir paramilitāri spēki, policija vai citas tiesībaizsardzības struktūras (arī reģionālā un vietējā policija vai citas tiesībaizsardzības struktūras) un izlūkdienesti (attiecībā uz sabiedriskās drošības izņēmumu sk. arī punktu "Sabiedriskā drošība un ārkārtas situācija sabiedrības veselības jomā" šajā nodaļā). Jēdziens "bruņoto spēku līgumi" saprotams plaši, proti, tie ir līgumi, kas noslēgti tieši bruņoto spēku labā, nevis tikai līgumi, ko noslēdz paši bruņotie spēki. Šādus līgumus var noslēgt arī aizsardzības ministrijas, armijas sagādes aģentūras un citas tamlīdzīgas dalībvalstu struktūras. Tāpēc var uzskatīt, ka izņēmumu var attiecināt uz visiem līgumiem, kas ietilpst Direktīvas 2009/81/EK 2. panta c) punkta tvērumā, kā arī līgumiem par būvdarbiem un pakalpojumiem, kas tieši paredzēti militāriem mērķiem (Direktīvas 2009/81/EK 2. panta d) punkta pirmā puse), ja katra atsevišķa gadījuma novērtējumā atklājas, ka Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantā noteikto pienākumu ievērošana apdraudētu darbību primāro raksturu vai mērķi.

Līgumi par militārā ekipējuma piegādi no Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantā noteikto pienākumu piemērošanas ir izslēgti neatkarīgi no tā, kurš līgumus slēdz vai kura direktīva par publisko iepirkumu uz tiem attiecas.

Militārais ekipējums ir definēts Direktīvas 2009/81/EK 1. panta 6) punktā kā "militārais aprīkojums".

6.2.3. *Energosnieguma līgumi*

Jēdziens "energosnieguma līgumi" (ESL) ir definēti Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 33) punktā kā "energoefektivitātes līgumi".

Publiskām struktūrām ir daudz priekšrocību līgumus par energoefektivitātes projektiem slēgt, izmantojot ESL, nevis konvencionālu pakalpojumu vai būvdarbu līgumu. Pēdējā pieeja prasa pietiekamus finansiālos un iekšējos personāla resursus līgumu slēgšanas un uzraudzības procesiem, savukārt energosnieguma līguma nodrošinātā visaptverošā lietpratība un garantētais sniegums nodrošina investīciju efektivitāti.

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 3. punkts nosaka, ka "līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji, rīkojot iepirkuma konkursus par pakalpojuma līgumiem, kuros enerģija ir svarīga sastāvdaļa, izvērtē iespējamību noslēgt ilgtermiņa energoefektivitātes līgumus ([72]), kas nodrošina enerģijas ietaupījumu ilgtermiņā". Tā kā Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 3. punktā nav precizēts, uz kāda veida iepirktajiem pakalpojumu līgumiem šis novērtējums būtu jāattiecina, tas ir jāveic vai nu individuāli, vai plašāka novērtējuma ietvaros attiecībā uz katru šādu līgumu iepirkumu, ja tam ir būtisks enerģētiskais aspekts.

([72]) "Energoefektivitātes līgums" (energosnieguma līgums) ir "tāda līgumiska vienošanās starp energoefektivitātes uzlabošanas pasākuma saņēmēju un sniedzēju, ko pārbauda un pārrauga visā līguma darbības laikā, ja darbu, piegādi vai pakalpojumu minētajā pasākumā apmaksā attiecībā uz līgumā atrunātu energoefektivitātes uzlabojuma līmeni vai citu energoefektivitātes kritēriju, piemēram, finanšu ietaupījumu, par kuru ir panākta vienošanās"; sk. arī Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 11) punktu.

Pakalpojumu līgumi ar būtisku enerģētisko aspektu ir, piemēram, pakalpojumu līgumi par siltuma vai transporta pakalpojumu sniegšanu, pakalpojumu līgumi par ēku vai ielu apgaismojuma uzturēšanu vai pakalpojumu līgumi par enerģiju patērējošu kompleksu pārvaldību.

Specializētu energopakalpojumu izmantošana ar ESL palīdzību var i) publiskajam sektoram dot iespēju gūt lielāku enerģijas ietaupījumu, ii) pavērt iespēju izvairīties no tehnoloģiskās iesīkstes un iii) samazināt izmaksas salīdzinājumā ar iekšējiem risinājumiem ([73]), ([74]).

6.2.4. *Plašāki ilgtspējas, sociālie, vidiskie un aprites ekonomikas aspekti, kā arī Savienības zaļā publiskā iepirkuma kritēriji un pieejamie pielīdzināmie valstu kritēriji*

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 5. punkts nosaka, ka, pirmkārt, dalībvalstis "var" prasīt, lai līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji, slēdzot minētās direktīvas 7. panta 1. punktā minētos līgumus, iepirkuma praksē attiecīgā gadījumā ņemtu vērā plašākus ilgtspējas, sociālos, vidiskos un aprites ekonomikas aspektus ([75]).

6.2.5. *Informācija par līgumu ietekmi uz energoefektivitāti un informācija par jaunas ēkas dzīves cikla globālās sasilšanas potenciālu*

Saskaņā ar caurredzamības principiem publiskā iepirkuma rīkotājiem ir jādara publiski pieejama informācija par tādu līgumu ietekmi uz energoefektivitāti, kuru vērtība ir vienāda ar vai lielāka par Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punktā minētajām robežvērtībām (sliekšņvērtībām).

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 5. punkta otrajā daļā noteikts, ka informācija ir jādara pieejama, izmantojot publiskā iepirkuma paziņojumus, kas publicēti *TED*, izmantojot īpašos laukus, kas nodrošināti, pamatojoties uz Īstenošanas regulu (ES) 2019/1780 ([76]). Šī informācija ir jāsniedz attiecīgajos paziņojumos, kas jāpublicē saskaņā ar Publiskā iepirkuma direktīvām un Īstenošanas regulu (ES) 2019/1780 par paziņojumu publicēšanu *TED*, kas ir ES Oficiālā Vēstneša papildinājuma tiešsaistes versija ([77]). Šai paziņošanai nepieciešamās *TED* izmaiņas nodrošinās Komisija.

Turklāt līgumslēdzējas iestādes var nolemt prasīt, lai pretendenti atklātu informāciju par globālās sasilšanas potenciālu visā dzīves ciklā, mazoglekļa materiālu izmantojumu un to materiālu apritīgumu, kas izmantoti jaunās un renovējamās ēkās. Ja tās nolemj tā rīkoties, šo prasību var noteikt konkursa dokumentos, kā arī līgumā, ko noslēdz ar uzvarējušo pretendentu. Jāraugās, lai attiecīgajā iepirkuma procedūrā šīs prasības neievērošana (iepriekš minētās informācijas nesniegšana) nozīmētu piedāvājuma noraidīšanu, savukārt tad, ja deklarētās vērtības netiek saglabātas, līgumu īstenojot, – līgumiskas sekas. Saskaņā ar 7. panta 5. punktu šīs informācijas publicēšana ir īpaši relevanta attiecībā uz jaunām ēkām, kuru grīdas platība ([78]) pārsniedz 2 000 kvadrātmetrus.

([73]) *Moles-Grueso/Bertoldi/Boza-Kiss* EUR 30614 EN.

([74]) Lai iegūtu sīkāku informāciju par to, kā līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji var novērtēt ESL reālistiskumu, sk., piemēram, *Moles-Grueso/Bertoldi/Boza-Kiss, Energy Performance Contracting in the Public Sector of the EU – 2020* (2021), un *Boza-Kiss/Zangheri/Bertoldi/Economidou, Practices and opportunities for Energy Performance Contracting in the public sector in EU Member States* (2017).

([75]) Norādījumi par to, kā iepirkumos iekļaut plašākus aspektus, ir pieejami šeit:
zaļais publiskais iepirkums: https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement_en;
Publiskā iepirkuma kopienas platforma: https://public-buyers-community.ec.europa.eu/about;
Komisijas paziņojums "Sociāls iepirkums – rokasgrāmata sociālo apsvērumu ietveršanai publiskajos iepirkumos (2. izdevums)", C(2021) 3573 final, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47c69b3a-cfcf-11eb-ac72-01aa75ed71a1/language-en;
"Kā panākt, ka publiskais iepirkums ir sociāli atbildīgs: 71 labas prakses piemērs", 2020. gada maijs;
rīki publiskā iepirkuma rīkotājiem: https://commission.europa.eu/funding-tenders/tools-public-buyers/social-procurement_en;
Eiropas Komisija / *ICLEI*, "Zaļais iepirkums. Videi draudzīga publiskā iepirkuma rokasgrāmata" (2016).

([76]) Komisijas Īstenošanas Regula (ES) 2019/1780 (2019. gada 23. septembris), ar ko izveido standarta veidlapas paziņojumu publicēšanai publisko iepirkumu jomā un atceļ Īstenošanas regulu (ES) 2015/1986 ("e-veidlapas") (OV L 272, 25.10.2019., 7. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2019/1780/oj), tiks pielāgota, lai nodrošinātu laukus, kas vajadzīgi, lai ietekmi uz energoefektivitāti padarītu pārredzamu saskaņā ar 7. panta 5. punkta otro daļu, tā nodrošinot pārredzamību energoefektivitātes prasību piemērošanā ar to, ka tiktu publiskota līgumu ietekme uz energoefektivitāti, kas tiks panākts, šo informāciju publicējot attiecīgajos paziņojumos *Tenders Electronic Daily* (*TED*).

([77]) https://ted.europa.eu/en/.

([78]) Lai šo platību novērtētu, dalībvalstis var izmantot to platības veidu, ko tās izmanto atsaucei energosertifikātā (tātad principā bruto grīdas platību).

6.2.6. *Atbalsts līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem*

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 5. punkta trešo daļu dalībvalstīm līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji jāatbalsta energoefektivitātes prasību ieviešanā.

Aprites cikla izmaksu novērtējums

Atzīts līgumslēdzēju iestāžu un līgumslēdzēju atbalsta pasākums ir tiem nodrošināt dzīves cikla izmaksu novērtēšanas metodiku ([79]). Direktīvā 2014/24/ES un 2014/25/ES ir skaidri paredzēta iespēja aprites cikla jeb dzīves cikla metodiku izmantot publiskajā iepirkumā. Aprēķina metode un informācija, kas pretendentiem jāsniedz, ir jānorāda konkursa dokumentos.

Dzīves cikla izmaksu izmantošana nozīmē ņemt vērā ne tikai preces vai pakalpojuma, ēkas vai būvdarbu iegādes cenu; iegādes cena parasti neatspoguļo visu pirkuma finansiālo ietekmi uz pircēja budžetu. Tāpēc tipisks dzīves cikla izmaksu novērtējums balstās uz

— iegādes izmaksām un visām saistītajām izmaksām, kādas ir, piemēram, piegāde (transports), uzstādīšana un nodošana ekspluatācijā,

— ekspluatācijas izmaksām, arī komunālo pakalpojumu izmaksām, piemēram, enerģijas, ūdens un citu resursu izmaksām, nodokļiem, apdrošināšanas izmaksām, mācību izmaksām, remonta un uzturēšanas izmaksām,

— ekspluatācijas laika beigu izmaksām, piemēram, aizvākšanas, reciklēšanas vai pārjaunošanas un dezekspluatācijas izmaksām,

— atskaitīto atlikušo vērtību, kas ir ieņēmumi no aktīva pārdošanas pēc tā izmantošanas beigām,

— aktīva ilgmūžību un garantijas termiņiem ([80]).

Šajā kontekstā ir izstrādāta virkne nozarei specifisku dzīves cikla izmaksu aprēķināšanas rīku, kuru mērķis ir atvieglot dzīves cikla izmaksu izmantošanu publiskā iepirkuma rīkotājiem (piemēram, attiecībā uz tirdzniecības automātiem, iekštelpu un āra apgaismojumu, kā arī datoriem un monitoriem). ([81]) Turklāt tīklā "Vietējās pašvaldības – ilgtspējai" (*ICLEI*) ir izstrādāti citi dzīves cikla izmaksu rīki ([82]).

Kompetences atbalsta centri

Attiecībā uz atbalstu līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem energoefektivitātes prasību ieviešanā Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 5. punkts turklāt nosaka, ka dalībvalstīm ir jāizveido kompetences atbalsta centri.

Kompetences atbalsta centru priekšrocības ir saistītas ar to, ka tie var centralizēt iepirkuma darbības un rīkus, piemēram, i) organizēt un rīkot tematiskas mācības un darbseminārus visās reģionālajās/vietējās teritorijās (atsevišķi vai integrēti plašākā publiskā iepirkuma apmācībā) un ii) nodrošināt rokasgrāmatas. Piemēram, *KEINO* ir tīklā bāzēts ilgtspējīga un inovatīva publiskā iepirkuma kompetences centrs Somijā. *KEINO* attīsta iepirkuma rīkotāju zinātību un piedāvā konsultāciju pakalpojumus attiecībā uz ilgtspējīgu un inovatīvu publisko iepirkumu.

Lai saņemtu papildu norādījumus, līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji var vērsties arī Eiropas ZPI palīdzības dienestā ([83]).

Sadarbība starp līgumslēdzējām iestādēm, arī pārrobežu sadarbība

Daudzas problēmas, ar kurām saskaras, publiskajā iepirkumā īstenojot energoefektivitātes prasības, ir kopīgas daudzām līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem, un daudz var gūt, veidojot tīklus un sadarbojoties ar citiem. Tāpēc dalībvalstīm šāda sadarbība jāveicina (kā prasa Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 5. punkts).

([79]) https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/life-cycle-costing_en/.
([80]) *Perera/Morton/Perfrement, Life Cycle Costing in Sustainable Public Procurement: A Question of Value* (2009) 1 un *Estevan/Schaefer/Adell, Life Cycle Costing State of the art report* (2018).
([81]) https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/life-cycle-costing_en/.
([82]) Piemēram, tīrā transporta autoparku dzīves cikla izmaksu rīks transportlīdzekļu iepirkšanai, https://iclei-europe.org/publications-tools/?c=search&uid=0IKEKnVb/.
([83]) http://ec.europa.eu/environment/gpp/helpdesk.htm/.

Nacionālā vai reģionālā līmenī jau ir izveidoti dažādi tīkli, kas vērsti uz ilgtspējīgu iepirkumu. Dalība šādos tīklos vai jebkurā no daudzām citām iniciatīvām un projektiem, kas tiek īstenoti visā Eiropā, var ievērojami palīdzēt nodrošināt pastāvīgu politisko apņēmību un zaļā iepirkuma pamanāmību. Tā var arī palīdzēt apgūt relevantus finansējuma avotus ([84]).

Apvienotais iepirkums

"Apvienotais iepirkums" ir apvienotas līgumslēdzēju iestāžu vai līgumslēdzēju grupas iepirkuma darbības ar mērķi ietaupīt, veicot lielapjoma iepirkumus, samazinot administratīvās izmaksas un izmantojot tehniskās un tirgus zināšanas ([85]). Tas var būt īpaši vērtīgs energoefektivitātes prasību ieviešanā, jo ir iespējams dalīties energoefektivitātes lietpratībā un zināšanās par energoefektīvu ražojumu, būvdarbu un pakalpojumu tirgu. Mazākā mērā tas var attiekties uz ēkām, uz kurām publiskā iepirkuma noteikumi un līdz ar to arī iepirkuma apvienošanas darbības parasti neattiecas. Apvienoto iepirkumu var veikt, piemēram, centralizētu iepirkumu struktūras, kas līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem piedāvā centralizētu iepirkumu pakalpojumus.

6.2.7. *Noteikumu un prakses iedibināšana energoefektivitātes uzlabošanai un atbilstošo šķēršļu likvidēšanai*

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 7. un 8. punktā būtībā ir aplūkots tas pats jautājums, proti, šķēršļi, kas publiskā iepirkuma rīkotājus attur investēt energoefektivitātē un izmantot ilgtermiņa ESL. Šādi šķēršļi bieži vien ir juridiski vai regulatīvi noteikumi vai administratīva prakse ar pretrunīgām pieejām. Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 7. punkts paredz izstrādāt tādus normatīvos aktus un administratīvo praksi attiecībā uz publisko iepirkumu un ikgadējo budžeta veidošanu un grāmatvedību, lai mazinātu šo šķēršļu ietekmi uz līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem, savukārt Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 8. punkts paredz regulatīvus vai neregulatīvus šķēršļus novērst.

Turklāt Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 8. punkts dalībvalstīm nosaka pienākumu savos progresa ziņojumos par nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem ziņot Komisijai par pasākumiem, kas veikti, lai novērstu šķēršļus energoefektivitātes uzlabojumu ieviešanai iepirkuma jomā.

Atšķirībā no Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 1. punkta, kas attiecas tikai uz publiskiem līgumiem un koncesijām, kuru vērtība cita starpā ir vienāda ar publiskā iepirkuma direktīvās noteiktajām robežvērtībām (sliekšņvērtībām) vai lielāka par tām, Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 7. un 8. punktu piemēro visām publiskā iepirkuma procedūrām.

Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 8. punktā minēto regulatīvo ([86]) un neregulatīvo ([87]) šķēršļu piemēri ir šādi: ([88])

— nepietiekams budžets,

— juridiski un institucionāli šķēršļi,

— laika ierobežojumi,

— mērķorientētu publiskā iepirkuma rīkotāju intereses trūkums,

([84]) Šajā sakarā ir vērts atzīmēt, ka Komisija nesen ir izveidojusi Publiskā iepirkuma kopienas platformu – inovatīvu platformu, kuras mērķis ir veicināt sadarbību un zināšanu apmaiņu starp līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem visā Eiropā. Šī platforma ir digitāla telpa, kurā publiskajā iepirkumā ieinteresētas personas var sanākt kopā, lai apmainītos ar paraugpraksēm, dalītos pieredzē un apspriestu izaicinājumus. *https://public-buyers-community.ec.europa.eu/*. Dānija veicina pieredzes apmaiņu, tāpat kā Francijas *Grand Ouest* reģionālais tīkls (www.reseaugrandouest.fr). Eiropas līmenī piemērs ir kampaņa *Procura+*, kuras mērķis ir dalīties pieredzē par ZPI pāri robežām un atbalstīt atsevišķus dalībniekus ZPI īstenošanā vietējā līmenī (www.procuraplus.org). Informāciju var atrast arī Eiropas Komisijas / *ICLEI* rokasgrāmatā "Zaļais iepirkums. Videi draudzīga publiskā iepirkuma rokasgrāmata" (2016).

([85]) Sk., piemēram, Eiropas Komisija / *ICLEI*, "Zaļais iepirkums. Videi draudzīga publiskā iepirkuma rokasgrāmata" (2016), 31. lpp., un *Risvig Hamer Steinicke/Vesterdorf, EU Public Procurement Law* (2018), 444. lpp.

([86]) T. i., šķēršļi, kas izriet no regulējuma.

([87]) T. i., šķēršļi, kas neizriet no regulējuma.

([88]) *Luyckx/Pál-Hegedüs Ortega, Public procurement of energy-efficient works, supplies and services - Support provided to projects under the Intelligent Energy Europe II programme and Horizon 2020 Energy Efficiency* (2020).

— nepietiekama piekļuve piegādātājiem.

Līdz ar to pasākumi, kurus dalībvalstis varētu īstenot šajā sakarā, varētu būt, piemēram, šādi:

— pieņemt (konkursu rīkošanas) vadlīnijas, līgumu paraugus un skaidrojošus paziņojumus vai vienkāršot administratīvās procedūras,

— izstrādāt atjauninātus ESL paraugpiemērus (piemēram, pielāgotus jaunām līgumu slēgšanas iespējām),

— novērtējot ESL izmantošanas izmaksas, pilnīgot kvalitātes nodrošināšanas centienus (lai pakalpojumu kvalitāte, mērījumi un verifikācija kļūtu par normu publiskā sektora intervencēs ar to, ka tiktu stingri paredzēti līgumos),

— novērst negatīvus stimulus, piemēram, energotaupības rīcībpolitiku un mērķrādītāju trūkumu, pretrunīgu stimulu izplatītību un publisko ēku kā parauga lomas ierobežotu īstenošanu ([89]),

— radīt stimulus, piemēram, konkursus līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem, kuros līgumslēdzēja iestāde/līgumslēdzējs, kas ir iepircis energoefektīvākos ražojumus, pakalpojumus, būvdarbus vai ēkas, saņem godalgas vai citus ieguvumus, kas izriet no uzvaras konkursā ([90]).

Savienības programmas *LIFE* apakšprogrammā "Pāreja uz tīru enerģiju", kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/783 ([91]), tiks atvēlēti līdzekļi Savienības energoefektivitātes rīcībpolitikas īstenošanas paraugprakšu izstrādes atbalstam ar mērķi novērst paradumu, tirgus un regulatīvos šķēršļus energoefektivitātei. Tas var dalībvalstīm palīdzēt minētos šķēršļus likvidēt.

7. **ZIŅOŠANAS PRASĪBAS**

7.1. **Integrēto nacionālo enerģētikas un klimata plānu atjaunināšana**

Saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1999 14. panta 2. punktu dalībvalstīm līdz 2024. gada 30. jūnijam jāiesniedz jaunākā paziņotā **integrētā nacionālā enerģētikas un klimata plāna** (NEKP) atjauninājums. Regulas (ES) 2018/1999 14. panta 1. punkts nosaka, ka dalībvalstīm NEKP atjauninājuma projekts vienmēr jāiesniedz gadu pirms Regulas (ES) 2018/1999 14. panta 2. punktā noteiktā iesniegšanas termiņa.

Papildus Regulai (ES) 2018/1999 NEKP atjaunināšanā ir jāņem vērā Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punkta pirmais teikums. Tas nosaka, ka dalībvalstīm ir Komisijai jāziņo par patēriņa samazinājumu, ko ik gadu panākušas visas publiskās struktūras, dezagregētus pēc sektora. Šo dezagregēšanu var veikt pēc 2. tabulā iekļautajiem datu laukiem.

Atjauninātajā plānā ir jānorāda, kāds enerģijas patēriņa samazinājums visām publiskajām struktūrām jāpanāk katrā sektorā. Enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītājs jāaprēķina saskaņā ar 4.1.2. punktā izklāstītajiem noteikumiem, un tā sadalījumā pa sektoriem būtu jāietver vismaz šādi elementi:

dezagregācija trīs obligātajās grupās, ko paredz Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 3. punkts: publiskās struktūras vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 50 000, bet vairāk nekā 5 000 iedzīvotāju; publiskās struktūras vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 5 000 iedzīvotāju; visas pārējās publiskās struktūras;

dezagregācija pēc sabiedrisko pakalpojumu sektora, kā redzams 2. tabulā;

dezagregācija, kurā izšķir sabiedriskā transporta un bruņoto spēku sektoru, – tikai tad, ja dalībvalsts enerģijas galapatēriņa samazinājumus, kas panākti vienā vai abos šajos sektoros, plāno ieskaitīt attiecībā pret enerģijas galapatēriņa samazinājuma mērķrādītāju.

([89]) *Moles-Grueso/Bertoldi/Boza-Kiss* EUR 30614 EN.
([90]) Par paraugu var ņemt *Procura+* balvas, https://procuraplus.org/awards/.
([91]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/783 (2021. gada 29. aprīlis), ar ko izveido vides un klimata pasākumu programmu (*LIFE*) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1293/2013 (OV L 172, 17.5.2021., 53. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/783/oj).

Integrēto nacionālo enerģētikas un klimata plānu atjauninājumā jāiekļauj apraksts par pasākumiem, kas jau īstenoti vai plānoti, lai sasniegtu Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantā noteiktos enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītājus, kā arī minētās direktīvas 6. pantā noteikto renovācijas mērķrādītāju. Turklāt būtu jāiekļauj īstenotie vai plānotie rīcībpolitikas pasākumi, kas nodrošina atbilstību Direktīvas (ES) 2023/1791 7. pantā noteiktajiem pienākumiem.

Tāpēc Regulas (ES) 2018/1999 I pielikuma 3.2. punktā minēto energoefektivitātes rīcībpolitiku un pasākumu izklāsts ir jāpaplašina, tajā iekļaujot iedaļu par pasākumiem publiskajā sektorā. Līdzās rīcībpolitikas pasākumiem, kas ir skaidri iekļauti Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 6., 7., 8. un 9. punktā, šajā iedaļā ieteicams iekļaut arī aprakstu par to, kā tiek nodrošināta centienu dalīšana (piemēram, starp centrālajām, reģionālajām un vietējām iestādēm), kad dalībvalsts īsteno Direktīvas (ES) 2023/1791 5. un 6. pantā noteiktos pienākumus.

7.2. **Ziņošana par progresu**

Regulas (ES) 2018/1999 17. pants nosaka, ka dalībvalstīm jāiesniedz savi nacionālie enerģētikas un klimata **progresa ziņojumi**, kas aptver visas piecas enerģētikas savienības dimensijas; viena no dimensijām ir energoefektivitāte.

Regulas (ES) 2018/1999 21. pantā ir precizēts, kāda informācija ziņojama par energoefektivitāti, kas aptver ziņošanu par Direktīvas (ES) 2023/1791 5., 6. un 7. pantā noteiktajiem pienākumiem. Dalībvalstīm ir jāiekļauj informācija par nacionālajām trajektorijām, mērķiem un mērķrādītājiem, konkrētu rīcībpolitiku un pasākumu īstenošanu, kā arī informācija, kas sīkāk izklāstīta Regulas (ES) 2018/1999 IX pielikuma 2. daļā.

Papildus Regulai (ES) 2018/1999 nacionālo enerģētikas un klimata progresa ziņojumu sagatavošanā ir jāņem vērā Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punkta otrais teikums un 7. panta 8. punkts. Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punkta otrais teikums nosaka, ka dalībvalstīm ir Komisijai jāziņo par patēriņa samazinājumu, ko ik gadu panākušas visas publiskās struktūras, dezagregētus pēc sektora. Direktīvas (ES) 2023/1791 7. panta 8. punkts dalībvalstīm nosaka pienākumu savos progresa ziņojumos par nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem ziņot Komisijai par pasākumiem, kas veikti, lai novērstu šķēršļus energoefektivitātes uzlabojumu ieviešanai iepirkuma jomā.

Lai Komisija varētu izpildīt Regulas (ES) 2018/1999 29. pantā noteikto pienākumu novērtēt progresu, ja tiek pārskatīta noteiktā bāzlīnija vai notiek korekcija pēc klimata vai pakalpojumu līmeņa izmaiņām, tiek ieteikts informācijā par enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītāju sasniegšanu par katru gadu iekļaut vismaz šādus elementus (attiecīgā gadījumā):

— kā noteiktā bāzlīnija un ar to saistītā mērķrādītāja aprēķins pārskatīts salīdzinājumā ar jaunāko progresa ziņojumu, iekļaujot arī verificējamu pamatojumu, kāpēc bāzlīnija bija jāpārskata,

— klimatkorekciju ietekme uz paziņoto enerģijas galapatēriņu pa pakalpojumu sektoriem un klimatiskajām zonām,

— pēc pakalpojumu līmeņa izmaiņām veikto korekciju ietekme uz paziņoto enerģijas galapatēriņu.

Ja dalībvalsts plāno ņemt vērā enerģijas patēriņa samazinājumu sabiedriskā transporta vai bruņoto spēku sektorā, informācijā būtu jāiekļauj enerģijas galapatēriņa samazinājums, kas panākts sabiedriskajā transportā vai bruņotajos spēkos.

Pirmie nacionālie enerģētikas un klimata progresa ziņojumi bija jāiesniedz 2023. gada 15. martā, un pēc tam dalībvalstīm par progresu jāziņo divreiz gadā – neskaitot Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punktā noteikto prasību, kas dalībvalstīm uzliek pienākumu ik gadu ziņot par visu publisko struktūru panākto patēriņa samazinājumu.

A PAPILDINĀJUMS

Mērķrādītāju aprēķināšana un mērķrādītāju sasniegšanas verifikācija

Mērķrādītāju aprēķināšana. Formulas dalībvalsts publiskā sektora maksimālā enerģijas galapatēriņa aprēķināšanai saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 1., 2. un 3. punktā noteiktajiem pienākumiem

2025, 2026

$$FEC_{max,2025} = FEC_{G1,2025}$$

$$FEC_{G1,2025} = FEC_{G1,BL} \times R_{G1,BL_{2025}}$$

$FEC_{G1,BL}$

Enerģijas galapatēriņš, 1. grupas bāzlīnija

$$R_{G1,BL_{2025}} = \left(1 - \left(\frac{82}{365}\right) \times 0,019\right) = 0,996$$

82 ir dienu skaits no transponēšanas termiņa, kas ir 2025. gada 11. oktobris (ieskaitot), līdz 2025. gada beigām.

$$FEC_{max,2026} = FEC_{G1,2025} - (1 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL})$$

2027, 2028, 2029

$$FEC_{max,2027} = FEC_{G1,2025} - (2 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (1 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right)$$

$$FEC_{max,2028} = FEC_{G1,2025} - (3 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (2 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right)$$

$$FEC_{max,2029} = FEC_{G1,2025} - (4 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (3 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right)$$

2030, 2031

$$FEC_{max,2030} = FEC_{G1,2025} - (5 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (4 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right) + \left(FEC_{G3,BL} - (1 \times 0,019 \times FEC_{G3,BL})\right)$$

$$FEC_{max,2031} = FEC_{G1,2025} - (6 \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}) + \left(FEC_{G2,BL} - (5 \times 0,019 \times FEC_{G2,BL})\right) + \left(FEC_{G3,BL} - (2 \times 0,019 \times FEC_{G3,BL})\right)$$

Nākamajiem gadiem (no 2032. gada)

$$FEC_{max,20n} = FEC_{G1,2025} - \left((n-25) \times 0,019 \times FEC_{G1,BL}\right) + \left(FEC_{G2,BL} - \left((n-26) \times 0,019 \times FEC_{G2,BL}\right)\right) + \left(FEC_{G3,BL} - \left((n-29) \times 0,019 \times FEC_{G3,BL}\right)\right)$$

kur $n \in \mathrm{N}$: $n \geq 32$.

Saīsinājums	Skaidrojums
$FEC_{G1,2025} = FEC_{G1,BL} \times R_{G1,BL_{2025}}$	1. grupas maksimālais enerģijas galapatēriņš 2025. gadā (proporcionāli) (1. grupā ietilpst visas publiskās struktūras, izņemot tās, kas iekļautas 2. un 3. grupā; sk. tālāk)

Saīsinājums	Skaidrojums
$R_{G1,BL_{2025}}$	$\left(1-\left(\frac{82}{365}\right)\times 0,019\right)996$ 2025. gada samazinājuma reizinātājs. $FEC_{G1,BL}$ 2025. gadā samazina nevis par 1,9 %, bet proporcionāli (*pro rata*), kas atbilst atlikušajām 82 dienām 2025. gadā, sākot ar transponēšanas dienu.
$FEC_{G1,BL}$	Enerģijas galapatēriņš, 1. grupas bāzlīnija; 1. grupā ietilpst visas publiskās struktūras, izņemot tās, kas iekļautas 2. un 3. grupā.
$FEC_{G2,BL}$	Enerģijas galapatēriņš, 2. grupas bāzlīnija; 2. grupā ietilpst visas publiskās struktūras vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 50 000, bet vairāk nekā 5 000 iedzīvotāju.
$FEC_{G3,BL}$	Enerģijas galapatēriņš, 3. grupas bāzlīnija; 3. grupā ietilpst visas publiskās struktūras vietējās administratīvajās vienībās ar mazāk nekā 5 000 iedzīvotāju.
n	Gads, rakstīts ar 2 cipariem, piemēram, 2030. gada gadījumā "30".

Mērķrādītāju sasniegšanas verifikācija. Formulas enerģijas galapatēriņa mērķrādītāja un faktiskā enerģijas galapatēriņa salīdzināšanai (2025–2031)

$$FEC_{real,G1,adj,2025} - RED_{T_OR_D,adj,2025} \times R_{T_OR_D_{2025}} \leq FECmax,2025$$

$$FEC_{real,G1,adj,2026} - RED_{T_OR_D,adj,2026} \leq FECmax,2026$$

$$FEC_{real,G1\&2adj,2027} - RED_{T_OR_D,adj,2027} \leq FECmax,2027$$

$$FEC_{real,G1\&2adj,2028} - RED_{T_OR_D,adj,2028} \leq FECmax,2028$$

$$FEC_{real,G1\&2adj,2029} - RED_{T_OR_D,adj,2029} \leq FECmax,2029$$

$$FEC_{real,G1\&2\&3,adj,2030} - RED_{T_OR_D,adj,2030} \leq FECmax,2030$$

$$FEC_{real,G1\&2\&3,adj,2031} - RED_{T_OR_D,adj,2031} \leq FECmax,2031$$

Saīsinājums	Skaidrojums
$FEC_{real,G,adj,20n}$	Publisko struktūru enerģijas galapatēriņš (neskaitot transportu un aizsardzību); koriģēts (attiecīgā gadījumā); G atbilst vai nu G1, G1+G2 vai G1+G2+G3 – atkarībā no piemērojamā gada. Piemēro ($n \in N : n \geq 21$) — ar katru naturālo skaitli 21 līdz 99
$RED_{T_OR_D,adj,20n}$	Enerģijas galapatēriņa samazinājums aizsardzības sektorā vai transporta sektorā (*OR* nozīmē vai nu samazinājumu aizsardzības sektorā, vai samazinājumu transporta sektorā, vai samazinājumu abos sektoros) 20n. gadā; koriģēts (attiecīgā gadījumā); salīdzinājumā ar aizsardzības vai transporta sektora enerģijas galapatēriņu bāzlīnijas gadā (2021) Piemēro ($n \in N : n \geq 25$)

Saīsinājums	Skaidrojums
	$\max\begin{cases} 0 & if\ FEC_{T\&D,20n} \geq FEC_{T\&D,2021} \\ (FEC_{T\&D,2021} - FEC_{T\&D,20n}) & if\ FEC_{T\&D,2021} > FEC_{T\&D,20n} \\ 0 & if\ FEC_{D,20n} \geq FEC_{D,2021} \\ (FEC_{D,2021} - FEC_{D,20n}) & if\ FEC_{D,2021} > FEC_{D,20n} \\ 0 & if\ FEC_{T,20n} \geq FEC_{T,2021} \\ (FEC_{T,2021} - FEC_{T,20n}) & if\ FEC_{T,2021} > FEC_{T,20n} \end{cases}$
	Enerģijas galapatēriņš transporta sektorā Piemēro ($n \in N : n \geq 21$) — ar katru naturālo skaitli 21 līdz 99
$FEC_{D,20n}$	Enerģijas galapatēriņš aizsardzības sektorā Piemēro ($n \in N : n \geq 21$) — ar katru naturālo skaitli 21 līdz 99
$FEC_{T\&D,20n}$	Enerģijas galapatēriņš transporta un aizsardzības sektorā Piemēro ($n \in N : \geq n \geq 21$) — ar katru naturālo skaitli 21 līdz 99
$R_{T_OR_D_{2025}}$	$\left(\frac{82}{365}\right)$ 2025. gada transporta un aizsardzības sektora ietaupījumu samazinājuma reizinātājs. Panākto enerģijas galapatēriņa aiztaupījumu aizsardzības un transporta sektorā par 2025. gadu skaita proporcionāli (*pro rata*). Atbilst 82 atlikušajām dienām 2025. gadā, skaitot no transponēšanas dienas.

B PAPILDINĀJUMS

Korekcijas pēc klimata, sabiedrisko pakalpojumu līmeņu izmaiņām un publisko struktūru atskaitīšanas vai pieskaitīšanas

Korekcijas pēc klimata

Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 4. punktu pamatprincipi, pēc kuriem enerģijas galapatēriņš koriģējams pēc klimata, ir šādi.

— Klimatisko atšķirību iespaidā koriģē tikai klimatatkarīgo enerģijas patēriņa daļu. Parasti tas ir tikai tās enerģijas galapatēriņš, ko izmanto ēku siltumapgādē un aukstumapgādē.

— Dalībvalsts var nolemt savu teritoriju uzskatīt par piederīgu vienai vai vairākām klimatiskajām zonām.

— Korekcijas pēc klimata aprēķina attiecībā uz dalībvalsts kopējo enerģijas galapatēriņu katrā sabiedrisko pakalpojumu sektorā katrā noteiktajā klimatiskajā zonā ([1]).

— Klimatiskās atšķirības jāņem vērā, izmantojot mūsdienīgākos parametrus. Visbiežāk izmantotie parametri ir siltumapgādes grāddienas enerģijas patēriņam siltumapgādei un aukstumapgādes grāddienas aukstumapgādei.

— Dalībvalsts var klimatiskās zonas noteikt pēc valsts apstākļiem ar nosacījumu, ka par noteiktajām klimatiskajām zonām ir pieejami vajadzīgie klimatiskie parametri (siltumapgādes un aukstumapgādes grāddienas) ([2]). Visi siltumapgādes un aukstumapgādes enerģijas galapatēriņa dati jāattiecina uz konkrētu klimatisko zonu.

— Lai izvairītos no tā, ka tiek aprēķinātas mazākas klimata atšķirības, kurām parasti ir ļoti ierobežota ietekme uz enerģijas patēriņu, klimatiskajiem parametriem (parasti siltumapgādes vai aukstumapgādes grāddienām) būtu jāpiemēro minimālais slieksnis, kas ir plus/mīnus 5 % salīdzinājumā ar bāzlīnijas gadu. Tas nozīmē, ka klimatkorekcija tiek veikta tikai tad, ja klimatiskais parametrs ir par 5 % augstāks vai zemāks nekā bāzlīnijas gadā ([3]).

— Klimatatkarīgā daļa, t. i., siltumapgādē un aukstumapgādē izmantotās enerģijas galapatēriņš, būtu jādiferencē pēc sabiedriskā pakalpojuma veida, vidējās tehniskās konfigurācijas un klimatiskajiem apstākļiem. Turklāt, nosakot enerģijas galapatēriņu, būtu jāņem vērā tikai tie energonesēji, kurus plaši izmanto siltumapgādē vai aukstumapgādē. Siltumapgādes gadījumā tie parasti ir centralizētā siltumapgāde, dabasgāze, krāšņu kurināmais, granulas, koksnes šķelda, cietais biomasas kurināmais, cietais fosilais kurināmais un elektroenerģija (tikai siltumapgādei izmantotā daļa). Aukstumapgādes gadījumā tie parasti ir elektroenerģija (tikai aukstumapgādei izmantotā daļa) un centralizētā aukstumapgāde.

— Ja dalībvalsts nolemj piemērot siltumapgādes klimatkorekciju, jāpiemēro arī aukstumapgādes klimatkorekcija – ar nosacījumu, ka ir sasniegti iepriekš minētie minimālie sliekšņi.

— Klimatatkarīgās enerģijas galapatēriņa daļas precīzai aplēsei būtu jābalstās uz empīriskiem pierādījumiem un/vai saistītiem pētījumiem. Ja dalībvalsts nespēj sniegt jēgpilnas aplēses par sabiedriskā pakalpojuma enerģijas galapatēriņa daļu, kas ir atkarīga no klimata, balstoties uz empīriskiem pierādījumiem, tad par piemērotām vidējām vērtībām tiek uzskatītas noklusējuma vērtības, kas noteiktas 5. tabulā un 6. tabulā.

([1]) Tā kā pienākums attiecas uz dalībvalstīm kopumā, nav lietderīgi klimatkorekciju aprēķinus veikt zemākā dezagregācijas līmenī, piemēram, par katru publisko struktūru atsevišķi. Ir pietiekami klimatkorekcijas aprēķināt augstākajā iespējamajā dezagregācijas līmenī – t. i., diferencējot tikai pēc klimatiskās zonas un sabiedriskā pakalpojuma –, un kļūdu risks tad ir mazāks.

([2]) Siltumapgādes un aukstumapgādes grāddienas EEZ publicē *JRC* vietnē https://agri4cast.jrc.ec.europa.eu/dataportal/.

([3]) Minimālo slieksni plus/mīnus 5 % piemēro katram klimatiskajam parametram atsevišķi. Tas nozīmē, ka, ja konkrētā gadā siltumapgādes grāddienu starpība salīdzinājumā ar bāzlīnijas gadu ir mazāka par 5 %, savukārt aukstumapgādes grāddienu starpība slieksni pārsniedz, šajā gadā piemēro tikai aukstumapgādes klimatkorekciju.

Vispārīga formula, kā aprēķināt siltumapgādei un aukstumapgādei paredzētā enerģijas galapatēriņa klimatkorekciju

$$FEC_{HC,\ adj} = FEC_{HC} \times (1 - f_{adj}) + FEC_{HC} \times f_{adj} \times \left(\frac{par_{base}}{par_{rep}}\right)$$

$FEC_{HC,adj}$	Siltumapgādei vai aukstumapgādei izmantotās enerģijas galapatēriņš pēc klimatkorekcijas
FEC_{HC}	Enerģijas galapatēriņš, par ko ziņo pēc energonesējiem, kurus izmanto siltumapgādei vai aukstumapgādei ([4])
f_{adj}	Korekcijas koeficients, kas atbilst klimatatkarīgajai enerģijas galapatēriņa daļai, par kuru ziņo pēc energonesējiem, ko izmanto siltumapgādei vai aukstumapgādei
par_{rep}	Klimatiskā parametra vērtība (siltumapgādes vai aukstumapgādes grāddienas) pārskata gadā
par_{base}	Klimatiskā parametra vērtība (siltumapgādes vai aukstumapgādes grāddienas) bāzlīnijas gadā, kas ir 2021. gads

([4]) Parasti siltumapgādes energopatēriņu veido patēriņš, par ko ziņo pēc centralizētās siltumapgādes, dabasgāzes, krāšņu kurināmā, granulām, koksnes šķeldas, cietā biomasas kurināmā, cietā fosilā kurināmā, kā arī siltumapgādei izmantotās elektroenerģijas īpatsvara, savukārt aukstumapgādes energopatēriņu veido patēriņš, par ko ziņo pēc centralizētās aukstumapgādes un aukstumapgādei izmantotās elektroenerģijas īpatsvara (sk. 5. tabulu un 6. tabulu).

Noklusējuma vērtību tabulas, kas saistītas ar pielāgošanos klimata pārmaiņām

5. tabulā redzamas siltumapgādē vai aukstumapgādē izmantotās enerģijas galapatēriņa klimatatkarīgās daļas noklusējuma vērtības, kas, balstoties uz ekspertu aplēsēm, diferencētas pēc sabiedriskajiem pakalpojumiem un vidējiem klimatiskajiem apstākļiem. Noklusējuma vērtības nebūtu jāpiemēro klimatkorekcijai ēkas līmenī; tās domāts piemērot, pēc klimata koriģējot *kopējo* enerģijas patēriņu siltumapgādē vai aukstumapgādē sabiedrisko pakalpojumu sektorā konkrētā klimatiskajā zonā, turklāt klimatiskās zonas ir jānosaka dalībvalstij. Klimatatkarīgās daļas, kas noteiktas 5. tabulā, attiecas tikai uz enerģijas patēriņu, ko izmanto siltumapgādei, no vienas puses, un aukstumapgādei, no otras puses. Siltumapgādes energopatēriņu veido patēriņš, par ko ziņo pēc centralizētās siltumapgādes, dabasgāzes, krāšņu kurināmā, granulām, koksnes šķeldas, cietā biomasas kurināmā, cietā fosilā kurināmā, kā arī siltumapgādei izmantotās elektroenerģijas īpatsvara, kā redzams 6. tabulā. Aukstumapgādes energopatēriņu veido patēriņš, par ko ziņo pēc centralizētās aukstumapgādes un aukstumapgādei izmantotās elektroenerģijas īpatsvars, kā redzams 6. tabulā.

5. tabula

Siltumapgādē vai aukstumapgādē izmantotās enerģijas galapatēriņa klimatatkarīgās daļas noklusējuma vērtības, kas diferencētas pēc sabiedriskā pakalpojuma un vidējiem klimatiskajiem apstākļiem

(%)

Sabiedriskais pakalpojums	Vidējiem klimatiskajiem apstākļiem Centrāleiropā un Ziemeļrietumeiropā		Vidējiem klimatiskajiem apstākļiem Dienvideiropā		Vidējiem klimatiskajiem apstākļiem Ziemeļeiropā	
	Siltumapgādes energopatēriņš	Aukstumapgādes energopatēriņš	Siltumapgādes energopatēriņš	Aukstumapgādes energopatēriņš	Siltumapgādes energopatēriņš	Aukstumapgādes energopatēriņš
Biroju un pārvaldes ēkas	80	90	65	90	85	90
Slimnīcas un veselības aprūpes ēkas	55	80	40	80	60	80
Skolas un bērnudārzi	75	90	60	90	80	90
Augstskolas	80	80	50	80	85	80
Rūpnīcu un darbnīcu ēkas	85	90	80	90	90	90
Publiskā sektora īpašumā esošas dzīvojamās ēkas (piemēram, kopmītnes)	65	90	50	90	75	90
Citas publiskās ēkas (īpašumā esošas vai nomātas)	65	90	50	90	70	90

6. tabula

Siltumapgādē un aukstumapgādē izmantotās elektroenerģijas patēriņa daļa, kas diferencēta pēc sabiedriskā pakalpojuma un vidējiem klimatiskajiem apstākļiem ([1])

(%)

Sabiedriskais pakalpojums	Vidējos klimatiskajos apstākļos Centrāleiropā un Ziemeļrietumeiropā		Vidējos klimatiskajos apstākļos Dienvideiropā		Vidējos klimatiskajos apstākļos Ziemeļeiropā	
	Siltumapgādei patērētās elektroenerģijas īpatsvars	Aukstumapgādei patērētās elektroenerģijas īpatsvars	Siltumapgādei patērētās elektroenerģijas īpatsvars	Aukstumapgādei patērētās elektroenerģijas īpatsvars	Siltumapgādei patērētās elektroenerģijas īpatsvars	Aukstumapgādei patērētās elektroenerģijas īpatsvars
Biroju un pārvaldes ēkas	4	7	7	18	8	2
Slimnīcas un veselības aprūpes ēkas	7	18	7	30	6	7
Skolas un bērnudārzi	3	5	4	12	4	2
Augstskolas	4	8	7	15	4	3
Rūpnīcu un darbnīcu ēkas	3	7	3	15	5	4
Publiskā sektora īpašumā esošas dzīvojamās ēkas (piemēram, kopmītnes)	2	3	3	20	3	1
Citas publiskās ēkas (īpašumā esošas vai nomātas)	5	3	7	15	6	2

([1]) Tabulā norādītās vērtības atspoguļo noklusējuma aplēses. Tomēr šis īpatsvars lielā mērā ir atkarīgs no noteiktām energosistēmas iezīmēm konkrētajā dalībvalstī, piemēram, no tipiskā elektroapkures īpatsvara siltumapgādē vai no tā, kādas būvtehnoloģijas parasti izmanto dažādiem sabiedriskajiem pakalpojumiem. Tāpēc dalībvalstis, balstoties uz statistikas datiem, var izmantot piemērotākas vērtības.

Korekcija sakarā ar būtiskām izmaiņām sabiedrisko pakalpojumu līmeņos

Saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1999 5. panta 1. punktu pamatprincipi, pēc kuriem enerģijas galapatēriņš koriģējams pēc pakalpojumu līmeņa izmaiņām, ir šādi.

— Korekciju veic atsevišķi attiecībā uz enerģijas galapatēriņu, kas ziņots par dažādajiem sabiedrisko pakalpojumu sektoriem, kuri norādīti 2. tabulā, dalībvalsts līmenī ([5]), jo pakalpojumu līmeņa mērīšanai ir vajadzīgi dažādi parametri.

— Atsauces parametri, ko izmanto pakalpojumu līmeņa mērīšanai, ir jāizvēlas rūpīgi, un tiem pēc iespējas tiešāk jākorelē ar enerģijas patēriņu ([6]). 6. tabulā sniegts konkrētā kontekstā piemērotu atsauces parametru piemēru saraksts.

— Piemērojot minimālo slieksni plus/mīnus 5 % apmērā, tiek ņemtas vērā tikai vērā ņemamas pakalpojumu līmeņa izmaiņas. Tas nozīmē, ka pakalpojumu līmeņa korekciju veic tikai tad, ja pakalpojumu līmeņa mērīšanas parametrs konkrētā gadā ir par 5 % augstāks vai zemāks nekā bāzlīnijas gadā.

— Ja konkrētā sabiedrisko pakalpojumu nozarē ir nepieciešama gan korekcija pēc pakalpojumu līmeņa izmaiņām, gan klimatkorekcija, tad abus korekcijas posmus veic pēc kārtas. Tā kā klimatkorekcija katrā dalībvalsts klimatiskajā zonā būtu atšķirīga, vispirms būtu jāveic klimatkorekcija un tikai pēc tam – korekcija pēc pakalpojumu līmeņa izmaiņām, kas būtu jāveic tikai dalībvalsts līmenī.

7. tabula

Piemērotu atsauces parametru saraksts pakalpojumu līmeņa mērīšanai (diferencēti pēc sabiedriskā pakalpojuma)

Ēku energopatēriņš	**Atsauces parametrs**
Biroju un pārvaldes ēkas	m^2 (kondicionētā platība)
Slimnīcas un veselības aprūpes ēkas	m^2 (kondicionētā platība)
Skolas un bērnudārzi	m^2 (kondicionētā platība)
Augstskolas	m^2 (kondicionētā platība)
Rūpnīcu un darbnīcu ēkas	m^2 (kondicionētā platība)
Publiskā sektora īpašumā esošas dzīvojamās ēkas	m^2 (kondicionētā platība)
Citas publiskās ēkas (īpašumā esošas vai nomātas)	m^2 (kondicionētā platība)
Procesu energopatēriņš	
Sabiedriskais apgaismojums	apgaismoto ielu km vai gaismas punktu skaits
Ūdensapgāde	Ūdens patēriņš gadā
Notekūdeņu attīrīšana	Gadā attīrītie notekūdeņi
Atkritumu apsaimniekošana	Gadā radušies atkritumi
Citi procesi	Atsauces parametra nav (korekcija nav paredzēta)

([5]) Tā kā pienākums attiecas uz dalībvalstīm kopumā, nav lietderīgi korekcijas aprēķinus, kas saistīti ar pakalpojumu līmeņa izmaiņām, veikt zemākā dezagregācijas līmenī, piemēram, par katru publisko struktūru atsevišķi. Ir pietiekami korekciju aprēķināt dalībvalsts līmenī, diferencējot tikai pēc sabiedriskā pakalpojuma sektora, un kļūdu risks tad ir mazāks.

([6]) Piemēram, to skolēnu vai bērnu skaits, kas apmeklē skolas vai bērnudārzus, diezgan netieši korelē ar šā sektora energopatēriņu. Tā ir tāpēc, ka tikai ievērojams skaita pieaugums ar zināmu kavēšanos novestu pie jaunu kompleksu sagatavošanas – un otrādi, ja skaits samazinātos. Tas pats attiecas uz pasažierkilometru parametru, kas saistīts ar sabiedriskā transporta energopatēriņu, jo līdz noteiktam slieksnim transportlīdzekļu izmantojuma kāpuma vai krituma ietekme uz enerģijas patēriņu būs niecīga.

Mobilitātes pakalpojumu energopatēriņš	
Sabiedriskais transports	Gadā nobrauktie kilometri
Publiskai struktūrai piederošu transportlīdzekļu parks, ko neizmanto sabiedriskajam transportam	Atsauces parametra nav (korekcija nav paredzēta)

Vispārīga formula enerģijas galapatēriņa koriģēšanai pēc pakalpojumu līmeņa izmaiņām

$$FEC_{adj} = FEC \times \left(\frac{par_{base}}{par_{rep}} \right)$$

FEC_{adj}	Koriģētais enerģijas galapatēriņš
FEC	Enerģijas galapatēriņš (ievāktie dati)
par_{rep}	Pakalpojumu līmeņa parametra vērtība pārskata gadā
par_{base}	Pakalpojumu līmeņa parametra vērtība bāzlīnijas gadā

Šo vispārīgo formulu var piemērot tikai tad, ja pakalpojuma līmeņa mērīšanai izraudzītais parametrs pamato šo pieņēmumu par tiešu korelāciju starp pakalpojuma līmeni un enerģijas patēriņu.

Korekcijas pēc publisko struktūru atskaitīšanas un pieskaitīšanas

Ja publiskās struktūras beidz pastāvēt, tiek jaunizveidotas vai kļūdas dēļ bijušas izlaistas no bāzlīnijas, tad, salīdzinot bāzlīnijas patēriņu un gada enerģijas galapatēriņu, būtu jāpiemēro princips, ka salīdzina līdzīgu ar līdzīgu. Konkrētos gadījumos tas nozīmē, ka jārīkojas šādi:

— ja publiska struktūra jebkāda iemesla dēļ beidz pastāvēt, tās enerģijas galapatēriņš būtu jāizslēdz gan no bāzlīnijas, gan no enerģijas galapatēriņa visos turpmākajos pārskata gados. Koriģēt iepriekšējo gadu rezultātus, par kuriem jau ziņots, nav nepieciešams,

— ja publiska struktūra jebkāda iemesla dēļ tiek jaunizveidota, tās enerģijas galapatēriņš būtu jāpievieno gan bāzlīnijai, gan enerģijas galapatēriņam visos turpmākajos pārskata gados. Šādā situācijā var gadīties, ka enerģijas galapatēriņa dati par bāzlīnijas gadu – 2021. gadu – nav pieejami, tāpēc par bāzlīnijas patēriņu, ar ko salīdzina enerģijas galapatēriņu turpmākajos gados, izmanto enerģijas galapatēriņu pirmajā pieskaitītās publiskās struktūras pilnīgas darbības gadā,

— publisku struktūru pārstrukturēšanas gadījumā, cik vien iespējams, būtu jāpanāk pielīdzināmība bāzlīnijas gada nosacījumiem, ievērojot principu, ka līdzīgu salīdzina ar līdzīgu.

Visos iepriekš minētajos gadījumos būtu pilnīgi jāpārrēķina enerģijas galapatēriņš par iepriekšējo mērķperiodu, kas sākas 2025. gadā ([7]).

([7]) Ja dalībvalsts enerģijas galapatēriņa datu vākšanai, kā arī ziņošanai par virzību uz mērķrādītājiem izmanto piemērotu programmatūras risinājumu, lietotnei pilnīgs pārrēķins būtu jāveic automātiski.

C PAPILDINĀJUMS

Praktiski piemēri attiecībā uz Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pantu

1. **Renovācijas prasības izpilde (noklusējuma pieeja)**

Šajā iedaļā ir sniegti vairāki ilustratīvi piemēri, kā noteikt bāzlīniju ikgadējā mērķrādītāja aprēķināšanai. Trīs piemēri ilustrē, kā konkrētos apstākļos mainās bāzlīnija un mērķrādītājs.

Ikgadējais renovācijas mērķrādītājs

8. tabulā ir redzams, kā ikgadējo mērķrādītāju var aprēķināt pēc datiem par ēku lielumu un to pašreizējo energoefektivitātes klasi.

8. tabula

Bāzlīnijas scenārija piemērs: ēku fonds 2024. gada 1. janvārī

Ēkas ID	Kopējā izmantojamā grīdas platība (m^2)	GNEĒ	Bāzlīnijā iekļautās ēkas (1)	Renovācijas prasības tvērumā ietilpstošo ēku kopējā izmantojamā grīdas platība (m^2)
1	2 000	X		—
2	10 000		X	10 000
3	7 000		X	7 000
4	1 500		X	1 500
5	30 000		X	30 000
6	3 000	X		—
7	300	X		—
8	900	X		—
9	800		X	800
10	700		X	700
11	200 (1)			—
Kopējā bāzlīnijas izmantojamā grīdas platība (m^2)				**50 000**
Ikgadējais renovācijas mērķrādītājs (m^2)				**1 500**

(1) Ēkas, kuru kopējā izmantojamā grīdas platība ir lielāka par 250 m^2, kuras 2024. gada 1. janvārī piederēja publiskām struktūrām un kuras nav renovētas par GNEĒ.

Pieņem, ka 2024. gada 1. janvārī ikgadējais renovācijas mērķrādītājs (m^2) ir 50 000 m^2 × 3 % = 1 500 m^2. To var panākt, renovējot 4. ēku (piemērā) vai renovējot vairākas ēkas ar vismaz tādu pašu m^2 skaitu (piemēram, 9. un 10. ēku).

Periodā, kad Direktīva (ES) 2023/1791 ir spēkā, ikgadējais renovācijas mērķrādītājs paliek nemainīgs pat tad, ja ēku fondam pievieno jaunas ēkas vai ēkas nojauc vai pārdod. Visām jaunajām ēkām, kas pieder publiskām struktūrām, no 2028. gada 1. janvāra jābūt bezemisiju ēkām, kā noteikts ĒESD 7. pantā. Tajā arī noteikts, ka līdz BEĒ standarta piemērošanai jaunām publiskām ēkām jābūt vismaz GNEĒ.

Nojaukšanas un aizstāšanas piemērs

Dalībvalstis ikgadējā renovācijas normā var ieskaitīt to publisko struktūru īpašumā esošo jauno ēku grīdas platību, kuras aizstāj konkrētas ēkas, kas nojauktas kādā no diviem iepriekšējiem gadiem. Šā izņēmuma piemērs ir sniegts 9. tabulā.

9. tabula

Nojaukšanas un aizstāšanas piemērs

Ēkas ID	Kopējā izmantojamā grīdas platība (m^2)	GNEĒ	Bāzlīnijā iekļautās ēkas ([1])	Statuss	Renovācijas prasībām neatbilstošo ēku kopējā izmantojamā grīdas platība (m^2)
1	2 000	X			—
2	10 000		X		10 000
3	7 000		X		7 000
4	1 500		X		1 500
5	30 000		X		30 000
6	3 000	X			—
7	300	X			—
8	900	X			—
9	800		X	Nojaukta	800
10	700		X		700
11	1 200	X		Jauna ēka	1 200
Kopējā bāzlīnijas izmantojamā grīdas platība (m^2)					**50 000**
Ikgadējais renovācijas mērķrādītājs					**1 500**

([1]) Ēkas, kuru kopējā izmantojamā grīdas platība ir lielāka par 250 m^2, kuras pieder publiskām struktūrām un kuras 2024. gada 1. janvārī nav renovētas līdz GNEĒ standartam.

Pieņemot, ka 11. ēka uzbūvēta kā aizstājēja konkrētai ēkai (t. i., 9. ēkai), kas nojaukta iepriekšējos divos gados, 11. ēkas grīdas platību var ieskaitīt mērķrādītājā līdz nojauktās ēkas grīdas platībai. Šīs ēkas ieskaitīšana nozīmēs, ka atlikušais mērķrādītājs minētajam gadam ir 1 500 m^2 – 800 m^2 = 700 m^2.

11. ēkas 800 m^2 ieskaitīt virzībā uz mērķrādītāju var tikai tad, ja dalībvalsts spēj pierādīt atbilstību abiem Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 4. punktā izklāstītajiem nosacījumiem, kas ir šādi.

— **Izmakslietderība.** (9. ēkas nojaukšanas kopējās izmaksas + 11. ēkas būvniecības kopējās izmaksas) < kopējās izmaksas par 9. ēkas renovāciju līdz GNEĒ vai BEĒ standartam.

— **Ilgtspēja:**

  — 9. ēkas kopējais energopatēriņš tās aplēstajā saimnieciskajā kalpošanas laikā > (11. ēkas kopējais energopatēriņš tās aplēstajā saimnieciskajā kalpošanas laikā + kopējais energopatēriņš 11. ēkas būvniecības posmā)

    UN

  — 9. ēkas kopējās CO_2 emisijas tās aplēstajā saimnieciskajā kalpošanas laikā > (11. ēkas kopējās emisijas tās aplēstajā saimnieciskajā kalpošanas laikā + kopējās emisijas 11. ēkas būvniecības posmā).

2. **Renovācijas prasības izpilde (alternatīva pieeja): praktiski piemēri**

Līdzvērtīgā enerģijas ietaupījuma ikgadējā mērķapjoma noteikšana

Lai noteiktu ikgadējo enerģijas ietaupījuma mērķapjomu, dalībvalstis var izvēlēties metodiku, kam dod priekšroku, ja vien ir izpildītas 6. panta prasības. Viens no veidiem, kā to panākt, ir ik gadu apzināt katrā kategorijā renovējamās ēkas un paredzamo enerģijas ietaupījumu, balstoties uz references ēku energopatēriņa standartvērtībām pirms renovācijas un pēc tās. 10. tabulā un 11. tabulā redzamajā piemērā dalībvalstij ir pienākums renovēt 230 000 m^2 gadā, bet X. gadam un X +1. gadam tas nozīmē divas dažādas enerģijas ietaupījuma prasības. Tā ir tāpēc, ka šajos divos gados atšķiras ēku sadalījums pa kategorijām. Šeit iekļautie skaitļi ir tikai ilustratīvi.

10. tabula

Kā aplēst līdzvērtīgo enerģijas ietaupījumu X. gadā

X. gadā renovējamo references ēku veidi	Kopējā X. gadā renovējamo ēku platība (m^2)	Enerģijas patēriņš pirms renovācijas (kWh/m^2)	Enerģijas patēriņš pēc renovācijas (kWh/m^2)	Enerģijas ietaupījums (kWh/m^2)	Kopējais enerģijas ietaupījums (kWh)
Biroji	100 000	380	70	310	31 000 000
Izglītības iestāžu ēkas	50 000	400	70	330	16 500 000
Slimnīcas	30 000	300	70	230	6 900 000
Sporta kompleksi	30 000	200	70	130	3 900 000
Citas	20 000	350	70	280	5 600 000
Kopējais enerģijas ietaupījums, kas jāpanāk X. gadā					**63 900 000**

11. tabula

Kā aplēst līdzvērtīgo enerģijas ietaupījumu X+1. gadā

X+1. gadā renovējamo references ēku veidi	Kopējā X+1. gadā renovējamo ēku platība (m^2)	Enerģijas patēriņš pirms renovācijas (kWh/m^2)	Enerģijas patēriņš pēc renovācijas (kWh/m^2)	Enerģijas ietaupījums (kWh/m^2)	Kopējais enerģijas ietaupījums (kWh)
Biroji	0	380	70	310	0
Izglītības iestāžu ēkas	100 000	400	70	330	33 000 000
Slimnīcas	30 000	300	70	230	6 900 000
Sporta kompleksi	50 000	200	70	130	6 500 000
Citas	50 000	350	70	280	14 000 000
Kopējais enerģijas ietaupījums, kas jāpanāk X+1. gadā					**60 400 000**

Vēl viens veids, kā to panākt, būtu, līdzīgi kā iepriekš minētajās tabulās, plānot, kura daļa no ēku fonda tiks renovēta noteiktā laikā (piemēram, līdz 2030. gada beigām), un aplēst gada vidējo ietaupījumu šajā laikā.

D PAPILDINĀJUMS

Citi norādījumi, kas saistīti ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pantu

Publisko struktūru ēku saraksts

Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punkts nosaka, kāda veida informācija dalībvalstīm jāatklāj ēku sarakstā. Tomēr dalībvalstis var arī izmantot iespēju vākt papildu informāciju, lai atbalstītu nacionālās ēku un energoefektivitātes rīcībpolitikas mērķus. Lai aprēķinātu bāzlīniju Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 1. vai 6. punktā noteiktā mērķrādītāja vajadzībām, var izmantot detalizētāku sarakstu. Piemēram, to var izmantot, lai izstrādātu rezultatīvāku renovācijas stratēģiju valsts līmenī,

— apzinot renovējamās mazāk energoefektīvās ēkas,

— ēkas grupējot pēc kategorijas un veida, lai varētu izstrādāt vienotas renovācijas pieejas,

— par prioritāti nosakot izmakslietderīgāku renovāciju, piemēram, balstoties uz energosnieguma sertifikātu vai dažiem citiem ēku raksturlielumiem,

— par prioritāti nosakot neapdzīvotas ēkas, lai organizācijas tajās varētu mitināties, kamēr to ēkas tiek pārjaunotas.

Tālāk ir piemēri, kādu papildu informāciju dalībvalstis var izvēlēties vākt, un iekavās ir norādīts ieteiktais datu veids vai varianti.

Informācija, kas noderīga bāzlīnijas un mērķrādītāja aprēķināšanai saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pantu

— Ēkas, kas no renovācijas bāzlīnijas ir izslēgtas (JĀ/NĒ)

— Iemesls izslēgšanai no renovācijas bāzlīnijas (nav īpašumā / sociālie mājokļi, ko renovēt nav izmakslietderīgi, 2024. gada 1. janvārī jau GNEĒ)

— Efektivitātes līmenis / renovācijas statuss (GNEĒ / BEĒ / GNEĒ ekvivalents [1]) saskaņā ar 6. panta 2.punkta a–c) apakšpunktu / cits)

— Renovācijas datums (datums, ja iepriekšējā punktā izraudzīts GNEĒ / BEĒ / GNEĒ ekvivalents saskaņā ar 6. pantu)

— Nojaukšanas datums (datums)

— Ēkas būvniecības datums (datums)

— Nojauktas ēkas aizstāšana (JĀ/NĒ. Lauks pieejams tikai tad, ja ēkas būvniecības datums ir vēlāks par 2026. gadu)

Papildu informācija par ēkām

— Adrese (rakstzīmju virkne)

— Īpašnieks (no publisko struktūru saraksta vai nepubliska struktūra)

— Izmantojuma statuss (pašas struktūras lietojumā / iznomāta citai publiskai struktūrai / iznomāta organizācijām, kas nav publiskas struktūras, vai privātām organizācijām / neizmantota)

— Izmantotāja publiskā struktūra (ja ēka iznomāta citai publiskajai struktūrai)

— Ēkas raksturlielumi

— Ēkas veids (piemēram, viena kategorija sektoriem, kas iekļauti Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 5. punktā, vai energosnieguma sertifikātu kategorijas)

— Pašreizējais energosniegums saskaņā ar energosnieguma sertifikātu (kWh/m^2 gadā)

[1] Renovācijas statuss "GNEĒ ekvivalents" attiecas uz īpašas kategorijas ēkām, kuras, lai gan tās nesasniedz GNEĒ vai BEĒ statusu, var ieskaitīt ikgadējā mērķrādītājā.

— Faktiskais enerģijas patēriņš uz m^2 (kWh/m^2 gadā)

— Energosnieguma klase (BEĒ, GNEĒ, A, B, C utt.)

— Galvenās degvielas

— Ierobežojumi (aizsargāta ēka; ēka, kas pieder bruņotajiem spēkiem; ēka, kas pieder centrālajai valdībai un kalpo valsts aizsardzības mērķiem; ēkas, kas kalpo par kulta vietām un ko izmanto reliģiskām darbībām)

Renovācijas statuss

— Ēka ar renovācijas pasi (JĀ/NĒ)

— Pases izdošanas gads (datums)

— Gads, līdz kuram ir paredzēta renovācija par GNEĒ/BEĒ

Dalībvalstis var – bet tām nav pienākuma – šo papildu informāciju atklāt, ja tās izvēlas to ievākt. Papildu datu publicēšana būvniecības nozarei un energopakalpojumu uzņēmumiem, kā arī sabiedrībai sniedz informāciju par renovācijas vajadzībām publiskajā sektorā.

12. tabula

Kopsavilkums par ēku sarakstam vajadzīgajiem un ieteicamajiem datiem

Veids	Dati
Obligāti jāievāc un jādara publiski pieejami	Grīdas platība Energosnieguma sertifikāts
Obligāti jāievāc un jādara publiski pieejami, ja informācija ir pieejama	Uzskaitītais siltuma, aukstuma, elektroenerģijas un karstā ūdens patēriņš
Stingri ieteicams ievākt, lai atvieglotu ēku saraksta izmantošanu	Publiskā struktūra, kas ēkā mitinās Pilsēta/reģions Adrese Vai ēka ir īpašumā vai nomāta
Dati, kas dalībvalstīm var dot iespēju aprēķināt bāzlīniju un ikgadējo mērķrādītāju	Vai ēka ir iekļauta renovācijas bāzlīnijā vai no tās izslēgta Renovācijas statuss Renovācijas datums Nojaukšanas datums Ēkas būvniecības datums Vai ēka aizstāj nojauktu ēku
Citi dati, kas noder ēku saraksta izmantošanai par publisko struktūru ēku fonda renovācijas plānošanas instrumentu	Īpašnieks Izmantojuma statuss Struktūra, kas ēkā mitinās Ēkas raksturlielumi Ēkas veids Pašreizējais energosnieguma līmenis …

Daļa no šīs informācijas ir atrodama energosnieguma sertifikātā, un būtu lietderīgi to pārrakstīt datu formātā, ja energosnieguma sertifikāts ir iekļauts tikai PDF formātā. Citi dati var būt jāievāc ar citiem paņēmieniem. Dalībvalstis tos var iegūt no citām datubāzēm vai veicot ēku īpašnieku un izmantotāju apsekojumu, regulāri situāciju pārbaudot, lai nodrošinātu, ka informācija ir aktuāla. Vēl viena iespēja ir izveidot attālināti pieejamu datubāzi, kurai publiskās struktūras varētu piekļūt un to atjaunināt pašas. Lai ierobežotu administratīvo slogu un uzlabotu savākto datu kvalitāti, dalībvalstis var arī izstrādāt risinājumus, kas automatizē datu ievākšanas procesu, piemēram, izmantojot viedo uzskaiti, ēku pārvaldības sistēmu risinājumu, lietu internetu, digitalizētas energosistēmas.

Lai nodrošinātu konsekvenci un pārskatatbildību, dalībvalstis var apsvērt iespēju iecelt vienu publisku struktūru, kas ēku sarakstu pārvaldītu un atjauninātu, kā arī iedibināt procesus un rīkus šo uzdevumu veikšanai. Šāda struktūra varētu būt iesaistīta arī citos ziņošanas un plānošanas uzdevumos, kas saistīti ar darbībām, kuru mērķis ir uzlabot ēku fonda sniegumu, lai apzinātu sinerģijas un izvairītos no dublēšanās.

Saite uz datu vākšanu, kas saistīta ar ĒESD, dalībvalstīm dod iespēju tieši importēt datus no citiem datu repozitorijiem un ēku sarakstu izmantot par rīcībpolitikas atbalsta instrumentu. Piemēram, tā kā visām publiskajām ēkām ir jābūt energosnieguma sertifikātam un tā kā visi energosnieguma sertifikāti jāaugšupielādē kopējā datubāzē, dalībvalstis var izgūt datus, kas attiecas uz publiskām struktūrām, un ēku sarakstu lielākoties apkopot automātiski, nedublējot darbu.

Lai nodrošinātu, ka datu vākšana norit ātri un rezultatīvi, dalībvalstis var apsvērt šādas atbalsta darbības:

— sākt informatīvu kampaņu, kuras mērķis ir sasniegt visas publiskās struktūras (galvenokārt orientējoties uz vietējām publiskajām struktūrām), lai tās informētu par prasībām ziņot par ēkām, kuras tām pieder un/vai kuras tās izmanto,

— izveidot standarta veidnes vai nacionālās datubāzes tiešās piekļuves punktus (ja iespējams – jau priekšaizpildītus), ko publiskās struktūras var izmantot, lai ziņotu datus par ēkām, kuras tām pieder un/vai kuras tās izmanto,

— publiskām struktūrām ļaut ēku sarakstu izmantot pašām savai plānošanai un ziņošanai, piemēram, tām dodot iespēju iepazīties ar agregētiem datiem par savu ēku fondu, vidējiem rādītājiem un tendencēm.

6. pantā uzsvars likts uz publisko sektoru, ņemot vērā tā kā parauga lomu, t. i., publiskā sektora darbībām būtu jāsamazina šķēršļi energoefektivitātes uzlabojumu ieviešanai un ēku renovācijai citiem aktoriem, galvenokārt – demonstrējot to realizējamību, izmakslietderību un plašākus ieguvumus. Publisko struktūru ēku renovācija palīdzēs piegādes ķēdei attīstīt lietpratību un pieredzi, lai tā varētu labāk konsultēt privātos klientus. Tāpēc relevanto ēku renovācijas datu izplatīšana ir svarīga, lai veidotu spējas ne tikai būvniecības sektorā, bet arī citos sektoros (piemēram, finansējuma), un, lai pilnvērtīgi izmantotu publisko struktūru ēku kā parauga ietekmi, var ņemt vērā šādus apsvērumus:

— ar ēku sarakstu ievākt izplatīšanas posmam noderīgus datus,

— ievākt un ieinteresētajām personām sniegt relevantu informāciju, piemēram, par uzstādīšanas izmaksām, ekspluatācijas izmaksām, sniegumu (*ex ante* un *ex post* aplēses) vai citiem praktiskiem apsvērumiem,

— plānot izplatīšanas stratēģiju, kas ar relevantiem un iedarbīgiem vēstījumiem sasniegtu ieinteresētās personas nozares, uzņēmumu un iedzīvotāju vidū,

— apzināt gadījumu analīzes un paraugprakses, kurās varētu dalīties, cita starpā nodrošinot renovētajās ēkās veikto pasākumu fizisku pamanāmību.

Ikgadējās renovācijas prasības izpilde

Lai veicinātu publisko struktūru īpašumā esošo ēku renovāciju, dalībvalstīm būtu jāapsver vairākas pieejas:

— noteikt skaidru ilgtermiņa stratēģiju publisko ēku renovācijai, piemēram, nacionālo ēku renovācijas plānu. Papildus finanšu resursiem daudzas struktūras, uz kurām attiecas Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pants (publiskās struktūras, kurām pieder ēkas vai kuras ēkas nomā), varētu gūt labumu no atbalsta, kas palīdzētu efektīvi un rezultatīvi veikt ar renovāciju saistītus iepirkumus un renovāciju organizēt,

— norīkot centrālu iestādi, kas būtu atbildīga par renovācijas prioritāšu noteikšanu un plānošanu. Centrālā iestāde varētu būt atbildīga par izvēli, kuras ēkas būtu jārenovē vispirms, ņemot vērā mitinātās struktūras energopatēriņu, pašreizējo izmantojumu un mitinātās struktūras pašreizējos plānus. To darot, centrālā iestāde varētu izmantot datus no ēku saraksta, kas izveidots saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 5. punktu. Pēc tam iestāde varētu sadarbībā ar atbildīgajām struktūrām renovāciju plānot tā, lai jaunā ēka atbalstītu arī mitinātās struktūras ilgtermiņa stratēģiju. Tai varētu uzdot arī palīdzēt struktūrai apzināt darbu finansēšanas iespējas,

— publisko struktūru ēku renovāciju varētu prioritizēt arī decentralizēti – atkarībā no to publisko struktūru motivācijas, kurām attiecīgās ēkas pieder. Centrālā iestāde būtu atbildīga par to, lai izveidotu finansēšanas programmu, uz kuru publiskā sektora struktūras varētu pieteikties, ja tās vēlētos renovēt savas ēkas. Lai palielinātu publisko struktūru informētību par finansēšanas programmas pieejamību, šis risinājums būtu jāpapildina ar informatīvām kampaņām. Tomēr šis risinājums var dalībvalstīm liegt sasniegt to ikgadējos mērķrādītājus, ja publiskās struktūras uz ēku renovācijas atbalstu piesakās nepietiekamā apmērā. Šāda pieeja turklāt liegtu iespēju prioritāti noteikt pēc tā, kuru ēku renovācija dotu vislielāko ietaupījumu ar viszemākajām izmaksām (vai kādiem citiem stratēģiskiem kritērijiem),

— apsvērt alternatīvus finansēšanas mehānismus, piemēram, energopakalpojumu uzņēmumu līgumus, un centralizēti atbalstīt publiskās struktūras, kas ir šādām pieejām atvērtas.

Dalībvalstīm būtu arī jāapsver iespēja izstrādāt un publicēt skaidru metodiku, kā

— konsekventi apzināt, kuras ēkas renovēt, palīdzot publiskajām struktūrām pienācīgi izsvērt izmakslietderību un tehnisko, ekonomisko un funkcionālo realizējamību;

— palīdzēt publiskajām struktūrām, kurām pieder sociālie mājokļi, novērtēt, vai renovāciju līdz GNEĒ var veikt saskaņā ar izmaksu neitralitātes kritērijiem. Ir vērts ņemt vērā, ka dalībvalstis var izvēlēties līdz GNEĒ vai BEĒ renovēt arī sociālos mājokļus, kas izmaksu neitralitātes kritērijiem neatbilst;

— palīdzēt publiskām struktūrām darbā ar ēkām, kas ietilpst īpašajās kategorijās (aizsargātas ēkas, ēkas, kas pieder bruņotajiem spēkiem vai kalpo valsts aizsardzības mērķiem, un ēkas, ko izmanto par kulta vietām un reliģiskām darbībām). Metodika var publiskām struktūrām palīdzēt

  — šīs ēkas pareizi kategorizēt,

  — noteikt, kāds snieguma līmenis vai kritēriju kopums ēkām, kuras pieder pie īpašajām kategorijām, kas noteiktas Direktīvas (ES) 2023/1791 6. panta 2. punktā, jāsasniedz vai jāizpilda, lai tās varētu ieskaitīt renovācijas prasībā. Piemēram, ar šādu metodiku var noteikt, kurus ēkas elementus atkarībā no ēkas kategorijas var izmainīt,

  — noteikt, ar kādu metodiku nosakāms, kādos gadījumos konkrēta energosnieguma prasību minimuma izpilde varētu nepieņemami mainīt aizsargājamu ēku raksturu vai izskatu. Šo metodiku varētu sasaistīt ar to, kā ar aizsargātām ēkām (piemēram, atkarībā no aizsardzības līmeņa) strādā valstu likumdevēji, un tā varētu arhitektiem un inženieriem sniegt skaidras vadlīnijas par to, kas uzskatāms par pieņemamu izmaiņu līmeni,

  — atrisināt gadījumus, kad ēkai var būt vairāki mērķi (piemēram, gan reliģiskas norises, gan sociāli pasākumi).